

ผลของกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมสำหรับนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู
ณ โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวัน

งานวิจัย

ของ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์มณีภรณ์ ทฤษฎาวดี และคณะ

ฝ่ายวิชาการ

โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวัน

ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจาก

งบประมาณเงินรายได้

โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวัน

ปีงบประมาณ 2555

ลิขสิทธิ์ของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวัน

พ.ศ. 2557

ร. ๖ พ.ย. 2557

A 430321

ผลของกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมสำหรับนิสิตฝึก
ประสบการณ์วิชาชีพครู ณ โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวัน

โดย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์มณีภรณ์ ทฤษฎาวดี และคณะ
ฝ่ายวิชาการ
โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวัน

ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจาก
งบประมาณเงินรายได้
โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวัน
ปีงบประมาณ 2555

ลิขสิทธิ์ของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวัน
พ.ศ. 2557

ผลของกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมสำหรับนิสิตฝึก
ประสบการณ์วิชาชีพครู ณ โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวัน

บทคัดย่อ

ของ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์มณีภรณ์ ทฤษฎาวดี และคณะ
ฝ่ายวิชาการ
โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวัน

ลิขสิทธิ์ของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวัน
พ.ศ. 2557

ผศ.มณีภรณ์ ทฤษฎาวดี และคณะ โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวัน. (2557). ผลของกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมสำหรับนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ณ โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวัน. กรุงเทพฯ: โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวัน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

การวิจัยครั้งนี้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาคุณธรรมจริยธรรมของนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู และพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่นิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูที่โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวัน ตลอดจนเพื่อเป็นข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูต่อไป โดยกลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษาเป็นนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูที่โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวัน ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2555 จำนวน 34 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบวัดคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ ด้านความพยายามและความอดทน ด้านความซื่อสัตย์ ด้านความมีวินัย และด้านจิตสำนึกสาธารณะ โดยแต่ละข้อมีอำนาจจำแนกระหว่าง 2.100 ถึง 5.682 และในแต่ละด้านมีค่าความเชื่อมั่นตั้งแต่ 0.617 ถึง 0.819 และมีความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.908 และแผนการจัดการกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ประกอบด้วย 6 กิจกรรม ได้แก่ วันแรกพบ ปฐมนิเทศ การประชุมอบรมให้ความรู้ ครั้งที่ 1 การประชุมอบรมให้ความรู้ ครั้งที่ 2 การประชุมอบรมให้ความรู้ ครั้งที่ 3 และปัจฉิมนิเทศ แล้ววิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และค่าสถิติทดสอบ t (t-test dependent samples)

ผลการวิจัย พบว่า

1. นิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูมีคุณธรรมจริยธรรมก่อนเข้าร่วมกิจกรรมในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.24 , S.D. = 0.40) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านความพยายามและความอดทนอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.05 S.D. = 0.47) ส่วนด้านความซื่อสัตย์ ด้านความมีวินัย และด้านจิตสำนึกสาธารณะ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.37 S.D. = 0.42 , $\bar{X}$ = 4.25 S.D. = 0.48 และ $\bar{X}$ = 4.29 S.D. = 0.44 ตามลำดับ)

2. นิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูมีคุณธรรมจริยธรรมหลังเข้าร่วมกิจกรรมในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.31 , S.D. = 0.33) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านความพยายามและความอดทนอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.39 S.D. = 0.44) ส่วนด้านความซื่อสัตย์ ด้านความมีวินัย และด้านจิตสำนึกสาธารณะ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.49 S.D. = 0.35 , $\bar{X}$ = 4.37 S.D. = 0.39 และ $\bar{X}$ = 4.35 S.D. = 0.38 ตามลำดับ)

2. การเปรียบเทียบคุณธรรมจริยธรรมของนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรมส่งเสริมหรือพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม พบว่า คุณธรรมจริยธรรมของนิสิตหลังเข้าร่วมกิจกรรมสูงกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรมอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ (t = 0.726 , p - value = 0.473) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าส่วนใหญ่มีคะแนนเฉลี่ยของคุณธรรมจริยธรรมหลังเข้าร่วมกิจกรรมสูงกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรมอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ (t = 1.421 p - value = 0.165 , t = 1.204 , p - value = 0.237 และ t = 0.654 , p - value = 0.517 ตามลำดับ) ยกเว้นด้านความพยายามและความอดทน ที่มีคะแนนเฉลี่ยของคุณธรรมจริยธรรมก่อนเข้าร่วมกิจกรรมสูงกว่าหลังเข้าร่วมกิจกรรมอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ (t = 0.671 p - value = 0.507)

THE EFFECT OF MORAL AND ETHICAL PROMOTING
ACTIVITIES FOR PRACTICUM STUDENTS AT PATUMWAN
DEMONSTATION SCHOOL, SRINAKHARINWIROT UNIVERSITY

Abstract By

Assistant Professor Maneeporn Trisanawadee

Academics Affairs, Patumwan Demonstration School,
Srinakharinwirot University

Supported by

School Revenue Budget

Patumwan Demonstration School, Srinakharinwirot University

Budget Year 2013

Patumwan Demonstration School, Srinakharinwirot University

2014

Assistant Professor Maneeporn Trisanawadee; & Academics Affairs, Patumwan Demonstration School, Srinakharinwirot University. (2014). The effect of moral and ethical promoting activities for practicum students at Patumwan Demonstration School, Srinakharinwirot University. Bangkok: Patumwan Demonstration School, Srinakharinwirot University.

The objectives of this research were to study the effect of moral and ethical promoting activities for practicum students at Patumwan Demonstration School Srinakharinwirot University and also give some suggestion to develop moral and ethical promoting activities for 34 practicum students at Patumwan Demonstration School, Srinakharinwirot University at the second semester of school year 2555. The tools that used for measure moral and ethic for practicum students were used 5 rating scale levels. The moral and ethic were measure in 4 areas, they were: Effort and Endurance, Honesty, Discipline, and Public Awareness. The questionnaires had discrimination between 2.100 to 5.682 and each area had reliability between 0.617 to 0.819 and had reliability as a hold 0.908. They were 6 activities management plan on moral and ethical promoting activities for practicum students, First day met, Orientation, First Knowledge Training, Second Knowledge Training, Third Knowledge Training, and Post training. Statistic used in this study were frequency, percentage, mean, standard deviation and t-test.

This research found that:

1. Before practicum students attended activities had moral and ethic at highest level ($\bar{X} = 4.24$, S.D. = 0.40). When consider in each area found that, practicum students had effort and endurance at high level ($\bar{X} = 4.05$ S.D. = 0.47). For honesty, discipline, and public awareness were at highest level ($\bar{X} = 4.37$ S.D. = 0.42 , $\bar{X} = 4.25$ S.D. = 0.48 และ $\bar{X} = 4.29$ S.D. = 0.44.).

2. After practicum students attended activities had moral and ethic at highest level ($\bar{X} = 4.31$, S.D. = 0.33). When consider in each area found that practicum students had effort and endurance at high level ($\bar{X} = 3.39$ S.D. = 0.44). For honesty, discipline, and public awareness were at highest level ($\bar{X} = 4.49$ S.D. = 0.35 , $\bar{X} = 4.37$ S.D. = 0.39 และ $\bar{X} = 4.35$ S.D. = 0.38).

3. To compare moral and ethic of practicum students between before and after attended moral and ethic activities found that, there were no significant different on moral and ethic between before and after attended moral and ethic activities ($t = 0.726$, $p - \text{value} = 0.473$), but the average of moral and ethic after attended moral and ethic activities were higher than before attended moral and ethic activities. When consider in each areas found that, there were no significant different on moral and ethic between before and after attended moral and ethic activities($t = 1.421$ $p - \text{value} =$

0.165 , $t = 1.204$, $p - \text{value} = 0.237$ และ $t = 0.654$, $p - \text{value} = 0.517$). And most practicum students had moral and ethic higher than before attended moral and ethic activities. Except effort and endurance, found that, practicum students had effort and endurance higher before attending moral and ethic activities ($t = 0.671$, $p - \text{value} = 0.507$).

คำนำ

งานวิจัยฉบับนี้งานนิเทศติดตามและประเมินผล ฝ่ายวิชาการ โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวัน ได้จัดทำขึ้นเพื่อศึกษาคุณธรรมและจริยธรรมของนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ที่โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวัน เพื่อนำผลที่ได้ไปเป็นข้อเสนอแนะทางการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมแก่นิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูให้มีดียิ่งขึ้น

การวิจัยในครั้งนี้ ขอกราบขอบพระคุณท่านผู้อำนวยการ อาจารย์อรพินธุ์ คณิงสุขเกษม ท่านรองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ ผศ.ชัยศักดิ์ ลีลาจรัสกุล ท่านรองผู้อำนวยการฝ่ายบริหารและธุรการ อาจารย์สมฤดี แยมขจร และหัวหน้างานวิจัย ผศ.ดร.คณาภรณ์ รัตมีมารีย์ ที่ให้การสนับสนุนและให้คำแนะนำในการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ ขอขอบพระคุณคณะกรรมการงานนิเทศ ติดตาม และประเมินผล รวมทั้งขอขอบพระคุณอาจารย์ ดร.อิทธิพัทธ์ สวทันพรกุล อาจารย์ดร.ไพรัช วงศ์ยุทไกร และอาจารย์ชวลิต ศรีคำ ที่ช่วยตรวจเครื่องมือและให้คำแนะนำด้านวิเคราะห์ข้อมูล ตลอดจนแปลผลการวิจัย

ผศ.มณีภรณ์ ทฤษฎาวดี

คณะกรรมการงานนิเทศติดตามและประเมินผล ฝ่ายวิชาการ

สิงหาคม 2557

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ.....	1
ภูมิหลัง.....	1
ความมุ่งหมายของการวิจัย.....	2
ความสำคัญของการวิจัย.....	3
ขอบเขตของการวิจัย.....	3
กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย.....	3
ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย.....	3
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	3
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	5
สมมติฐานทางการวิจัย.....	5
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	6
การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูหรือการฝึกสอน.....	6
การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู.....	7
อุดมการณ์วิชาชีพครู.....	8
การจัดทำฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู.....	9
รายวิชาศึกษา 561 การปฏิบัติการสอนและฝึกประสบการณ์.....	10
มาตรฐานวิชาชีพทางการศึกษา.....	11
คุณธรรมจริยธรรม.....	13
ความหมายของคุณธรรมจริยธรรม.....	13
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรม.....	14
คุณธรรมจริยธรรมที่พึงประสงค์ของนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู.....	21
การจัดกิจกรรมส่งเสริมหรือพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม.....	31
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	42
งานวิจัยภายในประเทศ.....	42
งานวิจัยต่างประเทศ.....	46

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	47
การกำหนดกลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย.....	47
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	48
วิธีดำเนินการสร้างเครื่องมือ.....	48
ลักษณะเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	51
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	52
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	53
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	53
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	55
สัญลักษณ์และอักษรย่อที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	55
การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	55
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	56
5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	65
ความมุ่งหมายของการวิจัย.....	65
สมมติฐานในการวิจัย.....	65
วิธีดำเนินการวิจัย.....	65
สรุปผลการวิจัย.....	66
อภิปรายผลการวิจัย.....	68
ข้อเสนอแนะ.....	71
บรรณานุกรม.....	73
ภาคผนวก.....	79
ภาคผนวก ก อานาจจำแนกของแบบวัดคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนิสิตฝึก	
ประสบการณ์วิชาชีพครู.....	80
ภาคผนวก ข ค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนิสิตฝึก	
ประสบการณ์วิชาชีพครู.....	82
ภาคผนวก ค แบบวัดคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู..	84
ภาคผนวก ง แผนการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นิสิตฝึก	
ประสบการณ์วิชาชีพครู.....	88

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบอร์ก (Kohlberg).....	20
2 จำนวนกลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยจำแนกตามสาขาวิชาที่สอน.....	47
3 ค่าความถี่ และร้อยละของนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู จำแนกตามสาขาวิชาที่สอน.....	56
4 ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของคุณธรรมจริยธรรมของนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูก่อนเข้าร่วมกิจกรรมส่งเสริมหรือพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม จำแนกเป็นรายข้อ.....	57
5 ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของคุณธรรมจริยธรรมของนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูหลังเข้าร่วมกิจกรรมส่งเสริมหรือพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม จำแนกเป็นรายข้อ.....	60
6 เปรียบเทียบคุณธรรมจริยธรรมของนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรมส่งเสริมหรือพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม.....	64
7 อำนาจจำแนกของแบบวัดคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู.....	81
8 ค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดคุณธรรมจริยธรรมสำหรับฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู.....	83

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 กรอบแนวคิดกรอบแนวคิดในการวิจัย.....	5
2 ลำดับขั้นตอนการสร้างแบบวัดคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนิสิตฝึกประสบการณ์ วิชาชีพครู.....	48

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

การพัฒนาชาติบ้านเมืองให้เจริญก้าวหน้าขึ้นสิ่งที่สำคัญยิ่งคือการพัฒนาคนให้เป็นคนดี และมีคุณธรรมก่อนที่จะหันไปพัฒนาคนให้เก่งและมีคุณภาพ ดังนั้นคุณธรรมจริยธรรมควรปลูกฝังและหล่อหลอมให้กับเด็กและเยาวชนรวมทั้งผู้ที่จะไปทำหน้าที่เป็นครูสอนเด็กนักเรียนและเยาวชนต่อไปในอนาคต โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวัน เป็นภาควิชาหนึ่งสังกัดคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มีหน้าที่ในการร่วมผลิตบัณฑิตครู ซึ่งนิสิตบัณฑิตครูนั้นจะต้องมาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูที่โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวัน ตั้งแต่ชั้นปีที่ 2 ชั้นปีที่ 3 ชั้นปีที่ 4 ส่วนชั้นปีที่ 5 นั้นนิสิตต้องมาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู (ฝึกสอน) เป็นเวลา 1 ภาคเรียน ซึ่งทุก ๆ ปีที่ผ่านมามีนิสิตครูมาฝึกสอนเป็นจำนวนมาก โรงเรียนจึงเห็นความสำคัญต่อการปลูกฝังคุณธรรมให้กับนิสิต โดยมีผู้กล่าวว่าคุณธรรมนั้นก่อให้เกิดจริยธรรม และค่านิยมที่เหมาะสม ตลอดจนมีความสุข ความพอใจ คุณธรรมนั้นสร้างคนดี ก่อให้เกิดคุณธรรมอื่น ๆ และเป็นส่วนหนึ่งของบุคลิกภาพนับเป็นคุณลักษณะสำคัญของคนประการหนึ่งที่ต้องปลูกฝัง สร้างสม และดำรงรักษาเอาไว้ให้มีอยู่ในตัว (สมพร เทพสิทธิ์า. 2542: 3)

จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 มีจุดมุ่งหมายในการพัฒนาสู่สังคมที่มีความสุขอย่างยั่งยืน ให้ความสำคัญกับการสร้างสมดุลการพัฒนาให้เกิดขึ้นในทุกมิติ ทั้งมิติด้านเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยเป้าหมายสูงสุดคือการนำไปสู่ความอยู่ที่ดีมีสุขของคนไทย และเกิดการพัฒนาย่างยั่งยืนตลอดไป ตามแนวคิดที่คนเป็นพื้นฐานของการพัฒนา ยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียง โดยเฉพาะการเสริมสร้างคุณภาพคนให้เป็นคนดี มีคุณธรรม มีความซื่อสัตย์ สุจริต ไม่เบียดเบียนผู้อื่น เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีความอดทน มีความเพียร มีวินัย มีสติไม่ตั้งอยู่ในความประมาท มีพัฒนาปัญญา และความรู้อย่างต่อเนื่องในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม เพื่อสร้างสรรค์คุณภาพชีวิตนำไปสู่ความสงบสุข ดังที่ นฤมล โอสธานุเคราะห์ (2549: 10) ได้กล่าวไว้ว่า การที่จะทำให้สังคมมีความเจริญก้าวหน้าด้านจิตใจเป็นสังคมที่สงบสุข เกื้อกูลกัน และเป็นสังคมที่ใช้ความรู้และคุณธรรมเป็นพื้นฐานในการพัฒนาเศรษฐกิจ การเมือง และประเทศชาตินั้น จำเป็นต้องปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมให้เกิดขึ้นในจิตใจของบุคคลเป็นสำคัญ

ความร่วมมือกับมหาวิทยาลัยในการผลิตบัณฑิตมีทั้งความร่วมมือในการฝึกสอน ฝึกงาน ฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู เป็นแหล่งการจัดการเรียนการสอนนิสิตศึกษาศาสตร์ทุกระดับชั้น และร่วมค้นคว้าวิจัยเพื่อสร้างนวัตกรรมและองค์ความรู้ทางการศึกษาที่มีคุณภาพ รวมทั้งเป็นแหล่งเผยแพร่องค์ความรู้ ผลงานทางการศึกษาของมหาวิทยาลัยให้แก่สังคม ถือเป็นพันธกิจหนึ่งของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวัน ซึ่งในการดำเนินงานการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูนั้นต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้

ที่เกี่ยวข้องหลายฝ่าย คือ คณะกรรมการงานนิเทศติดตามและประเมินผล อาจารย์นิเทศก์ ผู้บริหารโรงเรียน อาจารย์พี่เลี้ยง ครูอื่น ๆ ในโรงเรียน และนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู บุคคลเหล่านี้จะต้องเข้าใจและปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบของตนจึงจะทำให้การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูบรรลุผลสำเร็จ และมีประสิทธิภาพ ดังที่ นรา บุรณรัช (2540: 3) กล่าวว่า “นักศึกษาฝึกสอนจะมีสมรรถภาพในการเป็นครู และได้ทำหน้าที่เหมือนครูจริง ๆ ในขณะฝึกสอน ภายใต้การนำของอาจารย์นิเทศก์ อาจารย์พี่เลี้ยง ที่มีประสบการณ์มาก่อน” นอกจากนี้ผู้บริหารโรงเรียน กรรมการงานนิเทศติดตามและประเมินผล ก็เป็นบุคคลที่มีความสำคัญต่อนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในการให้คำแนะนำต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์

ในการผลิตบัณฑิตวิชาชีพครูนั้นจะต้องเป็นไปตามจรรยาบรรณครูของคุรุสภา พ.ศ. 2539 ดังนี้ (1) ครูต้องรักศิษย์และเมตตาศิษย์ โดยให้ความเอาใจใส่ช่วยเหลือส่งเสริม ให้กำลังใจ ในการศึกษาแก่ศิษย์โดยเสมอหน้า (2) ครูต้องอบรม สั่งสอน ฝึกฝน สร้างเสริมความรู้ ทักษะและนิสัยที่ถูกต้องดีงาม ให้แก่ศิษย์อย่างเต็มความสามารถด้วยความบริสุทธิ์ใจ (3) ครูต้องประพฤติ ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ศิษย์ทั้งทางกาย วาจา และจิตใจ (4) ครูต้องไม่กระทำตนเป็นปฏิปักษ์ต่อความเจริญทางกาย สติปัญญา จิตใจ อารมณ์ และสังคมของศิษย์ (5) ครูต้องไม่แสวงหาประโยชน์อันเป็นอามิสสินจ้างจากศิษย์ในการปฏิบัติหน้าที่ตามปกติ และไม่ใช้ศิษย์กระทำการใดๆ อันเป็นการหาประโยชน์ให้แก่ตนโดยมิชอบ (6) ครูย่อมพัฒนาตนเองทั้งในด้านวิชาชีพ ด้านบุคลิกภาพ และวิสัยทัศน์ ให้ทันต่อการพัฒนาทางวิทยาการ เศรษฐกิจ สังคม และการเมืองอยู่เสมอ (7) ครูย่อมรักและศรัทธาในวิชาชีพครู และเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรวิชาชีพครู (8) ครูพึงช่วยเหลือเกื้อกูลครูและชุมชนในทางสร้างสรรค์ และ (9) ครูพึงประพฤติ ปฏิบัติตน เป็นผู้นำในการอนุรักษ์และพัฒนาภูมิปัญญา และวัฒนธรรมไทย (พฤษี ศิริบรรณพิทักษ์, 2555: ออนไลน์)

ในฐานะที่โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวัน เป็นหน่วยงานทางการศึกษาที่มีภารกิจหลักในการผลิตบัณฑิตวิชาชีพครูให้มีคุณภาพออกสู่สังคม เห็นความสำคัญของการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้แก่นิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู จึงได้ดำเนินการวิจัยเพื่อศึกษาและพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูที่โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวัน ซึ่งข้อมูลที่ได้จะเป็นประโยชน์ในการส่งเสริมพัฒนา หรือปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมอย่างยั่งยืนที่นำไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีสันติสุข อีกทั้งยังเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมหรือปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่ผู้เรียนในระดับการศึกษาต่าง ๆ ต่อไป

ความมุ่งหมายการวิจัย

1. เพื่อศึกษาด้านคุณธรรมจริยธรรมของนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู
2. เพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู
3. เพื่อเป็นข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพ

ครูต่อไป

ความสำคัญของการวิจัย

ผลจากการวิจัยครั้งนี้ทำให้ได้กิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม และทราบระดับคุณธรรมจริยธรรมของนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูที่โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวัน และนำผลที่ได้รับมาเป็นแนวทางในการส่งเสริมพัฒนา หรือปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมอย่างยั่งยืนที่นำไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีสันติสุข อีกทั้งยังเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมหรือปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่ผู้เรียนในระดับการศึกษาต่าง ๆ ต่อไป

ขอบเขตของโครงการวิจัย

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูที่โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวัน ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2555 จำนวน 34 คน

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

1. ตัวแปรอิสระ คือ กิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม
2. ตัวแปรตาม คือ คุณธรรมจริยธรรมของนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. **คุณธรรมจริยธรรม** หมายถึง การประพฤติปฏิบัติหรือการกระทำของบุคคลที่ถูกต้องดีงาม เป็นประโยชน์ต่อตนเอง ต่อผู้อื่น หรือทั้งตนเองและผู้อื่น รวมถึงความรู้สึกนึกคิด รู้ผิดชอบชั่วดีของบุคคล อันเป็นเครื่องเหนี่ยวรั้งและควบคุมความประพฤติของบุคคลที่แสดงออกทั้งกาย วาจา และใจเพื่อสนองในสิ่งที่ปรารถนา เช่น ความพยายามและความอดทน ความซื่อสัตย์ ความมีวินัย และจิตสำนึกสาธารณะ

2. **นิสิต** หมายถึง นิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูที่โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวัน ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2555

3. **การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู** หมายถึง การจัดกิจกรรมที่ทำให้นิสิตมีสมรรถนะด้านความรู้ เจตคติ และทักษะความสามารถพร้อมที่จะประกอบวิชาชีพครู ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ทำให้นิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูได้ประสบการณ์ตรง มีโอกาสสัมผัสกับนักเรียนในโรงเรียน ตลอดจนบุคคลากรในโรงเรียน สามารถนำเอาทฤษฎีที่เรียนมาปฏิบัติทดลองใช้ การใช้จิตวิทยาสำหรับนักเรียน การเลือกเทคนิค/วิธีสอนที่เหมาะสม การแก้ปัญหาต่างๆ ที่ได้พบเห็นซึ่งอยู่ภายใต้การแนะนำของอาจารย์นิเทศก์และครูพี่เลี้ยง ส่งผลให้เกิดการเรียนรู้ สามารถแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง มีความมั่นใจในตนเองมากขึ้น อันจะก่อให้เกิดทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพครู

4. **คุณธรรมจริยธรรมของนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู** หมายถึง การที่นิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูประพฤติปฏิบัติหรือกระทำที่ถูกต้องดีงาม เพื่อประโยชน์ต่อตนเอง ต่อผู้อื่น หรือทั้ง

ตนเองและผู้อื่น รวมถึงมีความรู้สึกนึกคิด รู้ผิดชอบชั่วดี สามารถควบคุมพฤติกรรมของตนเองให้แสดงออกทั้งกาย วาจา และใจที่ดีงาม ซึ่งคุณธรรมจริยธรรมที่พึงประสงค์ของนิสิตประกอบด้วย

4.1 ความพยายามและความอดทน หมายถึง คุณลักษณะของนิสิตที่มีความมุ่งมั่น มีความหนักแน่นของจิตใจ มีความเข้มแข็งและมั่นคง เมื่อมีทั้งสิ่งดีและมีดีมากระทบต่อร่างกายและจิตใจก็ยังสามารถรักษาสภาพความสงบของจิตใจไว้ได้เพื่อนำตนเองให้ผ่านพ้นปัญหาและอุปสรรคต่างๆ แล้วนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายหมายของความสำเร็จในหน้าที่การงานที่ตนรับผิดชอบ ตลอดจนบรรลุถึงความดีงามได้ด้วยความสามารถ โดยมีความอดทนต่อการแสดงออกดังนี้ มีความอดทนต่อความยากลำบากทั้งทางกายและทางใจ ขยันหมั่นเพียร ไม่หลีกเลี่ยงการงาน ทำงานที่ยากลำบากด้วย ความตั้งใจ ค้นหาวิธีการแก้ปัญหา กล้ายอมรับในสิ่งที่ผิดพลาด รู้จักให้อภัยผู้อื่นเมื่อถูกข่มขู่ ไม่แสดงความเสียใจเมื่อถูกตำหนิ และผู้ฟังคำวิพากษ์วิจารณ์ด้วยจิตใจหนักแน่น

4.2 ความซื่อสัตย์ หมายถึง คุณลักษณะของนิสิตที่ประพฤติปฏิบัติตนอย่างเหมาะสม มีความตรงไปตรงมาทั้งกาย วาจา และใจ ต่อตนเองและผู้อื่น โดยมีความประพฤติแสดงออกดังนี้ ใช้ความสามารถของตนเองอย่างเต็มที่ก่อนจะขอความช่วยเหลือจากผู้อื่น เป็นคนพูดจริงทำจริง ออกข้อสอบแล้วจะไม่นำไปบอกนักเรียน มีความยุติธรรมเที่ยงตรง พบของมีค่าตกในโรงเรียนจะนำไปแจ้งหาเจ้าของทันที เมื่อมาถึงโรงเรียนจะรีบลงมือปฏิบัติงานทันที และปฏิบัติต่อนักเรียนทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน

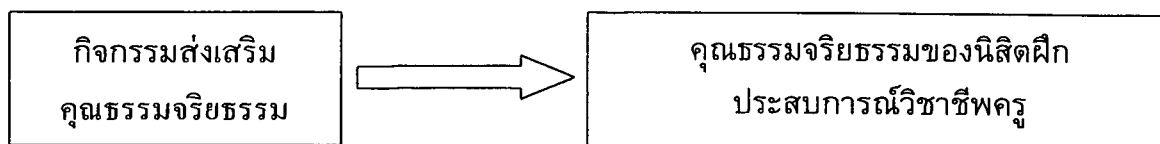
4.3 ความมีวินัย หมายถึง การแสดงออกของนิสิตอยู่ในกฎระเบียบข้อบังคับของโรงเรียน ปฏิบัติตามแบบแผนกฎเกณฑ์ มีความตรงต่อเวลา ปฏิบัติงานตามหน้าที่และยอมรับผลการกระทำของตนเอง ช่วยรักษาทรัพย์สินของโรงเรียน รักษาภิรียมารยาท เคารพสถานที่ ใช้วาจาสุภาพ และให้เกียรติผู้อื่น

4.4 จิตสำนึกสาธารณะ หมายถึง การตระหนักรู้และคำนึงถึงส่วนรวม เห็นแก่ประโยชน์ของสังคมและประเทศโดยรวม ไม่เห็นแก่ตัว และการตัดสินใจกระทำสิ่งใดต้องคำนึงถึงผลได้ผลเสียที่อาจเกิดต่อสาธารณะหรือผลกระทบกับสังคม

5. กิจกรรมส่งเสริมหรือพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู หมายถึง วิธีการปลูกฝังและเสริมสร้างจริยธรรม โดยการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม เสริมสร้างค่านิยม ใช้กระบวนการกลุ่มและการเรียนรู้ทางสังคมเพื่อนำนิสิตเข้าใจบทบาทหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติขณะเป็นนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู วางตัวได้ถูกต้องในฐานะนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ปฏิบัติงานได้ถูกต้องเหมาะสม มีความขยันหมั่นเพียร ใฝ่เรียนรู้ และอดทน

6. แบบวัดคุณธรรมและจริยธรรมของนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู หมายถึง แบบวัดคุณธรรมและจริยธรรมของนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ซึ่งเป็นชุดของข้อคำถามแบบมาตราส่วนประเมินค่าที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อวัดคุณธรรมจริยธรรมของนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู แยกเป็นแต่ละด้านประกอบด้วย 4 ด้าน คือ ด้านความพยายาม และความอดทน ด้านความซื่อสัตย์ ด้านความมีวินัย และด้านจิตสำนึกสาธารณะ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมติฐานทางการวิจัย

คุณธรรมจริยธรรมของนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูที่โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวัน หลังเข้าร่วมกิจกรรมสูงกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรม

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยศึกษาเอกสาร ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และนำเสนอองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อวิจัยตามลำดับดังต่อไปนี้

1. การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูหรือการฝึกสอน
 - 1.1 การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู
 - 1.2 อุดมการณ์วิชาชีพครู
 - 1.3 การจัดการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู
 - 1.4 รายวิชาศึกษา 561 การปฏิบัติการสอนและฝึกประสบการณ์
 - 1.5 มาตรฐานวิชาชีพทางการศึกษา
2. คุณธรรมจริยธรรม
 - 2.1 ความหมายของคุณธรรมจริยธรรม
 - 2.2 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรม
3. คุณธรรมจริยธรรมของนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู
4. การจัดกิจกรรมส่งเสริมหรือพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 5.1 งานวิจัยภายในประเทศ
 - 5.2 งานวิจัยต่างประเทศ

1. การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูหรือการฝึกสอน

การศึกษาตามหลักสูตรปริญญาตรีการศึกษามัธยมศึกษาตอนต้นเป็นการศึกษาวิทยาศาสตร์การสอนที่ต้องอาศัยวิทยาการ สหวิทยาการและสหองค์กรต่างๆ อย่างกว้างขวาง ที่ต้องกำหนดเป็นรายวิชาให้เรียนรู้รูปแบบทฤษฎีและภาคปฏิบัติ แต่การศึกษาลดลงระยะเวลา 8 ภาคเรียนนั้นมักเป็นการเรียนรู้ที่อยู่ภายใต้หรือเกิดขึ้นจากสถานการณ์เรียนรู้ที่ผู้เรียนกับผู้สอนร่วมกันจัดขึ้นโดยมีเอกสาร ตำรา และสื่อนวัตกรรมต่างๆที่กำหนดไว้ล่วงหน้า ส่วนการฝึกปฏิบัติสอนและฝึกงานจะเป็นเสมือนภาคปฏิบัติการหลอมรวมหรือบูรณาการทั้งศาสตร์และศิลป์ ทั้งทฤษฎี วิธี และกลวิธีที่ได้เรียนมาทั้งหมดให้ปรากฏเป็นแผนงาน ประมวลการสอน แผนการจัดการเรียนรู้และโครงสร้างสรรค์ต่างๆ โดยนิสิตเองอย่างครบวงจร ซึ่งเป็นกระบวนการที่

เรียกว่าการฝึกหรือการศึกษาค้นคว้าหาประสบการณ์วิชาชีพครู ซึ่งเริ่มตั้งแต่ระดับชั้นปีที่ 1-4 แล้วจึงก้าวเข้าสู่ภาคสนามในระดับที่ 5 ที่เรียกว่า “การปฏิบัติการสอนและฝึกประสบการณ์

1.1 การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

การฝึกประสบการณ์วิชาชีพตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 ได้แยกเป็น 2 คำคือ “ประสบการณ์” และ “วิชาชีพ” คำว่า “ประสบการณ์” แปลว่า ความชัดเจนที่เกิดจากการกระทำ หรือได้พบเห็นมา ส่วนคำว่า “วิชาชีพ” แปลว่า อาชีพที่ต้องอาศัยวิชาความรู้และความชำนาญ รวมความได้ว่า “ประสบการณ์วิชาชีพ” แปลว่า ความชัดเจนที่เกิดจากการกระทำ หรือได้พบเห็นในอาชีพที่ต้องอาศัยความรู้และความชำนาญ ดังนั้น “การฝึกประสบการณ์วิชาชีพ” จึงเป็นกลวิธีเพื่อให้นักศึกษาได้กระทำแล้วคิดความชัดเจนในอาชีพที่ต้องอาศัยความรู้ความชำนาญ

ละเมียด ลิมอักษร (2521: 4) กล่าวว่า “การฝึกสอน” หมายถึงประสบการณ์ที่สำคัญอย่างยิ่งในชีวิต นักศึกษาครู จะต้องเข้าใจความมุ่งหมายอันแท้จริงของการฝึกสอน บทบาทที่สำคัญของการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู หน้าที่พึงมีต่ออาจารย์นิเทศ ตลอดจนความรับผิดชอบที่มีต่อโรงเรียนและต่อนักเรียน ความเข้าใจในเรื่องเหล่านี้จะช่วยให้เกิดความสนใจในการปฏิบัติงานและความมั่นใจในตนเองช่วยให้การฝึกสอนดำเนินไปด้วยดีความคิดริเริ่ม ความรู้ และประสบการณ์ที่ได้จากการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูจะเป็นประโยชน์ยิ่งแก่การเป็นครูในอนาคต

ประสาร มาลากุล ณ อยุธยา (2530: 1) กล่าวว่า การให้ความรู้ภาคปฏิบัติแก่นักศึกษาครูโดยผ่านกระบวนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูจะทำให้ได้ครูที่ดีมีคุณภาพและมีจิตวิญญาณของความเป็นครู เพราะการสร้างหรือทางผลิตครูนั้นจะให้ความรู้ทางทฤษฎีแต่เพียงอย่างเดียวไม่เพียงพอ จำเป็นต้องฝึกหัดและฝึกฝนจนสามารถปฏิบัติหน้าที่ครูได้ดี และเกิดความมั่นใจอันจะนำไปสู่ความศรัทธาในอาชีพจะเป็นประจักษ์ไปสู่ความมีวิญญาณของความเป็นครูที่สุด

เดโช สนวนานนท์ (2544: 1) กล่าวว่า การจัดประสบการณ์วิชาชีพให้กับนักศึกษานั้น ได้จัดตามแนวทางการคิดทางการศึกษาว่าเป็นการฝึกแก้ปัญหาและมีความเชื่อว่าการเรียนรู้จากการแก้ปัญหาจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อได้จัดประสบการณ์ทางการสอนจริงให้กับนักศึกษา การฝึกประสบการณ์วิชาชีพจะทำให้นักศึกษาตื่นตัวและเกิดความท้าทายต่อการเรียนวิชาชีพเพราะนักศึกษาได้สัมผัสนักเรียนโดยตรงและฝึกปฏิบัติการสอนที่จะแก้ปัญหาต่างๆ ในสถานการณ์จริง ปัญหาต่างๆ ที่พบในห้องเรียนทำให้นักศึกษาพิจารณาและตัดสินใจเลือกวิธีการแก้ปัญหาหรือวิธีการสอนที่เหมาะสม ต่อกันนั้นก็ติดตามผลเพื่อปรับปรุงให้เหมาะสมในโอกาสต่อไป ทั้งนี้เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วแล้วว่า “ทักษะต่าง ๆ ในวิชาชีพจะเกิดได้ก็ต่อเมื่อผู้นั้นได้เผชิญกับปัญหาทางวิชาชีพใน สภาพการณ์ต่าง ๆ เท่านั้น”

การฝึกประสบการณ์ หรือประสบการณ์วิชาชีพครู หมายถึง สมรรถนะของบุคคลด้านความรู้ เจตคติ และทักษะความสามารถพร้อมที่จะประกอบวิชาชีพครู ประสบการณ์วิชาชีพครูจึงเป็นรายวิชาการศึกษาล่าเรียนในหลักสูตรศึกษาศาสตรหรือครุศาสตร์ เพื่อให้บัณฑิต นักศึกษาซึ่งได้ศึกษาวิชาชีพพื้นฐาน หลักและทฤษฎี หลักสูตรการสอนและวิชาอื่นๆ มาแล้ว ได้ฝึกฝนตนเองที่เรียกว่าฝึกสอน ฝึกงาน

เป็นการทดลองประยุกต์วิทยาการความรู้ที่ได้ศึกษามาซึ่งเป็นการพิสูจน์ว่าตนเองพร้อมที่จะออกไปประกอบวิชาชีพครูหรือไม่ (คู่มือวิชา ศษ 561. 2552)

บุคคลที่ผ่านการสอบคัดเลือกเข้ามาประกอบวิชาชีพครู ซึ่งปัจจุบันหมายถึงอาชีพครูในระบบการศึกษาที่มีกฎหมายรองรับนั้น แม้จะอ้างว่ามีนิสัยรักความเป็นครู มีพรสวรรค์การเป็นครูมาโดยกำเนิดก็ตาม จะต้องผ่านหลักสูตรการฝึกฝนประสบการณ์วิชาชีพครูทั้งสิ้นโดยไม่มีข้อยกเว้น

หลักสูตรและการสอนประสบการณ์วิชาชีพครู ปรากฏชัดอยู่ในการจัดการเรียนการสอนระดับอุดมศึกษาด้านครุศาสตร์และศึกษาศาสตร์ (ซึ่งเป็นไปตามเงื่อนไขและมาตรฐานกำหนดตำแหน่งหน้าที่ข้าราชการครู ตามคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา หรือ ก.ค.ศ.) ซึ่งจัดวางไว้เป็น 4 ระดับ คือ

ระดับที่ 1 ประสบการณ์วิชาชีพครู 1 ศึกษาสังเกตธรรมชาติการเรียนรู้ของเด็ก การจัดโรงเรียน และช่วยเหลือการทำงานของครูที่โรงเรียน

ระดับที่ 2 ประสบการณ์วิชาชีพครู 2 ศึกษาสังเกต การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ฝึกทำและทดลองใช้สื่อการเรียนการสอนการตรวจแบบฝึกหัด และการฝึกการสอนเด็กเป็นรายบุคคล ทดลองการปกครอง(การบริหารจัดการชั้นเรียน) เด็กกลุ่มย่อย

ระดับที่ 3 ประสบการณ์วิชาชีพครู เตรียมบทเรียนสั้นๆ สร้างตรวจสอบและหาประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ และทดลองสอนเป็นรายคาบภายใต้การอำนวยการของครูประจำชั้นหรือประจำวิชาตลอดจนช่วยงานธุรการทั่วไปของชั้นเรียนรวมทั้งการบริการในชั้นเรียนอื่นๆ ตามความเหมาะสมและสอดคล้องกับสถานการณ์

ระดับที่ 4 การฝึกปฏิบัติการสอนและประสบการณ์วิชาชีพ โดยได้รับการนิเทศของสถาบันที่ตนเองศึกษา กับผู้บริหารและอาจารย์นิเทศประจำสถานศึกษานั้นๆ การสัมมนาก่อนระหว่างและหลังการฝึกปฏิบัติการสอนและประสบการณ์วิชาชีพ

จากแนวคิดข้างต้นสรุปได้ว่า “การฝึกประสบการณ์วิชาชีพ” หมายถึง การจัดกิจกรรมที่ทำให้นิสิต/นักศึกษาได้มีสมรรถนะด้านความรู้ เจตคติ และทักษะความสามารถพร้อมที่จะประกอบวิชาชีพครู ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ทำให้นิสิต/นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูได้ประสบการณ์ตรง มีโอกาสสัมผัสกับนักเรียนในโรงเรียน ตลอดจนบุคลากรในโรงเรียน สามารถนำเอาทฤษฎีที่เรียนมาปฏิบัติทดลองใช้ การใช้จิตวิทยาสำหรับนักเรียน การเลือกเทคนิค/วิธีสอนที่เหมาะสม การแก้ปัญหาต่างๆ ที่ได้พบเห็นซึ่งอยู่ภายใต้การแนะนำของอาจารย์นิเทศก์และครูพี่เลี้ยง ส่งผลให้เกิดการเรียนรู้ สามารถแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง มีความมั่นใจในตนเองมากขึ้น อันจะก่อให้เกิดทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพครู

1.2 อุดมการณ์วิชาชีพครู

อุดมการณ์ หรือจุดมุ่งหมายในการพัฒนาวิชาชีพครูของคุรุสภานั้นได้กำหนดไว้ในแผนพัฒนาวิชาชีพครูว่าเพื่อ “สร้างเสริมและพัฒนาให้ครูเป็นพลังแห่งความดีงามและมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์เพื่อ

สังคม” การที่จะถึงซึ่งอุดมการณ์ดังกล่าวนั้น จะต้องมีการเตรียมการวางแผนกำหนดขั้นตอน วิธีการ มีการจัดตั้งคณะกรรมการ กำหนดนโยบาย วัตถุประสงค์ มาตรฐานในการพัฒนาวิชาชีพและอื่นๆ อีกมากมาย

สำหรับในส่วนของวัตถุประสงค์นั้น ได้กำหนดขอบเขตไว้อย่างกว้างๆ เพื่อสะดวกในการปรับ และกำหนดวัตถุประสงค์ย่อยของแต่ละกิจกรรมต่อไปได้ มีดังนี้

1. เพื่อพัฒนาวิชาชีพครู ให้เป็นวิชาชีพที่มุ่งสร้างเยาวชนและประชากรให้เป็นพลเมืองที่ดีมีคุณภาพและมีศักยภาพในการพัฒนาประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้าไปสู่เป้าหมายตามที่รัฐกำหนดไว้

2. เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงให้แก่ครูในการเป็นผู้นำ เพื่อพัฒนาสังคม ตลอดจนเสริมสร้างฐานะความเป็นอยู่ของครูให้มีสวัสดิภาพ มีสวัสดิการ และมีรายได้เหมาะสมแก่เกียรติศักดิ์ศรีและสถานภาพของปวงชนียบุคคลอย่างแท้จริง

3. เพื่อพัฒนางานของคุรุสภา ให้เป็นองค์กรวิชาชีพครูที่เข้มแข็ง สามารถประสานงานและดำเนินการพัฒนาครู เป็นวิชาชีพที่สามารถส่งเสริมและเกื้อหนุนให้การจัดการศึกษาของชาติบรรลุวัตถุประสงค์ตามแผนที่กำหนดได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.3 การจัดการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

1.3.1 ความมุ่งหมาย

การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู (ศษ 561) เป็นวิชาภาคปฏิบัติในหมวดวิชาชีพครู ตามหลักสูตรการผลิตครูการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับปริญญาตรี (หลักสูตร 5 ปี) เพื่อมุ่งพัฒนาให้ผู้สำเร็จการศึกษามีมาตรฐานด้านความรู้ ประสบการณ์ปฏิบัติงานวิชาชีพ และคุณธรรมจริยธรรม ตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพทางการศึกษาของคุรุสภา

1.3.2 คุณลักษณะบัณฑิต

ครูเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการสร้างคุณภาพของประชากรเพื่อพัฒนาประเทศ ดังนั้น นิสิตที่ผ่านการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู (หรือนิสิตที่จบหลักสูตรการผลิตครูการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับปริญญาตรี) ต้องมีคุณลักษณะดังต่อไปนี้

1. มีวินัย คุณธรรม จริยธรรม และประพฤติตนอยู่ในจรรยาบรรณวิชาชีพ
 2. มีสมรรถนะในการปฏิบัติหน้าที่รวมทั้งพัฒนากระบวนการจัดการเรียนการสอนให้บังเกิดผลต่อการศึกษาและผู้เรียน
 3. มีสมรรถนะประจำสายงานและสมรรถนะเฉพาะของแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้
- ได้แก่

3.1 ความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรและมาตรฐานการเรียนรู้

3.2 การออกแบบการจัดการเรียนรู้และการจัดการเรียนการสอนตามกลุ่มสาระ

3.3 การเรียนรู้เพื่อส่งเสริมพัฒนาผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3.4 การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้

3.5 การแก้ปัญหาและพัฒนางานด้วยกระบวนการวิจัย

1.4 รายวิชาศึกษา 561 การปฏิบัติการสอนและฝึกประสบการณ์

1.4.1 วิสัยทัศน์

การปฏิบัติการสอนและฝึกประสบการณ์เป็นองค์ประกอบและกระบวนการสำคัญในการสร้างเสริมความรู้ ความสามารถและเจตคติต่อวิชาชีพครู การจัดการปฏิบัติการสอนและฝึกประสบการณ์ที่ดีจะช่วยพัฒนาคุณลักษณะความเป็นครูให้คุณภาพและประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน

1.4.2 หลักการ

การปฏิบัติการสอนและฝึกประสบการณ์การณนอกจากจะเป็นรายวิชาที่สำคัญที่สุดในหลักสูตรการศึกษาระดับบัณฑิตแล้ว ยังเป็นคุณสมบัติสำคัญที่กำหนดไว้ในระเบียบคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา รวมองค์กรครูทุกสถาบัน การจัดหลักสูตรการปฏิบัติการสอนและฝึกประสบการณ์จึงจำเป็นต้องดำเนินการบนหลักการต่อไปนี้

1. การปฏิบัติการสอนและฝึกประสบการณ์เป็นส่วนสำคัญที่สุดของการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาระดับบัณฑิต ที่ต้องดำเนินการภายใต้ข้อกำหนดของสถาบันและสถานศึกษา ทั้งด้านระบบกระบวนการวิธีการและกำหนดระยะเวลาที่สอดคล้องกันกับหลักเกณฑ์และมาตรฐานขององค์กรวิชาชีพครู
2. การปฏิบัติการสอนและฝึกประสบการณ์ต้องดำเนินการภายใต้ความร่วมมือระหว่างภาควิชาหลักสูตรและการสอนกับสถานศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์วิชาชีพครูจริงอย่างเพียงพอและเป็นไปตามธรรมชาติของสาระการเรียนรู้ ธรรมชาติการเรียนการสอนซึ่งเป็นคุณลักษณะสำคัญของครู การนิเทศติดตามผลของอาจารย์นิเทศก์และผู้บริหารสถานศึกษา
3. การนิเทศติดตามและประเมินผลการปฏิบัติการสอนและฝึกประสบการณ์ต้องประเมินตามสภาพที่แท้จริงและเกิดจากความร่วมมือกันระหว่างอาจารย์นิเทศทุกฝ่าย และผู้ที่เกี่ยวข้อง
4. สถานศึกษาที่เป็นแหล่งฝึกสอนจำเป็นต้องเปิดโอกาสให้มีการฝึกฝนและให้ประสบการณ์ที่ดีแก่นิสิตฝึกสอนและฝึกงานอย่างหลากหลายและรอบด้านเพื่อปลูกฝังเจตคติที่เหมาะสมและเสริมสร้างจิตวิญญาณการเป็นครู

1.4.3 โครงสร้างและขอบข่ายการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

หลักสูตรการศึกษาระดับบัณฑิตกำหนดให้นิสิตมีเวลาในการฝึกปฏิบัติการสอนและประสบการณ์วิชาชีพไม่น้อยกว่า 1 ปีการศึกษา ในระบบทวิภาค นิสิตจะต้องปฏิบัติการสอนและงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องเต็มตามเวลาที่สถานศึกษานั้นเปิดทำการ

หมายเหตุ

1. การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู 1 ภาคเรียน คิดเป็นระยะเวลาประมาณ 16 สัปดาห์
2. นิสิตต้องมีเวลาปฏิบัติการสอนจริงไม่น้อยกว่า 10 คาบต่อสัปดาห์
3. นิสิตต้องไปปฏิบัติการสอนและฝึกประสบการณ์ ณ สถานศึกษาที่มหาวิทยาลัยกำหนดตลอดระยะเวลาทำการ จะหยุดหรือขาดมิได้ นอกจากเจ็บป่วยหรือมีกิจจำเป็นที่ได้รับอนุญาตจากหัวหน้าสถานศึกษาเป็นกรณี ๆ ไป

กรอบภารกิจการฝึกปฏิบัติการสอนและประสบการณ์วิชาชีพประกอบด้วย

1. การปฏิบัติการสอนในชั้นเรียน
2. การพัฒนาบทเรียนและหลักสูตรสถานศึกษา
3. การจัดกิจกรรมพัฒนาและแก้ปัญหาของผู้เรียน
4. การแก้ปัญหาและ/หรือพัฒนาการเรียนรู้ด้วยการวิจัยในชั้นเรียน
5. การฝึกประสบการณ์งานบริการของโรงเรียน
6. การศึกษาและบริการชุมชน
7. การปฏิบัติงานอื่นๆ ที่ได้รับมอบหมายโดยชอบจากสถานศึกษา

1.5 มาตรฐานวิชาชีพทางการศึกษา

มาตรฐานวิชาชีพทางการศึกษา คือ ข้อกำหนดเกี่ยวกับคุณลักษณะและคุณภาพที่พึงประสงค์ในการประกอบวิชาชีพทางการศึกษา ซึ่งผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษาต้องประพฤติปฏิบัติตามเพื่อให้เกิดคุณภาพในการประกอบวิชาชีพ สามารถสร้างความเชื่อมั่นศรัทธาให้แก่ผู้รับบริการจากวิชาชีพได้ว่าเป็นบริการที่มีคุณภาพ และกำหนดให้เป็นวิชาชีพควบคุม เนื่องจากเป็นวิชาชีพที่มีลักษณะเฉพาะ ต้องใช้ความรู้ ทักษะ และความเชี่ยวชาญในการประกอบอาชีพตามพระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2546 มาตรา 49 กำหนดมาตรฐานวิชาชีพทางการศึกษาไว้ 3 ด้าน (สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. 2548: 5-7) ประกอบด้วย

1. มาตรฐานความรู้และประสบการณ์วิชาชีพ หมายถึง ข้อกำหนดสำหรับผู้ที่จะเข้ามาประกอบอาชีพจะต้องมีความรู้และมีประสบการณ์วิชาชีพเพียงพอที่จะประกอบวิชาชีพ จึงจะสามารถขอรับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพเพื่อใช้เป็นฐานแสดงว่าเป็นบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถ และมีประสบการณ์พร้อมที่จะประกอบวิชาชีพทางการศึกษาได้

2. มาตรฐานการปฏิบัติงาน หมายถึง ข้อกำหนดเกี่ยวกับการปฏิบัติงานในวิชาชีพให้เกิดผลเป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนด พร้อมกับมีการพัฒนาดตนเองอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดความชำนาญในการประกอบวิชาชีพทั้งความชำนาญเฉพาะด้านและความชำนาญตามระดับคุณภาพของมาตรฐานการปฏิบัติงานจะต้องมีการพัฒนาตามเกณฑ์ที่กำหนดว่ามีความรู้ ความสามารถและความชำนาญ เพียงพอที่จะดำรงสถานภาพของการเป็นผู้ประกอบวิชาชีพได้

3. มาตรฐานกาปฏิบัติตนหรือจรรยาบรรณของวิชาชีพ หมายถึง ข้อกำหนดเกี่ยวกับการประพฤติตนของผู้ประกอบวิชาชีพ โดยมีจรรยาบรรณของวิชาชีพเป็นแนวทางและข้อพึงระวังในการประพฤติตามจรรยาบรรณของวิชาชีพที่คุรุสภาจะกำหนดเป็นข้อบังคับต่อไป

จากที่กล่าวข้างต้นสรุปได้ว่า “**มาตรฐานวิชาชีพทางการศึกษา**” เป็นเครื่องมือสำคัญของผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษาที่ต้องประพฤติปฏิบัติเพื่อให้เกิดผลดีต่อผู้รับบริการ อันถือเป็นเป้าหมายหลักของการประกอบวิชาชีพทางการศึกษา และต้องมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง สามารถนำไปใช้ในการประกอบวิชาชีพให้สมกับการเป็นวิชาชีพชั้นสูงและได้รับการยกย่องจากสังคม

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2543 ก: 61-62) ได้กำหนดตัวบ่งชี้ตามเกณฑ์มาตรฐานการศึกษาและปัจจัยเพื่อการประเมินภายนอกไว้ 4 มาตรฐาน 12 ตัวบ่งชี้ ดังนี้

1. มาตรฐานด้านมีวิญญูณความเป็นครู มีคุณธรรม จริยธรรม ประกอบด้วย

ตัวบ่งชี้ที่ 1 ครูมีความเอื้ออาทร เข้าใจ เอาใจใส่ผู้เรียนทุกคนอย่างสม่ำเสมอและเท่าเทียมกัน

ตัวบ่งชี้ที่ 2 ครูมีมนุษยสัมพันธ์ ควบคุมอารมณ์ และรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น

ตัวบ่งชี้ที่ 3 ครูมีความรับผิดชอบ ซื่อสัตย์ ตรงต่อเวลา อุทิศตนให้กับการพัฒนาผู้เรียน

ตัวบ่งชี้ที่ 4 ครูวางตนเหมาะสม เป็นแบบอย่างที่ดีในเรื่องความประพฤติและบุคลิกภาพ

ตัวบ่งชี้ที่ 5 ครูมีทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพครู

2. มาตรฐานด้านมีความสามารถในการจัดการเรียน การสอนอย่างมีประสิทธิภาพ และเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ประกอบด้วย

ตัวบ่งชี้ที่ 1 ครูรู้เป้าหมายของหลักสูตร และเป้าหมายการจัดการรักษา

ตัวบ่งชี้ที่ 2 ครูมีความรู้ความสามารถในการประเมินผลการเรียนการสอน จัดทำแผนและกระบวนการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

ตัวบ่งชี้ที่ 3 ครูมีความรู้ความสามารถในการเรียนการสอน และการนำการประเมินมาใช้ในการพัฒนาคุณภาพ

3. มาตรฐานด้านความสามารถในการแสวงหาความรู้ คิดวิเคราะห์ และสร้างองค์ความรู้เพื่อพัฒนาการเรียนการสอน ประกอบด้วย

ตัวบ่งชี้ที่ 1 ครูมีนิสัยรักการแสวงหาความรู้และข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ เพื่อนำมาพัฒนาการเรียนการสอน

ตัวบ่งชี้ที่ 2 ครูมีความสามารถในการศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนากระบวนการเรียนการสอน

ตัวบ่งชี้ที่ 3 ครูมีความสามารถในการวิเคราะห์ปัญหาและแก้ไขปัญหาสถานการณ์ได้

4. มาตรฐานด้านคุณวุฒิ ความรู้ ความสามารถตรงกับงานที่รับผิดชอบ ประกอบด้วย

ตัวบ่งชี้ที่ 1 ครูมีคุณวุฒิ มีความถนัด มีความเชี่ยวชาญตรงกับงานที่ปฏิบัติการสอน

ที่กล่าวมา มาตรฐานวิชาชีพครู คือ บรรทัดฐานเป็นแนวทางสำหรับการปฏิบัติหน้าที่สำหรับครูและผู้ที่ประกอบอาชีพครูให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและสามารถพัฒนาตนเองในด้านวิชาชีพครูด้านความสามารถในการจัดการเรียนการสอน ด้านการวิเคราะห์สังเคราะห์และสร้างองค์ความรู้ด้านคุณวุฒิความรู้และความรับผิดชอบงานที่ปฏิบัติ

2. คุณธรรมจริยธรรม

2.1 ความหมายของคุณธรรมจริยธรรม

จากการศึกษาตำรา เอกสาร หรืองานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรมจริยธรรม พบว่า นักวิชาการได้ให้ความหมายของคำว่า “คุณธรรม” ไว้มากมายซึ่งแตกต่างกันไปดังนี้

มลิวัลย์ บำรุงการ (2531: 11) ได้อธิบายความหมายของคำว่า คุณธรรม ว่าหมายถึง คุณงามความดีที่สั่งสมอยู่ในจิตใจมาเป็นเวลานาน โดยอาศัยประสบการณ์การเรียนรู้ และความเคยชิน ซึ่งแสดงออกมาจากการกระทำทางกาย วาจา และใจของแต่ละบุคคล เป็นลักษณะที่ดี และเป็นประโยชน์ต่อตนเอง และผู้อื่น

ยนต์ ชุ่มจิต (2531 : 139) กล่าวว่า คุณธรรม หมายถึง คุณสมบัติที่เป็นความดีความถูกต้อง ซึ่งมีอยู่ภายในจิตใจของบุคคล ซึ่งพร้อมที่จะกระทำพฤติกรรมต่าง ๆ อันเป็นประโยชน์ต่อตนเอง ต่อผู้อื่น หรือทั้งตนเองและผู้อื่น

ลัดดา เสนาวงษ์ (2532 : 59) ได้ให้ความหมายของคุณธรรมว่า คือ ความดีงามต่าง ๆ ที่มีอยู่ในจิตใจของแต่ละคน และยึดถือปฏิบัติจนเป็นนิสัย

สุวรรณ วชิรปราการสกุล (2533 : 9 - 11) ที่กล่าวว่า คุณธรรม หมายถึง คุณงามความดีที่สั่งสมอยู่ในจิตใจมาเป็นเวลานาน โดยอาศัยประสบการณ์การเรียนรู้และความเคยชิน ซึ่งแสดงออกทางกาย วาจา ใจ เป็นลักษณะที่ดีและเป็นประโยชน์ต่อบุคคลที่ได้ประพฤติปฏิบัติ และคิดในทางที่ถูกต้องดีงาม

มนัส นิมมณี (2547 : 24) สรุปไว้ว่า คุณธรรม หมายถึง สิ่งที่ดีงามที่ยอมรับว่าเป็นสิ่งที่ดีงามซึ่งเกิดจากส่วนร่วมและการศึกษา การปฏิบัติ ผูกอบรม การกระทำจนเคยชินเกิดเป็นลักษณะนิสัย เป็นสิ่งที่มีคุณประโยชน์ต่อตนเอง ต่อผู้อื่น และต่อสังคม

นรินทร์ เหลือลมัย (2552 : 11) กล่าวว่า คุณธรรม หมายถึง หลักของความประพฤติอันดีงามที่จะมีอยู่ในจิตของคนเรา ซึ่งหลักแห่งความประพฤติอันดีงามนี้ได้มาจากการที่พยายามที่ประพฤติปฏิบัติ จนเกิดเป็นนิสัยทำให้บุคคลประพฤติชอบด้วยกาย วาจา ใจ

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2556 : ออนไลน์) ได้ให้ความหมายของคุณธรรมไว้ว่าเป็นสภาพคุณงามความดี

จากความหมายข้างต้นสรุปได้ว่า คุณธรรม หมายถึง สิ่งดีงามที่อยู่ในจิตใจแต่ละคนมาเป็นเวลานาน โดยอาศัยประสบการณ์การเรียนรู้และความเคยชิน หรือยึดถือปฏิบัติจนเป็นนิสัย เป็นสิ่งที่มีคุณประโยชน์ต่อตนเอง ต่อผู้อื่น และต่อสังคม

ส่วนคำว่า “จริยธรรม” นั้น มีนักการศึกษา นักจิตวิทยาหลายท่านได้ให้ความหมายของจริยธรรมไว้มากมาย ซึ่งจะกล่าวถึงพอสังเขปดังนี้

กระมล ทองธรรมชาติ (2539 : 3) กล่าวว่า จริยธรรมคือการกระทำทั้งกาย วาจา และใจที่ดีงามเป็นประโยชน์ต่อตัวเอง ผู้อื่น และสังคม

อารมณฺ์ ฉนวนจิตฺร (2550: 7) กล่าวว่า จริยธรรม หมายถึง ความประพฤติ การปฏิบัติในสิ่งที่ดีงาม เป็นที่ยอมรับของสังคมและตนเอง

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2556 : ออนไลน์) ได้ให้ความหมายของจริยธรรมไว้ว่าเป็นธรรมที่เป็นข้อประพฤติปฏิบัติ ศีลธรรม กฎศีลธรรม

บราวน์ (Brown. 1968 : 411 - 414) ให้ความหมายของจริยธรรมว่า คือ ระบบกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ที่บุคคลใช้ในการแยกแยะการกระทำที่ถูกต้องออกจากการกระทำที่ผิด

แอตคินสัน (Atkenson. 1969 : 10) กล่าวว่า จริยธรรมเป็นเขตของความเชื่อในสังคมหนึ่ง ๆ เกี่ยวกับอุปนิสัย และความประพฤติว่าจะอะไรเป็นสิ่งที่คนทั้งหลายพยายามที่จะประพฤติปฏิบัติ

พจนานุกรมของลองแมน (Longman Dictionary of Contemporary. 1978 : 214) ให้ความหมายของคำว่า จริยธรรมว่าเป็นความถูกต้อง หรือความบริสุทธิ์ของพฤติกรรมของการกระทำสิ่งหนึ่ง ๆ

จากความหมายข้างต้นสรุปได้ว่า จริยธรรม หมายถึง กฎเกณฑ์ต่าง ๆ ที่บุคคลใช้ในการแยกแยะการกระทำที่ถูกต้องออกจากการกระทำที่ผิด เป็นศีลธรรม ข้อประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ดีงาม เป็นประโยชน์ต่อตัวเอง ผู้อื่น และสังคม เป็นที่ยอมรับของสังคมและตนเอง

จากความหมายของคุณธรรมและจริยธรรมดังกล่าวข้างต้นสรุปได้ว่า คุณธรรมจริยธรรม หมายถึง การประพฤติปฏิบัติหรือการกระทำของบุคคลที่ถูกต้องดีงาม เป็นประโยชน์ต่อตนเอง ต่อผู้อื่น หรือทั้งตนเองและผู้อื่น รวมถึงความรู้สึกนึกคิด รู้ผิดชอบชั่วดีของบุคคล อันเป็นเครื่องเหนี่ยวรั้งและควบคุมความประพฤติของบุคคลที่แสดงออกทั้งกาย วาจา และใจเพื่อสนองในสิ่งที่ปรารถนา

2.2 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรม

2.2.1 องค์ประกอบของคุณธรรมจริยธรรม

จากการศึกษาดำรง เอกสาร หรืองานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรมจริยธรรมพบว่า นักวิชาการได้กล่าวถึงองค์ประกอบของคุณธรรมจริยธรรมดังนี้

ดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจันปัจจนึก (2530 : 4 - 6) ได้เสนอองค์ประกอบคุณธรรมจริยธรรมของบุคคลว่า ประกอบด้วยส่วนต่าง ๆ 4 ส่วน คือ

1. ความรู้เชิงจริยธรรม หมายถึง การมีความรู้ว่าการกระทำสิ่งใดดี ควรกระทำสิ่งใดไม่ควรกระทำ ปริมาณความรู้เชิงจริยธรรมขึ้นอยู่กับอายุและระดับการศึกษา และพัฒนาการทางสติปัญญา ความรู้เชิงจริยธรรม สามารถเรียนรู้ โดยเฉพาะในช่วงอายุ 2 - 10 ปี จะได้รับการปลูกฝังมากเป็นพิเศษ ดังนั้นจึงเป็นเรื่องของการเรียนรู้เนื้อหาของจริยธรรมนั่นเอง

2. ทักษะคติเชิงจริยธรรม หมายถึง ความรู้สึกของบุคคลต่อพฤติกรรมต่าง ๆ ทางจริยธรรมว่าชอบหรือไม่ชอบเพียงใด ทักษะคติเชิงจริยธรรมของบุคคลส่วนใหญ่ จะสอดคล้องกับค่านิยมใน

สังคมนั้น ๆ และสามารถทำนายพฤติกรรมเชิงจริยธรรมได้ แม่นยำกว่าความรู้เชิงจริยธรรม ทศนคติเชิงจริยธรรมของบุคคลอาจเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมได้

3. เหตุผลเชิงจริยธรรม หมายถึง การที่บุคคลใช้เหตุผลในการเลือกกระทำหรือไม่กระทำพฤติกรรมใดพฤติกรรมหนึ่ง ซึ่งจะแสดงให้เห็นถึงแรงจูงใจที่อยู่เบื้องหลังของการกระทำ

4. พฤติกรรมเชิงจริยธรรม หมายถึง การที่บุคคลแสดงพฤติกรรมที่สังคมนิยมชมชอบ หรือดเว้นการแสดงพฤติกรรมที่ฝ่าฝืนกฎเกณฑ์หรือค่านิยมในสังคมนั้น พฤติกรรมเชิงจริยธรรมแบ่งเป็น 2 จำพวก คือ (1) การกระทำที่สังคมเห็นชอบและสนับสนุน เช่นการให้ทาน การช่วยเหลือผู้อื่น และ (2) พฤติกรรมเป็นสถานการณ์ที่ยั่วให้บุคคลกระทำผิดกฎเกณฑ์ เพื่อประโยชน์ส่วนตนบางประการ เช่น การโกงสิ่งของ เงินทอง คะแนน ลักขโมย เป็นต้น

กรมวิชาการ (มนัส นิมมณี. 2547 : 27; อ้างอิงจาก กรมวิชาการ. 2533 : 3) แบ่งคุณธรรมจริยธรรมออกเป็น 3 ด้านคือ

1. ด้านความรู้ คือ ความเข้าใจในเหตุผลและสามารถแยกแยะตัดสินว่าอะไรถูกต้องได้ด้วยการคิด

2. ทางด้านอารมณ์ คือ ความพอใจ ศรัทธาเลื่อมใส เกิดความนิยมยินดีที่จะรับจริยธรรมมาเป็นแนวประพฤติปฏิบัติ

3. ด้านพฤติกรรมแสดงออก คือ พฤติกรรมการกระทำที่บุคคลตัดสินการกระทำ จะถูกหรือผิดเชื่อว่าได้รับอิทธิพลจากความรู้และด้านอารมณ์ และบางส่วนขึ้นอยู่กับปัจจัยอื่น ๆ เช่นความรุนแรงของการบีบคั้นของสถานการณ์ที่รุมเร้าบุคคลนั้น

บราวน์ (Brown. 1968 : unpaged) แบ่งคุณธรรมจริยธรรมออกเป็น 3 ด้าน คือ

1. ด้านความรู้
2. ด้านความรู้สึก
3. ด้านความประพฤติปฏิบัติ

จากแนวคิดข้างต้นสรุปได้ว่า คุณธรรมจริยธรรมของมนุษย์ คือ ลักษณะของบุคคลที่ดีงามซึ่งมีองค์ประกอบใน 3 ด้าน คือ ด้านความรู้ ด้านความรู้สึกหรืออารมณ์ และด้านความประพฤติ

2.2.2 การวัดและประเมินคุณธรรมจริยธรรม

จากการศึกษาดำรง เอกสาร หรืองานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรมจริยธรรมพบว่า มีนักวิชาการได้กล่าวถึงวิธีวัดและประเมินคุณธรรมจริยธรรมดังนี้

ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2538 : 60 - 64) ได้รวบรวมและแบ่งวิธีการวัดค่านิยมทางคุณธรรมจริยธรรม ซึ่งมีผู้สร้างและใช้ตั้งแต่ก่อน ค.ศ. 1910 ออกเป็น 3 ยุค คือ

- ยุคที่หนึ่ง ครอบคลุมถึงปี ค.ศ. 1965 นิยมใช้วิธีการวัดความรู้เกี่ยวกับความดี ความชั่ว ความเชื่อและทัศนคติทางจริยธรรม โดยใช้กระดาษ - ดินสอ วิธีการในยุคนี้ขาดทฤษฎีและแนวความคิดที่ชัดเจนในกำหนดเนื้อหาของแบบวัดต่าง ๆ ใช้แยกเด็กปกติออกจากเด็กที่มีความน่าไว้วางใจ

จะประกอบอาชีพกรรม แต่ผลการวิจัยส่วนใหญ่แสดงว่า เด็กปกติแตกต่างจากยวอาชญา กรทางด้านสติปัญญาเท่านั้น และเด็กสองประเภทนี้ไม่แตกต่างกันทางด้านความรู้และความเชื่อทางจริยธรรมและศีลธรรมแต่ประการใด

- ยุคที่สอง เริ่มมีหลักและทฤษฎีประกอบการวัดจริยธรรมมากขึ้น โดยเน้นที่พัฒนาการทางการคิดและการตัดสินใจทางจริยธรรม เพียเจต์เป็นผู้นำในการใช้วิธีการสัมภาษณ์เด็กเพื่อศึกษาเนื้อหาทางความคิดของเด็ก แล้วเทียบคำตอบของเด็กตามลำดับขั้นของพัฒนาทางความคิดเชิงจริยธรรมทำให้ทราบว่าเด็กคนใดมีพัฒนาการทางจริยธรรมสูงกว่าใคร และในยุคนี้ได้ศึกษาบุคลิกภาพต่าง ๆ ที่มีหลักมาจากทฤษฎีจิตวิเคราะห์และทฤษฎีพฤติกรรมนิยม วิธีการวัดเพื่อตรวจสอบพัฒนาการของซูเปอร์อีโก้และการควบคุมตนเอง

- ยุคที่สาม ครอบคลุมถึงปี ค.ศ. 1966 เป็นยุคของวิธีการวัดแบบสะท้อนภาพ (projective techniques) เป็นการวัดเนื้อหาทางจริยธรรมในรูปของอิทธิพลของซูเปอร์อีโก้ที่มีต่อการทำงานของบุคลิกภาพของบุคคล โดยใช้ภาพกระตุ้นให้ผู้ตอบแสดงความคิดเห็น การวัดในยุคนี้ได้ใช้เป็นคะแนนของตัวแปรตามการวัดนี้มีได้มีจุดมุ่งหมายที่จะนำไปใช้ทำนายพฤติกรรมเชิงจริยธรรมโดยตรง

สมบุรณ์ ชิตพงศ์ (2544 : 10) กล่าวว่า การวัดด้านคุณธรรมจริยธรรมต้องมีระดับความเข้มในการกระทำที่แสดงออกของผู้เรียนว่า มีคุณธรรมจริยธรรมระดับสูงสุดที่ต้องการให้เกิดกับผู้เรียนยังเป็นจริยธรรมโดยเจตนาอันเกิดจากปัญญาไปกำกับเจตนาในการทำดีละเว้นชั่วเครื่องมือวัดและประเมินต้องสะท้อนว่าผู้เรียนเป็นคนดีมีคุณธรรมจริยธรรมอันเกิดจากความมีปัญญาและปัญญานั้นเองทำให้แสดงการกระทำนั้นออกมา ดังนั้น การตอบแบบประเมินหรือแบบสอบถามของนักเรียนแสดงว่าเด็กมีฐานมาจากการเกิดปัญญาว่จะทำหรือไม่ทำ โดยเจตนาของตนเอง ดังนั้น การวัดและประเมินผู้เรียนด้านคุณธรรมจริยธรรมต้องใช้หลักจิตวัดจิต ไม่ควรยึดติดกับรูปแบบหนึ่ง แต่ต้องใช้วิธีการที่หลากหลาย สิ่งทีวัดในด้านคุณธรรม มี 4 ประการ คือ

1. วัดความรู้ (Knowledge) เป็นการวัดความรู้เกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรม
2. วัดทัศนคติเชิงจริยธรรม (Attitude) คือ ความโน้มเอียงทางจิตใจอันเนื่องมาจากการมองเห็นคุณประโยชน์และโทษของสิ่งนั้นการกระทำหรือไม่กระทำในด้านคุณธรรมจริยธรรมขึ้นอยู่กับ การมองเห็นคุณประโยชน์และโทษเหล่านั้น ถ้าเห็นประโยชน์ก็ทำ ดังนั้น การวัดทัศนคติเชิงจริยธรรม คือ การเห็นคุณค่าและประโยชน์ของการกระทำนั้น ซึ่งดีกว่าการวัดความรู้
3. วัดเหตุผลเชิงจริยธรรม (Moral reasoning) คือ การวัดเหตุผลที่มาสนับสนุนให้ผู้เรียนกระทำหรือไม่กระทำ ซึ่งการวัดเหตุผลเชิงจริยธรรม ต้องมีทฤษฎีทางจริยธรรมมาประกอบการพิจารณาการตอบของเด็กด้วย อย่างไรก็ตามการนำทฤษฎีหนึ่งมาใช้ต้องดูบริบทของสังคมไทยด้วย
4. พฤติกรรมการแสดงออก (Action) เป็นการแสดงออกของนักเรียนในการกระทำดี ละเว้นชั่ว การวัดและประเมินด้านคุณธรรมจริยธรรมต้องสามารถวัดได้ทั้งการกระทำหรือการแสดงออกด้านคุณธรรมจริยธรรมองค์ประกอบของคุณธรรมจริยธรรมมีลักษณะที่มีส่วนคล้ายคลึงและสัมพันธ์กันเป็น

เครื่องกำหนดหลักปฏิบัติในการดำรงชีวิตเป็นแนวทางในการอยู่ร่วมกันอย่างสงบเรียบร้อยประกอบด้วย การมีวินัย ความซื่อสัตย์ ความสามัคคี ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และความกตัญญู

จากแนวคิดข้างต้นสรุปได้ว่า การวัดและประเมินคุณธรรมจริยธรรมมีวิธีการที่หลากหลายและได้รับการพัฒนามาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันเพื่อให้เหมาะกับคุณลักษณะของมนุษย์ในแต่ละยุค ซึ่งพอสรุปวิธีการวัดและประเมินคุณธรรมจริยธรรมได้ 4 ประการ คือ วัดความรู้ วัดทัศนคติเชิงจริยธรรม วัดเหตุผลเชิงจริยธรรม และวัดพฤติกรรมการแสดงออก โดยทั้งนี้ให้การให้ผู้เรียนประเมินตนเอง และการให้บุคคลอื่นช่วยในการประเมิน

2.2.3 ทฤษฎีทางจิตวิทยาที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม

2.2.3.1 ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของเพียเจต์ (Piaget)

เพียเจต์ (กรมวิชาการ. 2541: 38 – 39; อ้างอิงจาก Piaget. 1965: unpagged) เป็นผู้ทริเริ่มทางความคิดที่ว่าพัฒนาการทางจริยธรรมของมนุษย์นั้นย่อมขึ้นอยู่กับพัฒนาการทางสติปัญญา และได้แบ่งพัฒนาการทางสติปัญญาออกเป็น 4 ระดับ คือ

1. ขั้นการรับรู้จากประสาทสัมผัสและการเคลื่อนไหว (Sensorimotor operation)
2. ขั้นเริ่มคิดด้วยญาณ (Pre-operational thiinking)
3. ขั้นคิดด้วยรูปธรรม (Concrete-operational thinking)
4. ขั้นคิดตามแบบแผนของตรรกวิทยา (Formal operational thinking)

จากพัฒนาการทางสติปัญญาทั้ง 4 ขั้น เพียเจต์ได้นำมาเป็นหลักเกณฑ์ในการแบ่งขั้นพัฒนาการทางจริยธรรม เป็น 3 ขั้น คือ

1. ขั้นก่อนจริยธรรม เริ่มตั้งแต่แรกเกิดจนถึงอายุ 2 ขวบ เป็นขั้นที่ยังไม่มีความสามารถในการรับรู้สิ่งแวดล้อมได้อย่างละเอียด มีแต่ความต้องการทางร่างกาย เด็กเหล่านี้จะมีพัฒนาการทางสติปัญญาในขั้นรับรู้จากประสาทสัมผัสและการเคลื่อนไหว (Sensorimotor operation)

2. ขั้นฝึกคำสั่ง อยู่ในช่วงอายุระหว่าง 2 - 8 ปี ในขั้นนี้เด็กจะสามารถรับรู้สภาพแวดล้อมและบทบาทของตนเองต่อผู้อื่น รู้จักเกรงกลัวผู้ใหญ่ เห็นว่าคำสั่งหรือกฎเกณฑ์ต่างๆ เป็นสิ่งที่ต้องปฏิบัติตาม ซึ่งเด็กวัยนี้จะมีพัฒนาการทางสติปัญญาในขั้นเริ่มคิดด้วยญาณ (Pre-operational thiinking)

3. ขั้นยึดหลักแห่งตน พัฒนาการในขั้นนี้จะมีตั้งแต่เด็กอายุ 8 ปีขึ้นไป เด็กวัยนี้จะมีพัฒนาการทางสติปัญญาในขั้นคิดด้วยรูปธรรม (Concrete-operational thinking) และขั้นคิดตามแบบแผนของตรรกวิทยา (Formal operation1 thinking) ซึ่งเด็กสามารถใช้ความคิดอย่างมีเหตุผลประกอบการตัดสินใจ และตั้งเกณฑ์ ที่เป็นตัวของตัวเอง ได้

ผลจากการวิจัยในระยะเวลาต่อมา เพียเจต์ตั้งเกณฑ์การให้เหตุผลเชิงจริยธรรมไว้ 6 เกณฑ์ คือ

1. การตัดสินจากเจตนาของการกระทำ (Intentional in judgement) เด็กเล็กจะตัดสินการกระทำจากปริมาณสิ่งของ ส่วนเด็กโตจะตัดสินจากเจตนาของการกระทำ

2. การตัดสินที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์จากผู้อื่น (Relativism in judgement) เด็กเล็กจะตัดสินการกระทำโดยยึดเอาความเชื่อ ความเห็นชอบของผู้ใหญ่ว่าถูกต้อง ในขณะที่เด็กโตจะยึดเอาเหตุผลและสถานการณ์ประกอบการตัดสิน

3. ไม่เกี่ยวข้องกับการลงโทษ (Independence of sanction) เด็กเล็กจะตัดสินว่าดีไม่ดี เพราะถูกลงโทษ แต่เด็กโตจะตัดสินการกระทำใดไม่ดี เพราะสิ่งนั้นไปขัดกับเกณฑ์และเป็นอันตรายกับบุคคลอื่น

4. ใช้ระบบการแก้แค้น (Use of reciprocity) เด็กเล็กให้น้อยกว่าเด็กโต

5. ใช้การลงโทษเพื่อตดนิสัย (Use of punishment as restitution and reform) เด็กเล็กจะสนับสนุนการลงโทษอย่างหนักเพื่อแก้นิสัย แต่เด็กโตไม่ค่อยเห็นด้วย

6. หลักธรรมชาติของความโหดร้าย (Nation's views of misfortune) เด็กเล็กจะถือว่าการทำผิดจะต้องได้รับการลงโทษจากพระเจ้า

จากแนวคิดและทฤษฎีของเพียเจต์จะทำให้ผู้สอนมีความเข้าใจในพัฒนาการผู้เรียน และสามารถส่งเสริมผู้เรียนได้อย่างถูกต้องเหมาะสม อาทิเช่นส่งเสริมหรือพัฒนาการคิดเชิงรูปธรรมในขั้นคิดตามแบบแผนจะทำให้ผู้เรียนสามารถใช้ความคิดอย่างมีเหตุผลประกอบการตัดสินใจ และตั้งกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ด้วยตัวเองได้

2.2.3.2 ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบอร์ก (Kohlberg)

โคลเบอร์ก (กรมวิชาการ. 2541 : 391; อ้างอิงจาก Kohlberg. 1979 : unpagged) เชื่อว่าการพัฒนาการทางสติปัญญาและอารมณ์เป็นรากฐานของการพัฒนาการทางจริยธรรม นอกจากนี้โคลเบอร์กยังได้พบความสัมพันธ์ระหว่างจริยธรรมกับลักษณะอื่นๆ ของมนุษย์ในการศึกษาผลงานของนักวิจัยต่างๆ ที่สำคัญคือ ความสัมพันธ์ระหว่างจริยธรรมกับระดับสติปัญญาทั่วไป และความสัมพันธ์ของจริยธรรมกับความสามารถที่จะรอผลที่ดีกว่าในอนาคต แทนที่จะรับเอาผลที่เล็กน้อยกว่าในปัจจุบัน ซึ่งลักษณะแบบนี้เรียกว่า ลักษณะมุ่งอนาคต ผู้ที่มีจริยธรรมสูงยังเป็นผู้ที่มีสมาธิดี มีความสามารถควบคุมอารมณ์ของตน และมีความภาคภูมิใจในตนเองและสภาพแวดล้อมสูงกว่าผู้ที่มีจริยธรรมต่ำ นอกจากนี้โคลเบอร์ก (Kohlberg) ยังได้นำแนวความคิดของเพียเจต์ (Piaget) มาทำการศึกษาต่อ และพบว่าพัฒนาการทางจริยธรรมของมนุษย์นั้นมิได้บรรลุจุดสมบูรณ์ในบุคคลอายุ 10 ปีเป็นส่วนมาก แต่มนุษย์ในสภาพปกติจะมีพัฒนาการทางจริยธรรมอีกหลายขั้นตอน จากอายุ 11 – 25 ปี และการใช้เหตุผลเพื่อการตัดสินใจที่จะเลือกกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งในสถานการณ์ต่างๆ ย่อมแสดงให้เห็นถึงความเจริญทางจิตใจของบุคคลได้อย่างมีแบบแผนและยังอาจทำให้เข้าใจพฤติกรรมของบุคคลในสถานการณ์ต่างๆ

โคลเบอร์ก (สุรางค์ โค้วตระกูล. 2544 : 65-72; อ้างอิงจาก Kohlberg. 1979 : unpagged) ได้ทำการศึกษาพัฒนาการทางจริยธรรม โดยการวิเคราะห์ คำตอบของเยาวชนอเมริกัน อายุ

ระหว่าง 10 – 16 ปี เกี่ยวกับเหตุผลในการเลือกทำพฤติกรรมอย่างหนึ่งในสถานการณ์ที่ขัดแย้งระหว่างความต้องการส่วนบุคคลและกฎเกณฑ์ของกลุ่มหรือสังคม และได้แบ่งพัฒนาการทางจริยธรรมออกเป็น 3 ระดับ แต่ละระดับแบ่งออกเป็น 2 ขั้น รวมเป็นทั้งหมด 6 ขั้น ดังนี้

ระดับที่ 1 ระดับก่อนกฎเกณฑ์สังคม (Pre-conventional level) ในระดับนี้เด็กจะได้รับกฎเกณฑ์และข้อกำหนดของพฤติกรรมที่ “ดี” “ไม่ดี” จากผู้มีอำนาจเหนือตน เช่น บิดา มารดา ครูอาจารย์ หรือเด็กโต และมักจะคิดถึงผลตามที่จะนำรางวัลหรือการลงโทษมาให้ ในระดับนี้แบ่งออกเป็น 2 ขั้น คือ

ขั้นที่ 1 ขั้นการลงโทษและการเชื่อฟัง (Punishment and obedience orientation) ขั้นนี้เป็นขั้นที่เด็กจะใช้ผลของพฤติกรรมเป็นเครื่องมือชี้ว่าอะไรถูกอะไรผิด เด็กจะหลีกเลี่ยงการกระทำที่ทำให้ตนถูกลงโทษ และพยายามแสดงพฤติกรรมที่ได้รับผลดีหรือได้รับรางวัลซ้ำบ่อยๆ (อายุ 2 – 7 ปี)

ขั้นที่ 2 ขั้นการทำตามกฎเกณฑ์เพื่อประโยชน์ของตน (Instrumental relativist orientation) ในขั้นนี้เด็กสนใจที่จะทำตามกฎเกณฑ์ข้อบังคับทั้งหลาย เพื่อให้ได้รางวัลหรือสิ่งตอบแทนที่ตนพอใจ (อายุ 7 – 10 ปี)

ระดับที่ 2 ระดับจริยธรรมตามกฎเกณฑ์สังคม (Conventional level) พัฒนาการจริยธรรมในระดับนี้ ผู้กระทำถือว่าเป็นการประพฤติตนตามความคาดหวังของผู้ปกครอง บิดา มารดา กลุ่มที่ตนเป็นสมาชิก เป็นสิ่งที่ควรจะทำหรือทำความผิดเพราะกลัวว่าตนจะไม่เป็นที่ยอมรับของผู้อื่น ผู้แสดงพฤติกรรมจะไม่คำนึงถึงผลที่ตามมาที่จะเกิดขึ้นกับตนเอง ถือว่าความซื่อสัตย์ ความจงรักภักดีเป็นสิ่งสำคัญ ทุกคนมีหน้าที่จะรักษามาตรฐานทางจริยธรรม ในระดับนี้แบ่งออกเป็น 2 ขั้น คือ

ขั้นที่ 3 ขั้นทำตามความคาดหวังและการยอมรับของสังคม (Interpersonal concordance of “good boy, nice girl” orientation) เพื่อให้ผู้อื่นชื่นชมและยอมรับตน (อายุ 10 – 13 ปี)

ขั้นที่ 4 ขั้นทำตามกฎระเบียบ (“Law – and – order” Orientation) เป็นขั้นที่เด็กเข้าใจว่ากฎเกณฑ์เป็นสิ่งที่ทุกคนต้องปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด ไม่มีการยืดหยุ่น (อายุ 13 – 16 ปี)

ระดับที่ 3 ระดับจริยธรรมตามหลักการด้วยวิจารณญาณ หรือระดับเหนือกฎเกณฑ์สังคม (Post of conventional level) เป็นหลักจริยธรรมของผู้ที่มีอายุ 16 ปีขึ้นไป ผู้กระทำแสดงพฤติกรรมได้พยายามที่จะตีความหมายของหลักการและมาตรฐานทางจริยธรรมด้วยวิจารณญาณ ก่อนที่จะยึดถือเป็นหลักของความประพฤติที่จะปฏิบัติ การตัดสินใจจะมาจากวิจารณญาณของตนเอง ปราศจากอิทธิพลของผู้อื่น กฎเกณฑ์ – กฎหมายควรตั้งอยู่บนหลักความยุติธรรม และเป็นที่ยอมรับของสังคม ในระดับนี้แบ่งออกเป็น 2 ขั้น คือ

ขั้นที่ 5 ขั้นทำตามสัญญาสังคมหรือหลักการทำตามคำมั่นสัญญา (Social contract orientation) เป็นขั้นที่บุคคลยึดมั่นในปิงที่ถูกต้องตามกฎหมาย เน้นการเป็นประโยชน์ต่อสังคม (อายุ 16 ปีขึ้นไป)

ขั้นที่ 6 ขั้นทำตามหลักคุณธรรมสากล (Universal ethical principle orientation) ซึ่งเป็นหลักการเพื่อมนุษยธรรม เพื่อความเสมอภาคในสิทธิมนุษยชนและเพื่อความยุติธรรมของมนุษย์ทุกคน สิ่งี่ “ถูก – ผิด” เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นกับมโนธรรม (วัยผู้ใหญ่)

ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบอร์กที่แสดงระดับคุณธรรมจริยธรรมกับการแสดงพฤติกรรม สามารถสรุปได้ดังตาราง 1

ตาราง 1 ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบอร์ก (Kohlberg)

ระดับคุณธรรม จริยธรรม	การแสดงพฤติกรรม
ระดับที่ 1 ระดับก่อนกฎเกณฑ์สังคม (Pre-conventional level) (ระดับต่ำ) (อายุ 2-10 ปี)	ขั้นที่ 1 ขั้นการลงโทษและการเชื่อฟัง (Punishment and obedience orientation) ขั้นที่ 2 ขั้นการทำตามกฎเกณฑ์เพื่อประโยชน์ของตน (Instrumental relativist orientation) (อายุ 7-10 ปี)
ระดับที่ 2 ระดับจริยธรรมตามกฎเกณฑ์สังคม (Conventional level) (ระดับกลาง) (อายุ 10-16 ปี)	ขั้นที่ 3 ขั้นทำตามความคาดหวังและการยอมรับของสังคม (Interpersonal concordance of “good boy, nice girl” orientation) (อายุ 10-13 ปี) ขั้นที่ 4 ขั้นทำตามกฎระเบียบ (“Law – and – order” Orientation) (อายุ 13-16 ปี)

ระดับคุณธรรม จริยธรรม	การแสดงพฤติกรรม
ระดับที่ 3 ระดับจริยธรรมตามหลักการด้วย วิจารณ์ญาณ หรือระดับเหนือ กฎเกณฑ์สังคม (Post of conventional level) (ระดับกลาง) (อายุ 16 ปีขึ้นไป)	ขั้นที่ 5 ขั้นทำตามสัญญาสังคมหรือหลักการทำตาม คำมั่นสัญญา (Social contract orientation) (อายุ 16 ปีขึ้นไป) ขั้นที่ 6 ขั้นทำตามหลักคุณธรรมสากล (Universal ethical principle orientation) (วัยผู้ใหญ่)

(ที่มา : สურงค์ โคว์ตระกูล. 2544 : 65-72 ; อ้างอิงจาก Kohlberg. 1979 : unpagged)

3. คุณธรรมจริยธรรมที่พึงประสงค์ของนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

จากแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรมจริยธรรมดังกล่าวข้างต้นสรุปได้ว่า คุณธรรมจริยธรรมของนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพ คือ การที่นิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูประพฤติปฏิบัติหรือกระทำที่ถูกต้องดีงาม เพื่อประโยชน์ต่อตนเอง ต่อผู้อื่น หรือทั้งตนเองและผู้อื่น รวมถึงมีความรู้สึกนึกคิด รู้ผิดชอบชั่วดี สามารถควบคุมคัมพพฤติกรรมของตนเองให้แสดงออกทั้งกาย วาจา และใจที่ดีงาม อีกทั้งการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู คือ การจัดกิจกรรมที่ทำให้นิสิตมีสมรรถนะด้านความรู้ เจตคติ และทักษะความสามารถพร้อมที่จะประกอบวิชาชีพครู ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ทำให้นิสิตได้ประสบการณ์ตรง มีโอกาสสัมผัสกับนักเรียนในโรงเรียน ตลอดจนบุคคลากรในโรงเรียน สามารถนำเอาทฤษฎีที่เรียนมาปฏิบัติทดลองใช้ การใช้จิตวิทยาสำหรับนักเรียน การเลือกเทคนิค/วิธีสอนที่เหมาะสม การแก้ปัญหาต่างๆ ที่ได้พบเห็นซึ่งอยู่ภายใต้การแนะนำของอาจารย์นิเทศก์และครูพี่เลี้ยง ส่งผลให้เกิดการเรียนรู้ สามารถแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง มีความมั่นใจในตนเองมากขึ้น อันจะก่อให้เกิดทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพครู ดังนั้นคุณธรรมจริยธรรมที่พึงประสงค์นิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูประกอบด้วย

1. ความพยายามและความอดทน

ความสำเร็จของมนุษย์ในการคงไว้ซึ่งเผ่าพันธุ์ก็ดี ความสำเร็จในการต่อสู้กับอุปสรรคในการดำรงชีวิตก็ดี ความสำเร็จในชีวิตการทำงานในสังคมที่มีการพัฒนามาตามลำดับก็ดี นอกจากจะต้องอาศัยสติปัญญา ขาวสารข้อมูลและความรู้แล้ว สิ่งที่ขาดก็ได้อคือความพยายาม หรือความอดทน เพื่อที่จะบรรลุเป้าหมาย เช่น การสร้างศาสนสถานหลุมฝังศพที่ยิ่งใหญ่อย่างเช่น พีระมิด การสร้างกำแพงเมืองจีนเพื่อ

ป้องกันภัยสงคราม หรือการสร้างเขื่อนเพื่อการท่น้ำและการชลประทานในสมัยโบราณ ฯลฯ ล้วนแล้วแต่ต้องใช้ความบากบั่นมานะ มุ่งมั่นเพื่อบรรลุเป้าหมาย มีความพยายามและความอดทนต่อความยากลำบาก

1.1 ความพยายาม

ความหมายตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 คือ ทำโดยมานะบากบั่น (ราชบัณฑิตยสถาน. 2556: ออนไลน์) ในทางพระพุทธศาสนาได้กล่าวถึงความพยายาม คือ วิริยะ ซึ่งหมายถึง ความเพียรพยายามที่จะลงมือปฏิบัติลงมือทำงานที่ตนชอบที่ตนรัก ทำด้วยความพากเพียรพยายาม ทำด้วยความสนุก กล้าหาญ กล้าเผชิญกับความทุกข์ยาก ปัญหาและอุปสรรคที่จะเกิดขึ้น หากมีอุปสรรคข้อขัดข้องใดๆ ก็เพียรกำจัดปัดเป่าไปให้หมดสิ้นไป โดยไม่ย่อท้อ ไม่สิ้นหวัง เดินหน้าเรื่อยไปจนกว่าจะบรรลุเป้าหมายคือ **ความสำเร็จ** (วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. 2556: ออนไลน์)

จากความหมายข้างต้นสรุปได้ว่า ความพยายาม หมายถึง ความมานะบากบั่นในการลงมือปฏิบัติหรือทำสิ่งใดอย่างกล้าหาญ ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคใด ๆ ไม่สิ้นหวัง และเดินหน้าเรื่อยไปจนกว่าจะบรรลุเป้าหมาย คือ ประสบความสำเร็จ

1.2 ความอดทน

จากการศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวกับความอดทนพบว่า มีผู้ให้ความหมายหรือแนวคิดเกี่ยวกับความอดทนดังนี้

โชติ จินตแสง (2542 : 97) ได้ให้ความหมายของความอดทน (ขันติ) ว่าหมายถึง การรักษากายะปกติของตนไว้ได้ไม่ว่าจะถูกกระทบกระทั่งด้วยสิ่งที่พอใจหรือไม่พอใจ ซึ่งมีลักษณะของความอดทนไว้ดังนี้

1. อดทนต่อความทุกข์เวทนา เป็นการอดทนต่อความไม่สบายกายไม่สบายใจ และการเจ็บไข้ได้ป่วย
2. อดทนต่อความยากลำบาก เป็นความอดทนต่อธรรมชาติและอาการยังชีพ
3. อดทนต่อความเจ็บใจ เป็นการอดทนต่อความไม่ยุติธรรม
4. อดทนต่ออำนาจกิเลส เป็นการอดทนต่อสิ่งยั่วเย้าหรือความปรารถนาซึ่งเป็นสิ่งให้เกิดความอยากได้

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต. 2543. 75) ได้ให้ความหมายของความอดทน (ขันติ) ว่าเป็นความอดได้ ทนได้ เพื่อบรรลุความดีงามและความมุ่งหมายอันชอบ

สมสุตา ผู้วิวัฒน์ และอัจฉา ธนะมัย (2543: 4) ได้ให้ความหมายของความอดทนว่าหมายถึง ความเข้มแข็งของจิตใจของบุคคลในการที่จะละทิ้งความชั่ว กระทำความดี และทำจิตใจให้ผ่องใสอยู่เสมอ แม้จะกระทบกระทั่งกับสิ่งที่ไม่พึงปรารถนาก็ตาม

ลิขิต วีรเวทิน. (2548: 11) ได้อธิบายคุณลักษณะของผู้มีความอดทนไว้ดังนี้

1. มีความเข้มแข็ง พยายามเอาชนะปัญหาอุปสรรคโดยไม่ย่อท้อ ได้แก่
 - 1.1 ทำงานที่ยากลำบากเหน็ดเหนื่อยเป็นเวลานานจนสำเร็จ

1.2 ค้นหาวิธีการแก้ปัญหา

1.3 ไม่หลีกเลี่ยงการทำงาน

2. มีจิตใจหนักแน่น สามารถควบคุมอารมณ์และพฤติกรรมให้เป็นปกติเมื่อพบกับปัญหาหรือสิ่งยั่วเย้าต่างๆ ได้แก่

2.1 ไม่กล่าวคำหยามเมื่อถูกเพื่อนยั่วเย้าอารมณ์

2.2 ไม่กล่าวคำหยามเมื่อถูกเพื่อนหรือครูตำหนิ หรือผิดหวัง

2.3 ไม่แสดงความเสียใจ เมื่อถูกเพื่อนยั่วเย้า

2.4 ไม่แสดงความเสียใจ เมื่อถูกครูหรือเพื่อนตำหนิ

2.5 รับคำวิพากษ์วิจารณ์ด้วยจิตใจหนักแน่น

ดวงเด่น นุเรนรัมย์ (2556 : ออนไลน์) ได้สรุปความหมายของความอดทนไว้ว่า คือ การกระทำทุกอย่างด้วยความตั้งใจ สม่ำเสมอเป็นระยะเวลานาน โดยไม่ย่อท้อต่อปัญหาและอุปสรรคทั้งปวง ความอดกลั้น คือ การรู้จักข่มใจในเวลาที่เผชิญกับเหตุการณ์ที่เข้ายวนทุกรูปแบบ อันจะทำให้ไม่เกิดความเสียหายหรือถลาลึกลงไปในความชั่วร้าย หรือความทุจริตทั้งปวง ความเข้มแข็ง ความบึกบึน ความหนักแน่นของจิตใจที่สามารถยืนหยัดต่อสู้การกระทบกระทั่งของสภาพการณ์และเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น โดยไม่แสดงอาการหวั่นไหวใด ๆ

จากแนวคิดข้างต้นสรุปได้ว่า ความพยายามและความอดทน หมายถึง คุณลักษณะของนิสิตที่มีความมุ่งมั่น มีความหนักแน่นของจิตใจ มีความเข้มแข็งและมั่นคง เมื่อมีทั้งสิ่งดีและมีดีมากระทบต่อร่างกายและจิตใจก็ยังคงสามารถรักษาสภาพความสงบของจิตใจไว้ได้เพื่อนำตนเองให้ผ่านพ้นปัญหาและอุปสรรคต่างๆ แล้วนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายหมายของความสำเร็จในหน้าที่การงานที่ตนรับผิดชอบ ตลอดจนบรรลุถึงความดีงามได้ด้วยความสามารถ โดยไม่พ่ายแพ้ต่อการแสดงออกดังนี้ มีความอดทนต่อความยากลำบากทั้งทางกายและทางใจ ขยันหมั่นเพียร ไม่หลีกเลี่ยงการทำงาน ทำงานที่ยากลำบากด้วย ความตั้งใจ ค้นหาวิธีการแก้ปัญหา กล้ายอมรับในสิ่งที่ผิดพลาด รู้จักให้อภัยผู้อื่นมีแสดงอารมณ์เมื่อถูกยั่วเย้า ไม่แสดงความเสียใจเมื่อถูกตำหนิ และผู้ฟังคำวิพากษ์วิจารณ์ด้วยจิตใจหนักแน่น

2. ความซื่อสัตย์

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานพระบรมราโชวาทเนื่องในวันเด็กแห่งชาติประจำปี พ.ศ.2531 ความในตอนหนึ่งว่า "... ความซื่อสัตย์สุจริตเป็นพื้นฐานของความดีทุกอย่าง เด็กๆ จึงต้องฝึกฝนอบรมให้เกิดมีขึ้นในตนเอง เพื่อจักได้เติบโตขึ้นเป็นคนดีมีประโยชน์และมีชีวิตที่สะอาดที่เจริญมั่นคง..." (อรพินทร์ สันติชัยอนันต์. 2549 : 36; อ้างอิงจาก กระทรวงการต่างประเทศ. 2549: ออนไลน์) ดังนั้นความซื่อสัตย์สุจริตจึงเป็นคุณธรรมที่สำคัญประการหนึ่งที่ต้องปลูกฝังให้เกิดในทุกๆ คน เพราะการอยู่ร่วมกันในสังคมนั้น ทุกคนจะต้องเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันทั้งในด้านความเป็นอยู่ และการประกอบอาชีพ ถ้าทุกคนมีความซื่อสัตย์สุจริต ก็ย่อมเกิดสันติสุขขึ้นในสังคมนั้น ทั้งนี้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบันทรงเน้นถึงความซื่อสัตย์สุจริตมาก ดังจะเห็นได้จากพระบรมราโชวาทซึ่งพระราชทานแก่ปวงชนชาวไทย

เนื่องในงานฉลองกรุงรัตนโกสินทร์ 200 ปี เมื่อ พ.ศ. 2525 ณ มณฑลพิธีท้องสนามหลวง ทรงแนะนำให้คนไทยมีคุณธรรมประจำใจ 4 ประการ (อรพินทร์ สันติชัยอนันต์. 2549 : 36; อ้างอิงจาก เกษม วัฒนชัย. 2549: ออนไลน์) ดังนี้

1. การรักษาความจริงใจต่อตัวเองที่จะประพฤติปฏิบัติแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์และเป็นธรรม
2. การรู้จักข่มใจตัวเอง ฝึกใจตัวเองให้ประพฤติปฏิบัติอยู่ในความสัตย์ความดีนั้น
3. การอดทน อดกลั้น และอดออมที่จะไม่ประพฤติล่วงความซื่อสัตย์สุจริตไม่ว่าจะด้วยเหตุประการใด
4. การรู้จักละวางความชั่ว ความทุจริต และรู้จักและประโยชน์ส่วนน้อยของตน เพื่อประโยชน์ส่วนใหญ่ของบ้านเมือง

จากการศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวกับความซื่อสัตย์พบว่า มีผู้ให้แนวคิดเกี่ยวกับความซื่อสัตย์ดังนี้

กรมการศาสนา (2521 : 146) ได้ให้ความหมายของความซื่อสัตย์สุจริตไว้ว่า หมายถึง ความประสงค์ที่ไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อนไม่เอาเปรียบ กลั่นแกล้งหรือคดโกงผู้อื่นหรือส่วนรวม ให้ยึดหลักเหตุผลระเบียบแบบแผนกฎหมายของสังคมเป็นเกณฑ์ ในความประพฤติทางกาย วาจา ใจ

ยอดชาย แพชนะ (2538 : 18) กล่าวว่า ความซื่อสัตย์ หมายถึง ลักษณะจิตใจที่ไปกำหนดการแสดงพฤติกรรมออกมาต่อวัตถุ สิ่งของ บุคคลต่าง ๆ ที่จิตใจมีความมั่นคงไม่ได้แปรผันไปตามความต้องการของตนเองหรือของบุคคลอื่น ทำตามกฎหมายเกณฑ์ของสังคม พุดและปฏิบัติตามความเป็นจริงที่เกิดขึ้น

พระมหาอดิศร ถิรสีโล (2540 : 65) ได้อธิบายเกี่ยวกับความซื่อสัตย์ว่าเป็นความดีสูงสุดปลูกฝังอยู่ในอุปนิสัยอันดีงาม อยู่ในจิตสำนึกในความรู้สึกรับผิดชอบชั่วดีอันเป็นเครื่องวัดการควบคุมพฤติกรรมแสดงออกตามความปรารถนา

ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2544 : 5) ได้อธิบายเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมว่าเป็นลักษณะความซื่อสัตย์และลักษณะทางสังคมและมีขอบเขตรวมถึงพฤติกรรมทางสังคมประเภทต่าง ๆ ด้วย ลักษณะและพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรมจริยธรรมจะมีคุณสมบัติประเภทใด ประเภทหนึ่ง คือ เป็นลักษณะที่สังคมให้การสนับสนุนและผู้กระทำส่วนมากเกิดความพอใจในการกระทำนั้นว่า เป็นสิ่งถูกต้องเหมาะสมในพฤติกรรมด้านความซื่อสัตย์ มีความรู้สึกว่าเป็นที่ถูกต้อง

มนัส นิมมณี (2547 : 36; อ้างอิงจาก กรมสามัญศึกษา 2539. 21) ได้ให้ความหมายว่า ความซื่อสัตย์สุจริต หมายถึง ความประพฤติดีประพฤติชอบทั้งกาย วาจา ใจ ไม่คิดทรยศไม่คดโกงหลอกลวงผู้อื่นประพฤติตรงไปตรงมา ถูกต้องตามทำนองคลองธรรมและกฎหมายของบ้านเมือง

โฮมบี้และคอร์สินี (มนัส นิมมณี. 2547 : 35; อ้างอิงจาก Homby. 1968 : 474 ; Corsini. 1999 : 451) ให้ความหมายว่า ความซื่อสัตย์ คือ การพูดแต่สิ่งที่เป็นความจริง ไม่พูดโกหก หลอกลวงผู้อื่น มีลักษณะนิสัยที่ซื่อตรง ไม่หลอกลวงฉ้อฉล หรือลัทธิขโมย ยึดถือหลักแห่งคุณธรรม

ความซื่อสัตย์สุจริตเป็นจริยธรรมที่สำคัญยิ่งประการหนึ่งที่มีความสำคัญมาก ซึ่งบุคคลควรยึดถือเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตของตน ทั้งนี้เพราะความซื่อสัตย์สุจริตเป็นประโยชน์ต่อตนเอง สังคม และประเทศชาติโดยสรุปดังนี้ (สมบุรณ์ ทินกร. 2535: 40)

1. ความซื่อสัตย์จะทำให้บุคคลไม่เอาเปรียบผู้อื่นโดยการแสวงหาประโยชน์ในตนในทางที่มีชอบ ซึ่งจะเป็นเหตุนำมาซึ่งความเสียหายต่อทั้งตนเองและอาชีพ หรือหน่วยงานที่ตนสังกัด อีกทั้งมีความซื่อสัตย์ตรงต่อเวลาในการทำงาน จึงมีการอุทิศเวลาให้กับงานและรับผิดชอบภาระงานในหน้าที่ของตนให้เต็มความสามารถและดีที่สุด

2. ความซื่อสัตย์จะนำไปสู่ความสงบสุขภายในสังคม เพราะสมาชิกทุกคนในสังคม จะให้ความเคารพและปฏิบัติตามกติกากฎและกฎเกณฑ์ของสังคม และไม่มุ่งเอารัดเอาเปรียบซึ่งกันและกัน

3. ความซื่อสัตย์จะส่งผลให้บุคคลผู้นั้นตั้งมั่นอยู่ในศีลธรรมอันดีงาม ไม่เบียดเบียนผู้อื่นให้ได้รับความเดือดร้อน และให้ความช่วยเหลือผู้อื่นตามกำลังของตนในวาระโอกาสที่เหมาะสม

4. บุคคลที่มีความซื่อสัตย์ทางด้านความคิดย่อมจะเคารพในความคิดของตนเองและผู้อื่นเมื่อมีโอกาสที่ทำงานร่วมกันเป็นหมู่คณะก็จะแสดงความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ต่อภาพผลงานและองค์กรให้เจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น

5. บุคคลที่ยึดมั่นในความซื่อสัตย์ ย่อมจะพูดจาอย่างตรงไปตรงมาด้วยความจริง ไม่สร้างความบาดหมางใจให้เกิดแก่ผู้อื่น

กรมสามัญศึกษา (มนัส นิมมณี. 2547: 37 – 38 อ้างอิงจาก กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. 2539: 22) ได้อธิบายถึงพฤติกรรมของผู้มีความซื่อสัตย์สุจริตว่ามีดังนี้

1. พูดความจริง
2. เก็บของตกได้ส่งคืนเจ้าของ
3. ยอมรับผิดชอบเมื่อทำผิด
4. ไม่หยิบของของผู้อื่นก่อนได้รับอนุญาต
5. ไม่ลอกการบ้านหรือให้เพื่อนลอกการบ้าน
6. ตรงต่อเวลา
7. ไม่ประพฤติตนเป็นคนหน้าไหว้หลังหลอก
8. ไม่ทุจริตในการสอบ
9. คืนเงินส่วนที่พ่อค้าทอนเกินมา
10. ปฏิบัติตามข้อตกลงหรือสัญญา
11. ไม่ถือเอาของของผู้อื่นมาเป็นของตน
12. ไม่หลอกลวงผู้อื่น
13. ไม่ฉ้อโกงและไม่ฉ้อราษฎร์บังหลวง
14. ไม่ปลอมแปลงเอกสาร

15. รักษาความยุติธรรม
16. การเลี้ยงชีพในทางสุจริต
17. ไม่นอกใจคนรัก

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2523: 146 – 157) ได้กล่าวถึงขอบข่ายผู้ที่มีความซื่อสัตย์ไว้ว่ามีลักษณะดังนี้

1. ความซื่อสัตย์ต่อตนเอง
 - 1.1 ไม่สับปลับกลับกลอก
 - 1.2 ไม่คล้อยตามพวกที่ลากหรือชักจูงไปในทางที่เสื่อมเสีย
 - 1.3 มั่นคงต่อการกระทำดีของตน
 - 1.4 ไม่คดโกง มีความตั้งใจทำจริง
 - 1.5 ประพฤติตรงตามพูดและคิด
2. ความซื่อสัตย์สุจริตต่อหน้าที่การงาน
 - 2.1 ไม่เอาเวลาทำงานในหน้าที่ไปใช้ประโยชน์ส่วนตัว
 - 2.2 ไม่ใช้อำนาจหน้าที่ทำประโยชน์ส่วนตัว
3. ความซื่อสัตย์ต่อบุคคล คือ มีความซื่อสัตย์ต่อผู้อื่น ต่อมิตร ต่อหัวหน้างาน ต่อผู้มีพระคุณ
 - 3.1 ประพฤติตรงไปตรงมา ไม่คิดคดต่อผู้อื่น
 - 3.2 ไม่ชักชวนไปในทางที่เสื่อมเสีย
 - 3.3 ไม่สอพลอเพื่อหาประโยชน์ส่วนตน
 - 3.4 เตือนสติและแนะนำในสิ่งที่เป็นประโยชน์
 - 3.5 ยินดีในความสำเร็จของผู้อื่นไม่คิดริษยาหรือกลั่นแกล้ง
4. ความซื่อสัตย์ต่อคณะสังคม และประเทศชาติ
 - 4.1 ร่วมมือร่วมใจกันทำงานด้วยความบริสุทธิ์ใจ
 - 4.2 ไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน หรือเอาดีเข้าตน
 - 4.3 ไม่ร่วมมือกันทำงานใด ๆ ที่ผิดกฎหมาย หรือระเบียบข้อบังคับของสังคมและหมู่คณะ

จากแนวคิดข้างต้นสรุปได้ว่า ความซื่อสัตย์ หมายถึง คุณลักษณะของนิสิตที่ประพฤติปฏิบัติตนอย่างเหมาะสม มีความตรงไปตรงมาทั้งกาย วาจา และใจ ต่อตนเองและผู้อื่น โดยมีพฤติกรรมแสดงออกดังนี้ ใช้ความสามารถของตนเองอย่างเต็มที่ก่อนจะขอความช่วยเหลือจากผู้อื่น เป็นคนพูดจริงทำจริง ออกข้อสอบแล้วจะไม่นำไปบอกนักเรียน มีความยุติธรรมเที่ยงตรง พบของมีค่าตกในโรงเรียนจะนำไปแจ้งหาเจ้าของทันที เมื่อมาถึงโรงเรียนจะรีบลงมือปฏิบัติงานทันที และปฏิบัติต่อนักเรียนทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน

3. ความมีวินัย

การที่บุคคลมีการดำเนินชีวิตที่เป็นระเบียบและมีการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างเรียบร้อย คือ ทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของตนเองและการอยู่ร่วมกับคนอื่นไม่เป็นอุปสรรคในกาพัฒนาตนเอง ซึ่งจะกล่าวได้ว่า

บุคคลนั้นเป็นผู้ที่มีวินัยซึ่งมีความสำคัญเหมือนเป็นการเตรียมพื้นที่หรือจัดพื้นที่ให้เรียบร้อย ความมีวินัยนั้นมีความมุ่งหมายเพื่อให้ชีวิตนี้มีโอกาสที่จะพัฒนาได้อย่างเต็มที่ และพร้อมที่จะใช้ประโยชน์จากสิ่งทั้งหลายได้อย่างเต็มที่ (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). 2546 : 94) พื้นฐานทางสังคมจะมั่นคงหรือไม่ขึ้นอยู่กับคนในสังคมมีวินัย เพราะวินัยสร้างมนุษย์ให้มีความรับผิดชอบ มีระเบียบแบบแผน เป็นคนดี และสร้างบุคคลให้เป็นคนเก่ง ผู้ที่มีวินัยดีจึงเป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบและคนที่มีความรับผิดชอบเท่านั้นจึงจะเป็นผู้กล้าเผชิญกับอุปสรรค ปัญหา และใช้สติไตร่ตรองแก้ปัญหา เพื่อให้บรรลุผลสำเร็จ ดังนั้นการสร้างวินัยให้แก่บุคคลตั้งแต่ในวัยเด็กจึงเป็นผลลัพธ์ที่มีคุณค่า (มนัส นิมมณี. 2547 : 31)

จากการศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัย พบว่า คำว่า “วินัย” มีผู้ให้ความหมายหรือแนวคิดเกี่ยวกับความมีวินัยไว้หลายลักษณะดังนี้

ณัฐพร สดาภรณ์ (2540 : 9) ให้ความหมายคำว่า “วินัย” หมายถึงกระบวนการหรือผลของการควบคุมหรือการบังคับความต้องการแรงกระตุ้น ความปรารถนาหรือความสนใจเพื่อให้เป็นไปตามอุดมคติหรือให้ได้มาซึ่งพฤติกรรมที่มีประสิทธิภาพเชื่อถือได้และกล่าวถึงความมีวินัยในตนเองว่าหมายถึงการบังคับควบคุมพฤติกรรมของบุคคลไม่ใช่โดยอำนาจภายนอก แต่หากหมายถึงการบังคับโดยอำนาจภายในของบุคคลนั่นเอง และเป็นอำนาจที่เกิดจากการเรียนรู้หรือการยอมรับในคุณค่าอันหนึ่งอันใดซึ่งสามารถทำให้บุคคลสามารถควบคุม พฤติกรรมของตนเองได้

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (มนัส นิมมณี. 2547 : 32 – 33; อ้างอิงจากสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. 2540 : 20) ให้ความหมายคำว่า “วินัย” หมายถึง คุณลักษณะทางจิตใจและพฤติกรรมที่ช่วยให้สามารถควบคุมตนเองและปฏิบัติตามระเบียบเพื่อประโยชน์สุขของส่วนร่วม ซึ่งคนส่วนมากเห็นว่าวินัยเกิดจากการดูแลควบคุมในระยะแรกที่เด็กยังเยาว์ การทำตนเป็นแบบอย่างที่ดีและการแนะนำบอกกล่าวด้วยเหตุผล โดยรู้สึกว่าคุณต้องนับว่าเป็นสิ่งจำเป็น ทั้งนี้ เพื่อสร้างความเคยชินที่ดีและเกิดความเต็มใจที่จะปฏิบัติตามส่วนมากการใช้วินัยภายนอกมักเกิดในลักษณะภาวะจำยอมเกรงกลัวอำนาจและการลงโทษ มักถูกควบคุมให้ปฏิบัติหรือเสริมแรง เช่น ให้รางวัลหรือลงโทษทำให้เด็กตกอยู่ในภาวะจำใจและไม่เต็มใจ

กรมวิชาการ (2541 : 12-13 , 39) ให้ความหมายคำว่า “วินัย” หมายถึง โครงสร้างของความเป็นคน ควบคุมสิ่งที่ดีจะได้ไม่ต้องเสียหายเพราะความไม่ดี ซึ่งเป็นสิ่งตรงกับข้าม รู้จักขอบเขตของตนเอง เอาชนะอะไรก็ได้แต่อย่าทำให้เอาชนะตนเองและของผู้อื่น โดยจำแนกพฤติกรรมที่บ่งชี้ความมีวินัย ดังนี้

1. สนใจใฝ่รู้
2. ควบคุมตนเอง
3. รับผิดชอบ
4. มีเหตุผล
5. ขยันหมั่นเพียร
6. ตรงต่อเวลา

7. เชื้อมั้นในตนเอง
8. อุดทน
9. เป็นผู้นำ
10. ให้ความร่วมมือ
11. รับฟังและเคารพความคิดเห็นของผู้อื่น
12. การเคารพสิทธิผู้อื่น
13. การช่วยเหลือพึ่งพาตนเอง
14. การทำตามข้อตกลง
15. มีความเชื่อมั่นในตนเองและผู้อื่น
16. การมีวินัยในการเรียนรู้

สินีนาฏ สุทธจินดา. (2543 : 16) ให้ความหมายคำว่า “วินัย” หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการควบคุมอารมณ์และพฤติกรรมให้เป็นไปตามที่มุ่งหวัง โดยเกิดจากความสำนึกว่าเป็นค่านิยมที่ดีงาม แต่ทั้งนี้จะต้องไม่กระทำการใด ๆ อันเป็นผลที่ทำให้เกิดความยุ่งยากแก่ตนเองและบุคคลอื่นในอนาคต และจะต้องเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดความเจริญรุ่งเรืองแก่ตนเองและบุคคลอื่นโดยไม่ขัดต่อกฎระเบียบของสังคมและสิทธิของผู้อื่น

ราชบัณฑิตยสถาน (2556 : ออนไลน์) ให้ความหมายของคำว่า “วินัย” หมายถึง ระเบียบแบบแผนและข้อบังคับ ข้อปฏิบัติ ซึ่งตรงกับคำในภาษาอังกฤษ “Discipline”

อิงลิช และอิงลิช (English and English. 1958 : 487) ให้ความหมายของการมีวินัยในตนเองว่าวินัยในตนเองเป็นลักษณะของการนำตนเอง การควบคุมหรือการบังคับตนเองโดยอาศัยแรงจูงใจที่สัมพันธ์กับอุดมคติที่บุคคลสร้างขึ้นสำหรับตนเอง หรือเป็นการควบคุมตนเองหมายถึงความสามารถในการรู้จักบังคับหรือควบคุมพฤติกรรมต่าง ๆ ที่เป็นแรงกระตุ้น หรือเป็นการเสริมแรงให้เกิดพฤติกรรมที่มีเป้าหมายที่ดีกว่าเดิม

วินเซนต์ (vincent. 1961 : 42 - 43) กล่าวว่า วินัยในตนเอง คือการที่บุคคลไม่กระทำการใด ๆ อันเป็นผลให้เกิดความยุ่งยากแก่ตนในอนาคต หรือการไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับเรื่องส่วนตัวและสิทธิของผู้อื่น รวมทั้งหมายถึงการที่บุคคลนั้นกระทำ สิ่งที่ตนไม่อยากทำ แต่การกระทำนั้นช่วยให้ความต้องการและสิทธิของบุคคลอื่น ๆ ได้รับการตอบสนองหรือกระทำในสิ่งอันเป็นผลให้ผู้นั้นประสบผลสำเร็จในอนาคต

ออซูเบล (Ausubel. 1968 : 459) กล่าวถึงการมีวินัยในตนเองว่าหมายถึง พฤติกรรมที่บุคคลนั้นแสดงออกมาตามจิตสำนึกของตนเองซึ่งจะมีหน้าที่คือ

1. เป็นการอบรมนิสัยและฝึกคนให้มีพฤติกรรมที่เป็นมาตรฐาน
2. ทำให้บุคคลนั้นมีพฤติกรรมที่เหมาะสมกับบุคลิกภาวะของตนเอง คือสามารถปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคม เชื้อมั้นในตนเอง พึ่งตนเองได้ รู้จักควบคุมอารมณ์และมีความอดทน

3. เกิดจากมโนธรรมภายในจิตใจที่มีมาจากการสะสมประสบการณ์และมีพัฒนาการมาเป็นลำดับ

4. สร้างความมั่นคงทางอารมณ์ให้แก่ผู้ปฏิบัติ เพราะกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ที่สังคมยอมรับจะเป็นกรอบแนวความคิดที่บุคคลนั้นใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติตนเองให้เหมาะสมและแนวความคิดนี้ก็จะพัฒนาจนกลายเป็น “วินัยในตัวเอง”

เดรเวอร์ (Drever. 1972 : 262) ได้ให้ความหมายของการควบคุมตนเอง ซึ่งมีความหมายเดียวกับการมีวินัยในตนเอง คือ การควบคุมพฤติกรรมที่กระทำโดยบุคคลที่เหนือความรู้สึกเพื่อสร้างแรงกระตุ้นของตนเองขึ้นให้แสดงพฤติกรรมที่เหมาะสม

กู๊ด (Good. 1973 : 525) ได้ให้ความหมายของการมีวินัยในตนเองว่า วินัยในตนเองหมายถึงการบังคับควบคุมพฤติกรรมของบุคคลไม่ใช้การบังคับจากอำนาจภายนอก แต่เป็นการบังคับโดยอำนาจภายในของบุคคลนั่นเอง และเป็นอำนาจอันเกิดจากการเรียนรู้หรือยอมรับในคุณค่าอันใดอันหนึ่ง ซึ่งทำใหบุคคลสามารถบังคับพฤติกรรมของตนเองได้

จากแนวคิดข้างต้นสรุปได้ว่า ความมีวินัย หมายถึง การแสดงออกของนิสัยอยู่ในกฎระเบียบข้อบังคับของโรงเรียน ปฏิบัติตามแบบแผนกฎเกณฑ์ มีความตรงต่อเวลา ปฏิบัติงานตามหน้าที่และยอมรับผลการกระทำของตนเอง ช่วยรักษาทรัพย์สินของโรงเรียน รักษาภิรียมารยาท เคารพสถานที่ ใช้วาจาสุภาพ และให้เกียรติผู้อื่น

4. จิตสำนึกสาธารณะ

จากการศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัย พบว่า ได้มีการกล่าวถึง จิตสำนึกสาธารณะ รวมทั้งคำอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องในมุมมองที่หลากหลายดังนี้

สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (2542 อ้างถึงใน เกียรติศักดิ์ แสงอรุณ. 2551: 16) ได้ให้ความหมายจิตสำนึกสาธารณะ คือ รู้จักเอาใจใส่เป็นธุระและเข้าร่วมในเรื่องของส่วนรวมที่เป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติ มีความสำนึกและยึดมั่นในระบบคุณธรรมและจริยธรรมที่ดีงาม ละอายต่อสิ่งผิด เน้นความเรียบร้อย ประหยัด และมีความสมดุลระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ

สุพจน์ ทรายแก้ว (2546 อ้างถึงใน เกียรติศักดิ์ แสงอรุณ. 2551: 16 – 17) ได้สรุปความหมายของคำว่า จิตสำนึกต่อส่วนรวม หรือจิตสำนึกสาธารณะว่า หมายถึง คุณลักษณะทางจิตใจของบุคคลเกี่ยวกับการมองเห็นคุณค่าหรือการให้คุณค่าแก่การมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม และสิ่งต่าง ๆ ที่มีอยู่ในสังคมที่ไม่มีผู้ใดผู้หนึ่งเป็นเจ้าของหรือเป็นสิ่งที่คนในสังคมเป็นเจ้าของร่วมกัน เป็นสิ่งที่สามารถสังเกตได้จากความรู้สึกนึกคิดหรือพฤติกรรมที่กระทำที่แสดงออกมา

พลกฤษณ์ จริงจิตร (2548 อ้างถึงใน เกียรติศักดิ์ แสงอรุณ. 2551: 18) กล่าวว่าโดยนัยความหมายของ จิตสาธารณะ หมายถึง จิตใจที่มองโลกและชีวิตอย่างมีคุณค่า รักและอาทรทั้งต่อตนเองและผู้อื่น มีความผูกพัน และรับผิดชอบต่อส่วนรวมอันเป็นพื้นฐานสำคัญของกระบวนการเรียนรู้เพื่อสร้างสุข

ภาวะทั้งกาย ใจ สังคม ให้สามารถปรับตัวเรียนรู้ในสังคมที่ซับซ้อนได้อย่างเท่าทันและชาญฉลาด รวมถึงมีความสุขทั้งต่อตนเอง ครอบครัว และสังคม

สมบัติ ชำรงธัญวงศ์ (2548: 15) กล่าวถึง จิตสำนึกสาธารณะ ซึ่งเป็นปัจจัยในส่วนของผู้เรียน ที่มีผลต่อคุณภาพการศึกษาว่า จิตสำนึกสาธารณะ คือ เห็นแก่ส่วนรวม และสามารถเผชิญและนำการพัฒนาประเทศในสภาวะการณ์ปัจจุบันและในอนาคตได้

รุจิรา เตชางกูร (2549: 12) กล่าวถึง จิตสาธารณะ ซึ่งเป็นเงื่อนไขความสำเร็จของการเป็นประชาธิปไตยว่า จิตสาธารณะ คือ ดูแลสิ่งที่เป็นสาธารณประโยชน์เสมือนเป็นทรัพย์สินของตนเอง

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2550: 26) ได้กล่าวถึงความหมายของจิตสำนึกสาธารณะว่า จิตสำนึกสาธารณะหรือจิตสาธารณะ (Public Mind) คือ การเห็นแก่ประโยชน์ของสังคม และประเทศโดยรวม ตัดสินใจกระทำการสิ่งใดต้องคำนึงถึงผลได้ผลเสียที่อาจเกิดต่อสาธารณะหรือผลกระทบกับสังคม ชุมชนทั่วไป เช่น คิดถึงเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากร สิ่งแวดล้อม การร่วมประหยัดน้ำ

เกียรติศักดิ์ แสงอรุณ (2551: 22) ให้ทัศนะว่า จิตสำนึกสาธารณะ (Public consciousness) เป็นทุนทางสังคมประเภทหนึ่งที่เกิดขึ้นจากคนในสังคม เป็นผลผลิตของสังคมที่จะทำให้เกิดความสมดุลของมนุษย์และธรรมชาติ ซึ่งคุณลักษณะที่คนที่มีจิตสำนึกสาธารณะพึงมี ได้แก่ การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม การเสียสละเพื่อสังคม และการไม่เห็นแก่ตัว

จอร์จ เฮร์เบิร์ต มีด (George Herbert Mead. 1930: 693 – 706) กล่าวว่า Public consciousness เป็นการจัดการประสบการณ์ส่วนบุคคลที่แยกออกมาอย่างเป็นระบบ คุณลักษณะของจิตใจ ไม่ได้เกิดขึ้นในทันที แต่จะเกิดขึ้นผ่านการสื่อสารเพื่อให้เกิดต่อตนเองและสังคม

เจส เอช. นิวลอน (Jess H. Newlon. 1935 : Online) อธิบายความหมายของ Public mind ไว้ว่า Public mind เป็นผลผลิตของสังคมในเชิงการถ่ายทอดทางสังคมและมีอำนาจครอบครองทุกสิ่งในสังคม

ติ นาน ชี (Ti – Nan Chi. 1998) กล่าวว่า Public consciousness เป็นกระบวนการที่ทำให้เกิดความยุติธรรมต่อสังคมเพื่อแสดงความเอาใจใส่ต่อสังคม

ฟิลิป อัลลอตต์ (Philip Allott. 2002) แห่งมหาวิทยาลัยเคมบริดจ์ กล่าวถึง Public mind ไว้ในบทความเรื่องกฎหมายและสังคมว่า ถ้าการคิดทางสังคมเป็นปัจจัยหนึ่งของสังคมเสียแล้วความคิดทางสังคมก็เป็นระบบของพลังทางสังคมและเป็นโครงสร้างพื้นฐานของสังคมและปรากฏเป็นประวัติศาสตร์ของสังคม Public mind ของสังคมเป็นส่วนหนึ่งของสังคมโดยสมบูรณ์

ริชาร์ด ลิชท์แมน (Richard Lichtman. 2004) กล่าวว่า Public mind เป็นรูปแบบของความหมายที่ถูกสร้างขึ้นจากรหัส กฎเกณฑ์ และสัญลักษณ์ต่าง ๆ ที่ถูกฝังลงในโครงสร้างของชีวิตทางสังคม เศรษฐกิจ ประวัติศาสตร์ และการเมือง

จากแนวคิดข้างต้นสรุปได้ว่า จิตสำนึกสาธารณะ หมายถึง การตระหนักรู้และคำนึงถึงส่วนรวม เห็นแก่ประโยชน์ของสังคมและประเทศโดยรวม ไม่เห็นแก่ตัว และการตัดสินใจกระทำสิ่งใดต้องคำนึงถึงผลได้ผลเสียที่อาจเกิดต่อสาธารณะหรือผลกระทบกับสังคม

4. การจัดกิจกรรมส่งเสริมหรือพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม

4.1 วิธีการปลูกฝังเสริมสร้างจริยธรรม

วิธีการปลูกฝังและเสริมสร้างจริยธรรมที่จะเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล ควรผสมผสานหลายวิธีเข้าด้วยกัน สำหรับวิธีการปลูกฝังและเสริมสร้างจริยธรรมที่พบและใช้กันทั่วไป มี 4 วิธีดังนี้

1. การปรับพฤติกรรม
2. การพิจารณาสร้างเสริมค่านิยม
3. กระบวนการกลุ่มและการเรียนรู้ทางสังคม

4.1.1 การปรับพฤติกรรม

การปรับพฤติกรรม เป็นวิธีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมวิธีหนึ่งในหลายๆวิธีที่มาจากการศึกษาค้นคว้าและทดลองของนักจิตวิทยากลุ่มที่มีชื่อนักพฤติกรรมนิยม (Behaviorists) กระทำโดยการเสริมสร้างให้ผู้เรียนมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ ส่วนนักจิตวิทยากลุ่มวิทยาศาสตร์ทางปัญญา มองว่าแนวคิดของนักจิตวิทยาพฤติกรรมนิยมนั้นแคบเกินไป เนื่องจากพิจารณาสาเหตุของการเกิดพฤติกรรมของบุคคลภายนอกเท่านั้น ในความเป็นจริงมนุษย์มีปัญญา มีความคิด มีความรู้สึก ปัจจัยภายในเหล่านี้น่าจะมีผลต่อการเกิดพฤติกรรมของบุคคลมากกว่าปัจจัยภายนอก ปัจจัยภายนอกน่าจะเป็นเพียงตัวที่เอื้อให้เกิดพฤติกรรมมากกว่าที่จะเป็นปัจจัยหลักที่ทำให้เกิดพฤติกรรม จึงมีแนวคิดใหม่เกิดขึ้นจากนักจิตวิทยาวิทยาศาสตร์ทางปัญญา เช่น แนวคิดของทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของแบนดูรา สำหรับความหมายของการปรับพฤติกรรม นักจิตวิทยาได้กำหนดความหมายของการปรับพฤติกรรมไว้ ดังนี้ (สมเฒ่าชน เอี่ยมสุภาสิต. 2541 อ้างถึงใน นีรนุช เหลือลมัย. 2552 : 44)

สมเฒ่าชน เอี่ยมสุภาสิต (2541 อ้างถึงใน นีรนุช เหลือลมัย. 2552 : 44 - 46) ได้กล่าวถึงลักษณะของการปรับพฤติกรรมไว้ ดังนี้

1. มุ่งที่พฤติกรรมโดยตรง พฤติกรรมในที่นี้หมายถึง สิ่งที่บุคคลกระทำแสดงออกตอบสนองให้หรือโต้ตอบต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งในสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่งที่สามารถสังเกตเห็นได้ ได้ยินได้ นับได้อีกทั้งวัดได้ตรงกันด้วยเครื่องมือที่เป็นวัตถุวิสัย ไม่ว่าการแสดงออกหรือการตอบสนองเป็นภายในหรือภายนอก เช่น การร้องไห้ การเดิน การคิด การเดินของชีพจร การอ่านหนังสือ เป็นต้น ซึ่งพฤติกรรมเหล่านี้ต้องสังเกตเห็นได้ และวัดได้ตรงกัน

2. การใช้คำที่เป็นการตีตรา เช่นคำว่า ก้าวร้าว ฉลาด โง่ ขี้เกียจ เก่ง เป็นต้น เพราะคำตีตราเหล่านี้มักจำเป็นคำที่มีความหมายกว้างๆ ที่รวมพฤติกรรมหลายๆ ลักษณะเข้าด้วยกัน จึงทำให้ไม่

ชัดเจนยากแก่การสังเกตให้ตรงกัน เนื่องจากต่างคนต่างรับรู้คำตีตรานี้ต่างกันและยากแก่การจัดโปรแกรมการปรับพฤติกรรมให้บรรลุเป้าหมายได้ นอกจากนี้บุคคลที่ถูกตีตราอาจจะพยายามทำตนให้มีลักษณะเหมือนที่ถูกตีตรงด้วย เช่นถ้าตีตราเด็กว่าขี้เกียจ เด็กอาจจะแสดงพฤติกรรมต่างๆที่แสดงให้เห็นว่าขี้เกียจจริง การตีตรายังทำให้ผู้ที่เกี่ยวข้องเกิดความอับอายได้ ถ้าการตีตรานั้นเป็นการตีตราในลักษณะที่ไม่เหมาะสม เช่นตีตราเด็กว่าเป็นคนเห็นแก่ตัว ซึ่งถ้าผู้ปกครองรู้เขาก็อาจจะเกิดความอับอายได้ เป็นต้น

3. พฤติกรรมไม่ว่าจะเป็นพฤติกรรมที่ปกติหรือไม่ปกติ ย่อมเกิดมาจากการเรียนรู้ในอดีตทั้งสิ้น ดังนั้นพฤติกรรมเหล่านี้สามารถเปลี่ยนแปลงได้โดยใช้กระบวนการเรียนรู้

4. การปรับพฤติกรรมจะเน้นที่สภาพและเวลาในปัจจุบันเท่านั้น แม้ว่าการเรียนรู้จะเกิดขึ้นในอดีตก็ตาม แต่เงื่อนไขสิ่งเร้าและผลกรรมในสภาพปัจจุบันเป็นตัวกำหนดว่าพฤติกรรมที่เรียนรู้ในอดีตนั้น จะมีแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นบ่อยครั้งหรือลดลง ดังนั้นถ้าสามารถวิเคราะห์ได้ว่าสิ่งเร้าและผลกรรมใดที่ทำให้พฤติกรรมเหล่านั้นเกิดขึ้นบ่อยครั้ง หรือลดลงในสภาพปัจจุบันก็จะสามารถทำให้ปรับสิ่งเร้าและผลกรรมนั้นได้เหมาะสมยิ่งขึ้น เพื่อที่จะทำให้พฤติกรรมดังกล่าวนั้นเปลี่ยนแปลงไปตามเป้าหมายที่ต้องการ

5. การปรับพฤติกรรมจะเน้นที่วิธีการทางบวกมากกว่าที่จะใช้วิธีการลงโทษในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคล เนื่องจากเป้าหมายของการปรับพฤติกรรมจะเน้นที่การเพิ่มพฤติกรรมที่พึงประสงค์ จึงจำเป็นต้องใช้วิธีการทางบวก เพื่อสนับสนุนให้บุคคลแสดงพฤติกรรมที่พึงประสงค์เพิ่มมากขึ้น วิธีการทางบวกเป็นวิธีการที่มีประสิทธิภาพ อีกทั้งก่อให้เกิดปัญหาทางอารมณ์น้อยกว่าการใช้วิธีการลงโทษ นอกจากนี้ การลงโทษยังเป็นวิธีการที่ไม่มีประสิทธิภาพเลยในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคลให้ไปในทิศทางที่พึงประสงค์ เนื่องจากการลงโทษเป็นวิธีการที่ใช้เพื่อการระงับพฤติกรรมเท่านั้น หากใช้เพื่อการพัฒนาพฤติกรรมไม่ แต่ควรจะใช้ในกรณีที่บุคคลมีพฤติกรรมที่มีความรุนแรง ตลอดจนพฤติกรรมนั้นอาจก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิตได้

6. วิธีการปรับพฤติกรรม สามารถใช้ได้เหมาะสมตามลักษณะปัญหาของแต่ละบุคคล เนื่องจากมีความเชื่อว่าบุคคลแต่ละคนมีความแตกต่างกัน การลงโทษวิธีหนึ่งอาจจะใช้ได้ผลกับคนๆ หนึ่ง แต่อาจจะใช้ไม่ได้ผลกับอีกหลายๆ คนได้ เช่นเดียวกันตัวเสริมแรงตัวหนึ่งอาจจะมีประสิทธิภาพสูงมากเมื่อใช้กับคนบางคนแต่อาจจะไม่มีประสิทธิภาพเลยถ้าใช้กับคนอีกกลุ่มหนึ่ง ดังนั้นในการดำเนินการปรับพฤติกรรมจึงต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลด้วย

7. วิธีการปรับพฤติกรรมเป็นวิธีการที่ได้รับการพิสูจน์มาแล้วว่ามีประสิทธิภาพและได้ผล โดยวิธีการทางวิทยาศาสตร์

กรมสามัญศึกษา (2529 อ้างถึงใน นิรุช เหลือลมัย. 2552 : 46) ได้กล่าวถึงการปรับพฤติกรรมเสริมสร้างให้ผู้เรียนมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ โดยใช้หลักการเสริมแรงเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดความพอใจในการประพฤติปฏิบัติที่พึงประสงค์ ได้แบ่งเทคนิคการปรับพฤติกรรมไว้ดังนี้

1. เทคนิคที่ใช้เพื่อเสริมสร้างพฤติกรรมที่ไม่เคยทำมาก่อนได้แก่

1.1 การแสดงพฤติกรรม คือ การปลูกฝังให้มีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ หรือพฤติกรรมที่ต้องการปลูกฝังขึ้นใหม่ การแต่งพฤติกรรมจะประสบความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ ครูหรือผู้ปรับแต่งต้องมีทักษะและความสามารถหลาย ๆ ด้าน

1.2 การใช้ตัวแบบ อาศัยกระบวนการเรียนรู้โดยการสังเกตพฤติกรรมมาจากตัวแบบ

2. เทคนิคที่ใช้เพื่อแต่งพฤติกรรมเดิมที่มีอยู่แล้วให้เหมาะสมขึ้น ซึ่งอาจเป็นการกระทำให้คงอยู่ หรือเพิ่มความถี่ของพฤติกรรมให้มากกว่าเดิม

2.1 การเสริมแรงทางบวก หมายถึง การให้ผลกรรมที่บุคคลพึงพอใจ หลังจากที่ได้แสดงพฤติกรรมที่พึงประสงค์เพิ่มขึ้นการเสริมแรงทางบวกกระทำได้หลายวิธี ได้แก่

2.1.1 การเสริมแรงทางสังคม เป็นการแสดงการยอมรับหรือยกย่อง ทั้งโดยคำพูดและภาษาท่าทาง เช่น การสัมผัส โอบกอด เป็นต้น

2.1.2 หลักของฟรีแม็ค (Premack's Principle) เป็นการใช้กิจกรรมซึ่งผู้เรียนชอบกระทำมากที่สุดมาเป็นตัววางเงื่อนไขเสริมแรง หรือเป็นตัวกระตุ้น

2.1.3 การให้ข้อมูลย้อนกลับ เป็นการบอกผลของการกระทำนั้นๆ ว่าเป็นอย่างไร

2.1.4 การใช้เบี้ยอรรถกร (Token Economy) คือ การใช้รางวัลหรือแต้มดาวเป็นตัวเสริมแรงเมื่อผู้เรียนรู้ทางพฤติกรรมที่พึงประสงค์

2.2 การควบคุมตนเอง (Self Control) หมายถึงกระบวนการที่บุคคลใช้วิธีการหนึ่งหรือหลายวิธีร่วมกัน เพื่อเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของตนเอง โดยตนเองเป็นผู้กำหนดพฤติกรรมเป้าหมาย เลือกวิธีการ และดำเนินการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเพื่อไปสู่เป้าหมายด้วยตนเอง (ประเทือง ภูมิภักตราคม. 2535)

นิรันดร์ เหลือลมัย (2552 : 46) สรุปว่า การปรับพฤติกรรม ควรมุ่งที่การกระทำที่เป็นพฤติกรรมโดยตรง ใช้วิธีการเสริมแรงทางบวก คำนึงถึงลักษณะของปัญหาแต่ละคน เน้นสภาพและเวลาในปัจจุบัน ไม่ควรตีตราพฤติกรรมของเด็กและควรใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์ร่วมกับจิตวิทยาทางด้านพฤติกรรมของมนุษย์

จากแนวคิดข้างต้นสรุปได้ว่า การปรับพฤติกรรม ควรมุ่งที่พฤติกรรมโดยตรง ใช้วิธีการเสริมแรงทางบวก คำนึงถึงลักษณะปัญหาแต่ละคน เน้นสภาพและเวลาในปัจจุบัน และควรใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์ร่วมกับจิตวิทยาทางด้านพฤติกรรมของมนุษย์ นอกจากนี้ไม่ควรตีตราพฤติกรรมของเด็ก

4.1.2 การพิจารณาสร้างเสริมค่านิยม (Values Clarification)

การพิจารณาสร้างเสริมค่านิยม เป็นกระบวนการหาทางให้คนแต่ละคนรู้จักตนเอง รู้จักผู้อื่นซึ่งรวมถึงรู้จักสังคมและสิ่งแวดล้อม ได้รับการพัฒนาโดย แรทส์ ฮาร์มิน และไซมอน (Rathas, Harmin & Simon. 1966) โดยกล่าวถึงการพิจารณาสร้างเสริมค่านิยมว่า บุคคลจะรับรู้ค่านิยมจากประสบการณ์ของบุคคล มีความแตกต่างกันในแต่ละบุคคล ค่านิยมของบุคคลจะสามารถปรับแต่งจากการเกิดประสบการณ์และการเปลี่ยนแปลง ค่านิยมนั้นยังเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตสามารถปฏิบัติการในโอกาสหรือสถานการณ์ที่ซับซ้อน และจะเกี่ยวข้องกับความถูกหรือผิด ดีหรือชั่ว จริงหรือเท็จ สถานการณ์หรือเงื่อนไขภายใต้การกำหนดโดยพฤติกรรมนั้นเกี่ยวข้องกับความต้องการที่ขัดแย้ง การทำให้สมดุล และจะเกิดการกระทำที่มีพลังแรง

ดังนั้น ค่านิยมจึงจะอยู่ในรูปของความบริสุทธิ์และเป็นนามธรรม เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจที่ซับซ้อน โดยที่ค่านิยมจะสะท้อนออกมาเป็นผลผลิตที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน ค่านิยมทางจริยธรรมจึงเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับประสบการณ์ของบุคคลที่ได้รับ เนื่องจากชีวิตของแต่ละบุคคลมีความแตกต่างกันตามเวลาและสถานที่ ดังนั้นจึง ไม่สามารถกำหนดได้ว่าบุคคลจะต้องมีประสบการณ์อย่างไร ไม่สามารถกำหนดว่า สิ่งใดคือค่านิยมที่เหมาะสมกับบุคคล แต่บุคคลสามารถมีกระบวนการ (Process) ที่เหมาะสมในการได้รับค่านิยม ซึ่งแนวคิดเหล่านี้มาจากพื้นฐานที่ว่า สิ่งที่เป็นค่านิยมที่บุคคลควรจะได้รับนั้น สามารถปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อบุคคลที่จะสัมพันธ์กับโลก โดยวิธีการทางปัญญาและเกิดความพึงพอใจของบุคคล ทำให้เกิดกระบวนการสร้างค่านิยม (Process of Valuing)

หลักการพิจารณาสร้างเสริมค่านิยม มีหลักการที่สำคัญ 2 ประการ คือ

1. การยอมรับความคิดเห็นของผู้เรียน (Psychological Safety) โดยผู้สอนเปิดโอกาสให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระไม่มีการชี้นำความคิดและการกระทำต่าง ๆ ผู้สอนจะร่วมแสดงความคิดเห็นเท่าที่จำเป็น

2. การใช้กระบวนการเป็นยุทธศาสตร์ (Clarifying strategocs) โดยวิธีจัดกิจกรรมและตั้งคำถามให้ผู้เรียนคิดวิเคราะห์ และเปรียบเทียบข้อดีและข้อเสียของผลงานด้วยตนเอง

จากแนวคิดข้างต้นสรุปได้ว่า การพิจารณาสร้างเสริมค่านิยม จะสามารถช่วยทำให้บุคคลหรือกลุ่มบุคคลมีความสามารถในการตัดสินใจเกี่ยวกับทิศทางชีวิตของเขาในการแสวงหาทางเลือกเพื่อการตัดสินใจทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งได้ ซึ่งแนวทางในการพัฒนาค่านิยมมีพื้นฐานว่า การให้บุคคลได้คำนึงถึงวิธีการเกิดค่านิยมจะทำให้บุคคลรู้จักเปลี่ยนแปลงในสิ่งที่เขาต้องการ และการสอนให้บุคคลเกิดความกระจำในค่านิยมของตนเองและสามารถพัฒนาค่านิยมของตนให้สอดคล้องกับคุณธรรมและจริยธรรมของสังคมได้

4.1.3 กระบวนการกลุ่มและการเรียนรู้ทางสังคม

เนื่องจากมนุษย์เป็นสัตว์สังคมที่อาจใช้ชีวิตหรือทำกิจกรรมได้เพียงลำพัง ดังนั้นธรรมชาติของมนุษย์จึงต้องการที่จะอยู่และทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม คำว่ากระบวนการกลุ่ม (Group process) มีชื่อเรียกต่างๆ กัน เช่น พลัของกลุ่ม พลวัตรของกลุ่ม กลศาสตร์ของกลุ่ม กลุ่มสัมพันธ์เป็นต้น ในวงการศึกษายอมรับกันว่าการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ระบบการกลุ่มมีความสำคัญต่อการปลูกฝังเด็กและเยาวชน เพราะเป็นการทำงานที่เปิดโอกาสให้มีการแลกเปลี่ยนความรู้และหาวิธีแก้ไขปัญหาร่วมกันทำให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงาน และเกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงสุด นอกจากนี้การจัดการเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการกลุ่มยังช่วยให้ได้รู้จากการปฏิบัติจริงมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกับคนอื่น ๆ ทำให้การเรียนรู้ต่างๆ เต็มไปด้วยความสนุกสนาน มีชีวิตชีวา เป็นผลให้ผู้เรียนซาบซึ้งและจดจำได้นานตลอดจนสามารถฝึกนิสัยให้เข้าสังคมและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ (สมุณหา พรหมบุญ และคณะ. 2540) กระบวนการกลุ่ม (Group Processes) หมายถึง กระบวนการ ที่ผู้สอนจัดให้ผู้เรียนรวมกันเป็นกลุ่มย่อย และจัดประสบการณ์ต่างๆ ให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการคิด และทำงานร่วมกับสมาชิกในกลุ่ม (หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา. 2529 อ้างถึงใน นิรุช เหลือลมัย. 2552 : 48) สำหรับกาญจนา ไชยพันธุ์ (2541) กระบวนการกลุ่ม หมายถึง การ

ที่บุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปมารวมกันด้วยความรู้สึกร่วมกันและเกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ส่วนพงษ์พันธ์ พงษ์โสภา (2542 อ้างถึงใน นิรุช เหลือลัมย์. 2552 : 48) กระบวนการกลุ่มจะเริ่มต้นนับตั้งแต่มีบุคคล 2 คนขึ้นไปมาทำกิจกรรมร่วมกันโดยมีวัตถุประสงค์ร่วมกัน เมื่อมนุษย์มารวมกลุ่มก็จะเกิดเป็นบทบาทของกลุ่มขึ้นมา อิทธิพลของกลุ่มสามารถที่จะขัดเกลา ลักษณะท่าทางของสมาชิกในกลุ่มให้เปลี่ยนแปลงได้ และทิสนา แคมมณี (2547) ได้กล่าวว่า กระบวนการกลุ่มเป็นกระบวนการในการทำงานร่วมกันของบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป โดยมีวัตถุประสงค์ร่วมกันและมีการดำเนินงาน ร่วมกัน

กระบวนการกลุ่มเป็นรูปแบบการเรียนการสอนโดยมีวัตถุประสงค์ให้ทุกคนได้เรียนรู้จากการปฏิบัติจริงหรือเรียนรู้จากการกระทำกิจกรรมด้วยตนเองและนำความรู้ไปเสริมสร้างความสัมพันธ์และปรับปรุงการทำงานกลุ่มให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น (ฤกษ์ชัย คุณูปการ. 2539 อ้างถึงใน นิรุช เหลือลัมย์. 2552 : 48 – 49) และทิสนา แคมมณี. (2547) ได้กล่าวถึงลักษณะการสอนที่ใช้กระบวนการกลุ่มโดยทั่วไปดังนี้

1. ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยให้ผู้เรียนมีโอกาสเข้าร่วมในกิจกรรมการเรียนอย่างทั่วถึงและมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ (Active Participatiop) การที่ผู้เรียนมีบทบาทเป็นผู้กระทำ รับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตน จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความพร้อม และความกระตือรือร้นที่จะเรียนและเรียนอย่างมีชีวิตชีวา
2. ยึดกลุ่มเป็นแหล่งความรู้สำคัญ โดยให้ผู้เรียนมีโอกาสปฏิสัมพันธ์กันในกลุ่มได้พูดคุยปรึกษาหารือ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์ซึ่งกันและกัน (Group Interaction) ข้อมูลต่างๆ จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมของตนเองและผู้อื่น และเรียนรู้ที่จะปรับตัวให้สามารถอยู่และทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดี รวมทั้งช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนข้อมูล และทักษะที่กว้างและหลากหลาย
3. ยึดการค้นพบด้วยตนเองเป็นวิธีการสำคัญในการเรียนรู้ โดยครูต้องจัดประสบการณ์เรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ค้นหาและค้นพบคำตอบด้วยตนเอง (Experientiai Learning) ทั้งนี้เพราะการค้นพบความจริงใดๆ ด้วยตนเอง จะทำให้ผู้เรียนจดจำได้ดี และมีความหมายโดยตรงต่อผู้เรียน และมีผลก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม
4. เน้นกระบวนการ (Process - Oriented) ควบคู่ไปกับผลงานโดยการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้คิดวิเคราะห์ถึงกระบวนการกลุ่มและกระบวนการต่างๆ ที่ทำให้เกิดผลงาน มิใช่มุ่งพิจารณาถึงผลงานแต่เพียงอย่างเดียว ทั้งนี้เพราะประสิทธิภาพของผลงานขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพของกระบวนการด้วย ดังนั้นการเรียนรู้กระบวนการจึงเป็นสิ่งจำเป็นที่จะช่วยให้ผลงานดีขึ้น
5. เน้นการนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน (Application of knowledge) โดยให้ผู้เรียนมีโอกาสคิดหาแนวทางที่จะนำความรู้ความเข้าใจไปใช้ในชีวิตประจำวัน ครูพยายามส่งเสริมให้เกิดการปฏิบัติจริง เพื่อช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในสิ่งที่เรียนลึกซึ้งขึ้น และเกิดการเรียนรู้เพิ่มขึ้นกิจกรรมซึ่งใช้เป็นเครื่องมือในการเรียนการสอนกระบวนการกลุ่ม มีหลายชนิด ดังต่อไปนี้

(1) เกม (Games) เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนเล่นร่วมกัน มีเกณฑ์การตัดสินแพ้หรือชนะสำหรับการใช้เกมในการสอนคุณธรรมนั้น ไม่ควรเน้นเรื่องการแพ้ชนะมากเกินไป และเมื่อจบเกมแล้วควรมีการวิเคราะห์ แนวคิด คติธรรม รวมถึงการนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน

(2) บทบาทสมมติ (Role play) หมายถึง การแสดงพฤติกรรมของบุคคลอื่นที่กำหนดไว้ในสถานการณ์อย่างหนึ่ง บทบาทสมมติมีจุดเด่นที่สำคัญ คือ ต้องมีการอภิปรายเกี่ยวกับการแสดงออกของผู้แสดง เพื่อให้เข้าใจเหตุผลและความรู้สึกของผู้แสดงที่แสดงออกเป็นพฤติกรรม

(3) กรณีตัวอย่าง (Case) คือ เรื่องที่เกิดขึ้นจริงหรือเรื่องเล่าสืบต่อ ซึ่งกำหนดขึ้นมาโดยมีประเด็นปัญหาให้สมาชิกคิดค้น อภิปราย เพื่อเสริมสร้างให้สมาชิกได้มีการคิดวิเคราะห์ตัดสินใจ การให้เหตุผล และมีแนวทางในการแก้ปัญหา ซึ่งเป็นคำตอบของสิ่งที่ต้องการสอน โดยไม่จำเป็นต้องสอนโดยตรง

(4) สถานการณ์จำลอง (Simulation) คือ การจัดสภาพแวดล้อมต่างๆ เลียนแบบของจริงให้ใกล้เคียงกับสภาพเป็นจริงมากที่สุดและให้ผู้เรียนเข้าไปอยู่ในสถานการณ์นั้นๆ เพื่อให้ผู้เรียนได้หัดคิดแก้ปัญหาและตัดสินใจ ตลอดจนเลือกปฏิบัติจากสถานการณ์หรือสภาพที่เขา กำลังเผชิญอยู่

(5) ละคร (Acting) คือ การแสดงที่กำหนดขึ้นเป็นเรื่องราว โดยกำหนดสถานการณ์ บทบาท อารมณ์ คำพูด การแสดงพฤติกรรมต่างๆ ไว้ในบทละครอย่างสมบูรณ์ ผู้แสดงจะแสดงตามบทบาทที่กำหนดไว้ให้ดีที่สุด ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนเข้าใจเหตุผลในการแสดงพฤติกรรมของผู้อื่นมากขึ้น

(6) การอภิปรายรายกลุ่ม (Small Group Discussion) หลังจากแบ่งกลุ่มย่อยและสมาชิกในกลุ่มรวมกันทำกิจกรรมจนสำเร็จเรียบร้อย ผู้สอนจะให้สมาชิกของทุกกลุ่ม อภิปรายและแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ตลอดจนวิเคราะห์การเรียนรู้จากการทำกิจกรรมร่วมกัน

จากแนวคิดข้างต้นสรุปได้ว่า กระบวนการกลุ่ม หมายถึง การที่บุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปเข้ามาทำกิจกรรมร่วมกันโดยมีวัตถุประสงค์เดียวกัน ทำให้เกิดปฏิสัมพันธ์ขึ้นระหว่างสมาชิกในกลุ่ม มีอิทธิพลและบทบาทหน้าที่ต่อกันและกันในกลุ่ม เกิดพลังหรืออำนาจในการกระทำการสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้

รูปแบบการสอนกระบวนการกลุ่ม แบ่งออกเป็น 2 ชนิด คือ

1. การบูรณาการสอดแทรกเข้าไปในการเรียนการสอนวิชาต่างๆ เพื่อให้ผู้เรียนได้เนื้อหาวิชาพร้อมๆ กับการฝึกทักษะกระบวนการกลุ่ม

2. การสอนกระบวนการกลุ่มโดยตรง เพื่อฝึกทักษะกระบวนการกลุ่มให้แก่ผู้เรียนโดยตรง การสอนโดยใช้กระบวนการกลุ่มเป็นเทคนิคที่นักจิตวิทยาได้ทำการทดลองแล้วว่าเป็นการสอนที่สนใจ คำนึงและจริยธรรมที่มีประสิทธิภาพ (สุรางค์ โค้วตระกูล, 2533 อ้างถึงใน นิรุช เหลือลมัย, 2552 : 50) ดังนั้นกระบวนการกลุ่ม จึงส่งผลโดยตรงต่อการเรียนรู้และปรับปรุงพฤติกรรมเพื่อให้เกิดการยอมรับจากกลุ่ม กล่าวคือ ช่วยให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ทางร่างกาย จิตใจอารมณ์ สังคม และสติปัญญา ทำให้สมาชิกสามารถปฏิบัติตนให้เป็นไปตามความต้องการของกลุ่ม มีพฤติกรรมอันพึงประสงค์ ทำงานร่วมกับผู้อื่นอย่าง

สนุกสนานและมีชีวิตชีวาจะก่อให้เกิดความสัมพันธ์และความรู้สึกที่ดีต่อกัน อีกทั้งยังช่วยปลูกฝังความมั่งคั่ง ความเข้าใจซึ่งเกิดจากการได้ปฏิบัติจริงทำให้ได้ผลงานที่มีประสิทธิภาพอันเกิดจากการเรียนรู้ร่วมกันอีกด้วย

4.2 หลักการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม

หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา (2535 อ้างถึงใน นิรุช เหลือลมัย. 2552 : 51) ได้ใช้หลักการกระบวนการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม ดังนี้

1. การจัดการเรียนการสอนจะต้องปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมควบคู่ไปกับความรู้
2. ทุกงาน/โครงการภายในโรงเรียนสามารถปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมได้
3. บรรยากาศ สิ่งแวดล้อม และแบบอย่างที่ดี เอื้อต่อการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม
4. การร่วมคิด ร่วมทำของบุคลากรทุกฝ่าย ช่วยให้การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนได้ผล
5. การที่นักเรียนได้คิด ปฏิบัติและมีความรู้สึกพึงพอใจในงานกิจกรรม และเหตุการณ์ต่างๆ ในชีวิตประจำวันจะช่วยให้ นักเรียนได้พัฒนาลักษณะนิสัยและคุณธรรมของตนเอง
6. การปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมควรคำนึงถึงหลักการ ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง และความแตกต่างระหว่าง บุคคล

7. การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมต้องทำอย่างต่อเนื่องและมีการพัฒนา
8. การติดตามและประเมินผลต้องทำอย่างเป็นระบบ ทั้งจากผู้อื่นและโดยตนเอง

4.3 หลักการจัดการเรียนการสอนด้านคุณธรรมจริยธรรม

การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมในผู้เรียน ครูผู้สอนควรช่วยให้ผู้เรียนเกิดความตระหนักถึงความแตกต่างระหว่างความดีและความชั่ว และให้ผู้เรียนมีหลักเกณฑ์และเหตุผลเชิงคุณธรรมจริยธรรม ที่ชัดเจน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถดำเนินชีวิตภายใต้การตัดสินใจที่ถูกต้อง (ประภาศรี สหอำไพ. 2543 อ้างถึงใน นิรุช เหลือลมัย. 2552 : 51) โดยหลักการในการจัดการเรียนการสอนด้านคุณธรรมจริยธรรม มีดังนี้

1. เน้นฝึกทักษะการคิดเชิงคุณธรรมจริยธรรม การฝึกให้ผู้เรียนคิดจะช่วยให้เกิดความสำนึก และเห็นคุณค่าของคุณธรรมจริยธรรม โดยไม่ต้องควบคุมผู้เรียนมากนักเป็นการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมขั้นสูง (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. 2534; สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ; กรมวิชาการ. 2545; ทิศนา ขมมณี. 2526 อ้างถึงใน นิรุช เหลือลมัย. 2552 : 51)

2. เน้นพัฒนาตามสภาพความแตกต่างของแต่ละบุคคล ครูเรียนควรรู้จักผู้เรียนแต่ละคนเป็นอย่างดี และจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับสภาพของผู้เรียน (สมพงษ์ จิตระดับ. 2529; บุญประกอบ วิสมิตะนันท์. 2527 อ้างถึงในสมาคมครูสังคมศึกษาแห่งประเทศไทย. 2533; กรมวิชาการ. 2541; คณะอนุกรรมการปฏิรูปการเรียนรู้. 2544; สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. 2548 อ้างถึงใน นิรุช เหลือลมัย. 2552 : 52) อาทิการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับช่วงวัย (สุพล บุญทรง. 2523; สมาคมครูสังคมศึกษาแห่งประเทศไทย. 2533, สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2544 อ้างถึงใน นิรุช เหลือลมัย. 2552 : 52) สอดคล้องกับระดับทักษะการคิดและการใช้เหตุผล (คณะอนุกรรมการรักษาแนว

ทางการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม. 2535; สุดใจ บุญอารีย์. 2541; คณะอนุกรรมการปฏิรูปการเรียนรู้. 2544 อ้างถึงใน นිරนุช เหลือลมัย. 2552 : 52)

3. เน้นสร้างความเข้าใจระหว่างผู้เรียนต่างศาสนา การเน้นสร้างความเข้าใจระหว่างผู้เรียนต่างศาสนา เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความสามัคคี และสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุขแม้จะแตกต่างกันทางศาสนา ครูจึงไม่ควรเปรียบเทียบความเรื่องทางศาสนา แต่พูดในมุมที่แต่ละศาสนามีความสอดคล้องกัน และเปิดกว้างให้ผู้เรียนเข้าใจศาสนาต่าง ๆ ด้วยใจเป็นกลาง (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. 2549 อ้างถึงใน นිරนุช เหลือลมัย. 2552 : 52)

4. เน้นเชื่อมโยงคุณธรรมจริยธรรมกับชีวิตจริง การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเป็นเรื่องที่ซับซ้อน จำเป็นต้องให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเข้าไปสัมผัสสิ่งที่เกิดขึ้นจริงในสังคม (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. 2548 อ้างถึงใน นිරนุช เหลือลมัย. 2552 : 52) ผ่านการการวิเคราะห์ และสนทนาแลกเปลี่ยนมุมมองเกี่ยวกับสถานการณ์ความขัดแย้งทางคุณธรรมจริยธรรมที่เกิดขึ้นในสังคม รวมทั้งการเข้าไปร่วมกิจกรรมทางสังคม เช่น กิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์

5. เน้นการบูรณาการคุณธรรมจริยธรรมในรายวิชาการบูรณาการ จะทำให้ผู้เรียนสามารถนำคุณธรรมจริยธรรมไปประยุกต์ใช้ในทุกด้านของชีวิต ซึ่งสามารถทำได้โดยสอดแทรกการสอนคุณธรรมจริยธรรมลงไปในการสอนวิชาต่าง ๆ โดยครูสอนในแต่ละวิชาควรเข้ามาตกลงร่วมกันว่าจะสอดแทรกลงในลักษณะใด (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2543; สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2544; กรมวิชาการ. 2545; สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. 2546 อ้างถึงใน นිරนุช เหลือลมัย. 2552 : 52)

6. เน้นการมีส่วนร่วมของสังคม การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม สถาบันการศึกษาไม่สามารถทำได้โดยลำพัง เนื่องจากความจำกัดในด้านทรัพยากร ดังนั้น สถาบันการศึกษาควรขอความร่วมมือจากบ้าน สถาบันศาสนา (สมพงษ์ จิตระดับ. 2529; สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2543; สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2544; สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. 2546; กองวิจัยทางการศึกษา. 2546); หน่วยงานด้านการวิจัย (ศูนย์คุณธรรม. 2548); สื่อมวลชน องค์กรธุรกิจ และหน่วยงานของรัฐ (สมาคมครูสังคมศึกษาแห่งประเทศไทย. 2533) อ้างถึงใน นිරนุช เหลือลมัย. 2552 : 52)

4.4 แนวทางการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาจริยธรรม ดังแนวทางการ **พัฒนาคุณธรรมจริยธรรม** (สุวิมล ว่องวานิช และนางลักษณ์ วิรัชชัย. 2543) มีดังต่อไปนี้

1. การสอนจริยธรรมโดยตรง จริยธรรมเป็นเรื่องที่สำคัญและจำเป็นจะต้องมีการสอนกันอย่างเป็นจริงเป็นจัง โดยจัดให้มีเนื้อหาโครงสร้างที่จะสอนจะเรียนกันอย่างแน่นอน จัดการเรียนการสอนเป็น 2 แบบ คือแบบมีโครงสร้างแน่นอน และแบบบูรณาการ มีลักษณะดังนี้

1.1 แบบมีโครงสร้างแน่นอน คือ การจัดการสอนจริยธรรมให้เป็นวิชาขึ้นมา โดยเฉพาะมีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน มีเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนการสอนที่สอดคล้องสัมพันธ์กันมีการพัฒนาสื่อการเรียนการสอนช่วยให้การเรียนบรรลุผลได้รวดเร็วขึ้น

1.2 แบบบูรณาการหมายถึง การจัดสอนจริยธรรมในลักษณะบูรณาการไปพร้อมกับเนื้อหาวิชาอื่น คือ ไม่มีการจัดเนื้อหาทางจริยธรรมขึ้นเป็นพิเศษ แต่ครูผู้สอนเนื้อหาวิชาต่าง ๆ อยู่แล้ว เช่น ประวัติศาสตร์ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ วรรณคดี จะต้องพยายามระลึกและควรตระหนักถึงบทบาทในการสอนจริยธรรมของตน และพยายามสอดแทรกแนวนี้ การสอนในลักษณะนี้จะช่วยให้ได้รับประโยชน์ทั้ง 2 ทาง คือ จะช่วยให้การเรียนจริยธรรมมีความหมายขึ้นเพราะผู้เรียนได้เห็นถึง ความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับเนื้อหาที่เรียนและในขณะเดียวกันก็จะช่วยให้การเรียนเนื้อหาวิชานั้นๆมีความสัมพันธ์กันลึกซึ้งขึ้น

2. การสอนจริยธรรมโดยอ้อม ความเชื่อในแนวนี้มีความคิดว่าจริยธรรมและคุณธรรมต่างๆ เป็นสิ่งที่มีได้เกิดขึ้นจากการสอน แต่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้จากประสบการณ์ต่างๆ ที่แทรกซึมเข้าไป วิธีการที่ดีที่สุดคือ โรงเรียนจะต้องจัดสิ่งแวดล้อมและบรรยากาศในโรงเรียนให้เอื้อต่อการพัฒนาคุณธรรมของผู้เรียน เมื่อผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมจะเรียนรู้จริยธรรมต่างๆ ซึมซับได้เองโดยไม่ต้องมีการสอนและบอกกล่าวกัน หากโรงเรียนมีการจัดระบบที่ดี มีหลักสูตรและกิจกรรมการเรียนการสอนที่ดี ผู้เรียนก็จะมีพัฒนาการเรียนรู้ทางจริยธรรมได้มากตามไปด้วย การเสนอแนวการจัดการเรียนการสอนจริยธรรมตามที่เสนอมาแล้วนี้ มีผู้นำมาใช้ในประเทศไทยกันแล้วทุกแนว แต่ผลที่ได้ยังไม่ชัดเจนนัก จึงเป็นเรื่องที่ยังมีการศึกษาค้นคว้าทดลองกันตลอดมา

4.5 แนวทางการ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่จะช่วยส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน มีดังต่อไปนี้

1. การแสดงบทบาทสมมติ (Role play) เป็นกิจกรรมส่งเสริมให้นักเรียนได้มีโอกาสในการแสดงบทบาทของคนอื่นที่ไม่ใช่ตนเอง ได้ทดลองหรือฝึกตัดสินใจในเหตุการณ์ที่สมมุติขึ้นมาจากความเป็นจริง การแสดงบทบาทสมมติจะให้ความรู้ความเข้าใจเจตคติที่ยาวนานและลึกซึ้ง และมีเหตุผลโดยตรงต่อพฤติกรรมของนักเรียนในการปรับและแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้เมื่อต้องการเผชิญกับสิ่งเหล่านั้นในเหตุการณ์ที่อาจจะเกิดขึ้นจริงได้ในชีวิตประจำวันของนักเรียนแต่ละคน

2. กรณีตัวอย่าง (Case) เป็นสื่อการสอนที่สร้างขึ้นง่าย มีสาระน่าสนใจ ให้ข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในการพัฒนาคุณลักษณะทางจริยธรรมมากครูสามารถสร้างกรณีตัวอย่างได้หลายรูปแบบ หลายประเภทโดยการเชื่อมโยงเอาสิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมสิ่งแวดล้อมชีวิตประจำวันที่น่าสนใจ ชวนติดตาม และยังหาข้อมูลที่เด่นชัดไม่ได้ มาปรับปรุงให้เป็นตัวอย่างแก่นักเรียนอย่างมีกระบวนการและขั้นตอนที่เหมาะสมนักเรียนจะได้ฝึกฝนกับการเผชิญเรื่องราวปัญหาที่เกิดขึ้นของบุคคลหลายประเภท หลายเหตุการณ์ในรูปแบบของกิจกรรมการสอนที่นำหลักกระบวนการกลุ่มมาใช้ นักเรียนจะได้ฝึกฝนกับการคิดวิเคราะห์แยกแยะประเด็นปัญหาที่มีความคิดเป็นของตนเองเกิดขึ้น รู้จักประเมินค่าสิ่งต่างๆ และตัดสินใจได้อย่างมีหลักเกณฑ์และเหตุผล นอกจากนี้นักเรียนยังได้แลกเปลี่ยนความคิดประสบการณ์ ความรู้สึก เจตคติของตนเองต่อผู้อื่นด้วย ได้พัฒนาทักษะการเป็นผู้นำ การทำงานกลุ่ม การอภิปรายกลุ่มย่อย และมติของกลุ่ม

3. สถานการณ์จำลอง (Simulation) การจัดประสบการณ์การเรียนรู้การสอนที่ดีต้องมุ่งให้นักเรียนสามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในสถานการณ์จริง แต่การสอนด้วยสถานการณ์จริงมีปัญหาและข้อจำกัดในเรื่องการลงทุน เวลา และเหตุการณ์ที่ต้องการ ดังนั้นการใช้สถานการณ์จำลองที่ครูจัดเตรียมไว้จะให้นักเรียนมีโอกาสทำกิจกรรมด้วยตนเอง ด้วยการฝึกฝนทักษะต่างๆทางสังคม ซึ่งจะส่งเสริมให้ผู้เรียนมีลักษณะของการใฝ่รู้ ใฝ่เรียน คิดวิเคราะห์ วิจัย และตัดสินใจด้วยตนเองตามคุณลักษณะที่สังคมคาดหวัง

4. กิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้ข่าวและเหตุการณ์ประจำวัน หลักการสอนเพื่อพัฒนาคุณลักษณะด้านจริยธรรม เป็นการสอนที่มุ่งให้นักเรียนได้เห็นจริงว่าคุณธรรมทั้งหลายเป็นหลักของการปฏิบัติตนโดยชอบ และเป็นแนวทางในการใช้วิธีการที่ถูกต้องเป็นธรรมในการแก้ปัญหาของชีวิตประจำวัน ดังนั้น ข่าวและเหตุการณ์ประจำวันจึงเป็นสื่อการสอนอย่างหนึ่งที่ครูนำมาจัดเป็นกิจกรรมการสอนได้ ทั้งที่เป็นกิจกรรมชั้นนำกิจกรรมชั้นสอน และกิจกรรมชั้นสรุปบทเรียน

5. กิจกรรมการสอนโดยใช้สื่อการสอน สื่อประเภทของจริง สื่อจำลอง และสื่อเทคโนโลยีประกอบการบรรยาย

6. กิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้เพลง เป็นการสอนที่มุ่งให้นักเรียนได้เกิดจริยธรรมโดยใช้บทเพลงเข้ามาเป็นสื่อประกอบการเรียนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดความสนุกสนาน นำพาไปสู่การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมด้วย

7. กิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้เกม นักเรียนในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนต้นยังอยู่ในวัยที่ชอบเล่นชอบเคลื่อนไหว หากครูได้นำเกมมาจัดกิจกรรมการสอนด้านพัฒนาคุณลักษณะทางจริยธรรมโดยจัดเป็นกิจกรรมสลับ คือ จัดสลับกับกิจกรรมหลักที่ใช้เวลาสอนนานๆ เกมเป็นกิจกรรมการเล่นที่มีข้อตกลงหรือกติกาเฉพาะเรื่องถึงผู้เล่นต้องแสดงความสามารถเฉพาะตน หรือความสามารถในการรวมใจกันของกลุ่มเพื่อนแข่งขันให้ได้ชัยชนะ การสอนโดยใช้เกมเป็นสื่อนี้ช่วยให้ครูและนักเรียนมีความสัมพันธ์ที่สนิทสนมกัน นักเรียนได้แสดงออกถึงความสามารถ ความคิด และคุณธรรมในจิตใจของตนนักเรียนเกิดอารมณ์ สนุกตื่นเต้น การสอนโดยใช้เกม จึงทำให้นักเรียนไม่เบื่อหน่ายต่อการเรียน

8. กิจกรรมการเรียนการสอนโดยการวาดภาพ เป็นกิจกรรมที่มุ่งให้ผู้เรียนได้เกิดทักษะและจินตนาการในการวาดภาพ เป็นสื่อการสอนที่ส่งผลในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม

9. กิจกรรมการเรียนการสอนโดยการแสดงละคร เป็นกิจกรรมที่ช่วยให้ครูและนักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนอย่างเต็มที่ นักเรียนมีโอกาสแสดงความสามารถของตนทั้งในด้านการใช้ทักษะ ภาษา การแสดง สีนหน้าท่าทาง การขับทำนองเสนาะ การร้องเพลง รวมไปถึงการฝึกวางแผนงานร่วมกันอีกด้วย นอกจากนี้ยังช่วยให้นักเรียนได้ผ่อนคลายความเคร่งเครียดได้แสดงความรู้สึกนึกคิดที่เก็บไว้ให้เห็นตัวอย่างที่มีชีวิตชีวา และได้ปรับตัวให้อยู่กับเพื่อนๆ อย่างมีความสุข

10. กิจกรรมการแสดงหุ่น การเชิดหุ่นเป็นกิจกรรม การสอนด้านจริยธรรมที่มีลักษณะบูรณาการคือ ครูและนักเรียนต้องจัดกิจกรรมทางดนตรีเพื่อใช้ทำนอง และเนื้อร้องบรรเลงเพลงประกอบ นักเรียนต้องฝึกทักษะการเล่านิทาน และฝึกทักษะการทำงานกลุ่ม กิจกรรมเหล่านี้จึงเกิดผลงานที่ผสมผสานกันช่วยสร้างลักษณะนิสัยที่ดีงามแก่นักเรียน นักเรียนมีความรู้สึกว่าตนเป็นเจ้าของหุ่นเหล่านั้น หุ่นเป็นตัวแปรของ

ความดีและความชั่ว เรื่องราวที่หุ่นแสดงก็เป็นเรื่องที่เขานำมาดัดแปลงหรือสร้างขึ้นเอง นักเรียนจึงสามารถถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดของเขาให้หุ่นเป็นผู้แสดง นักเรียนเป็นผู้เชิดหุ่นหรือนักเรียนที่เป็นผู้ดู ต่างก็มีจุดสนใจร่วมกันคือตัวหุ่นความเข้าใจเกี่ยวกับ เรื่องนิทานที่หุ่นแสดงจึงชัดเจน เหมาะสมสำหรับการอธิบายหลักธรรมที่นำมาสอนให้กระจ่าง

เนื่องจากสังคมไทยอยู่ในวงมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว สังคมไทยต้องการหล่อหลอมพลังแห่งความดีต่างๆ เพื่อความเจริญรุ่งเรืองของสังคมโดยรวม ความคิดหลักที่สอดคล้องตรงกันก็คือ การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมซึ่งจะต้องใช้ หลายๆ วิธีการในลักษณะที่สัมพันธ์กัน คือจะต้องค่อยๆ ปลูกฝังทั้งทางตรงและทางอ้อมผ่านกระบวนการเรียนการสอน ดังนั้น ผู้ที่มีบทบาทมากที่สุดในการทำหน้าที่ยอบรมสั่งสอนให้แก่เด็ก ก็คือครูที่จะดำเนินการจัดการเรียนการสอน

4.6 การประเมินพฤติกรรมจริยธรรม

การประเมิน (Assessment) ด้านจริยธรรมประกอบไปด้วย 3 ส่วนคือ ด้านความรู้ เนื้อหาด้านความรู้หรือเจตคติ และด้านพฤติกรรมหรือความประพฤติ การออกแบบเครื่องมือวัดให้ครอบคลุมต้องวัดทั้ง 3 ส่วน แต่สิ่งที่ต้องการมากที่สุด คือ ด้านพฤติกรรมทางจริยธรรมเพราะเป็นการแสดงการกระทำ (ล้วนสายยศ และอังคณา สายยศ. 2542)

สิ่งที่วัดในด้านจริยธรรม 4 ประการ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2544 อ้างถึงใน นิรุช เหลือลมัย. 2552 : 56) คือ

- 1) วัดความรู้ (Knowledge) เป็นการวัดความรู้เกี่ยวกับจริยธรรม
- 2) วัดทัศนคติหรือเจตคติเชิงจริยธรรม (Attitude) คือ ความโน้มเอียงทางจิตใจ อันเนื่องมาจากการมองเห็นคุณประโยชน์และโทษของสิ่งนั้น การกระทำ ไม่กระทำในด้านคุณธรรมจริยธรรมขึ้นอยู่กับมองเห็นคุณประโยชน์และโทษเหล่านั้น
- 3) วัดเหตุผลเชิงจริยธรรม (Moral reasoning) คือการวัดเหตุผลที่มาสนับสนุนให้ผู้เรียนกระทำหรือไม่กระทำ
- 4) พฤติกรรมการแสดงออก (Action) เป็นการแสดงออกของนักเรียนในการกระทำดีละเว้นชั่ว การวัดและการประเมินด้านคุณธรรมจริยธรรม ต้องสามารถวัดได้ทั้งการกระทำหรือการแสดงออกด้านคุณธรรมจริยธรรม

การวัดคุณธรรม จริยธรรม

คุณลักษณะด้านคุณธรรม จริยธรรมเป็นคุณลักษณะที่พึงปรารถนาในอันที่สร้างสรรค์ประโยชน์ คุณค่า ตลอดจนความดีความงามให้เกิดขึ้นในสังคม คุณลักษณะเหล่านี้ เช่น ความรับผิดชอบ ความเสียสละ ความสามัคคี ฯลฯ การวัดคุณลักษณะด้านคุณธรรมจริยธรรมนั้น ถ้าจะให้การวัดครอบคลุมแล้ว ควรวัดใน 4 ส่วนคือ (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. 2535 อ้างถึงใน นิรุช เหลือลมัย. 2552 : 56)

1. ความรู้เชิงจริยธรรมเป็นการวัดความรู้ความคิดเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรม โดยเฉพาะความคิดว่าสิ่งใด ควรกระทำหรือไม่ควรกระทำ

2. ทักษะคิดเชิงจริยธรรม เป็นลักษณะความรู้สึกรู้สึกโน้มน้าวใจทางจิตใจของบุคคลที่มีต่อคุณลักษณะทางจริยธรรมนั้น เช่น รู้สึกว่า ชอบ-ไม่ชอบ เห็นด้วย – ไม่เห็นด้วย ฯลฯ ต่อคุณลักษณะคุณธรรมจริยธรรมแต่ละด้าน

3. เหตุผลเชิงจริยธรรมเป็นลักษณะที่บุคคลใช้เหตุผลในการเลือกกระทำหรือไม่กระทำอย่างใดอย่างหนึ่งโดยเหตุผลในการกระทำที่อ้างถึงเป็นเครื่องแสดงถึงระดับพัฒนาการทางจริยธรรม

4. พฤติกรรมเชิงจริยธรรม เป็นลักษณะการกระทำหรือการแสดงออกในลักษณะที่สังคมต้องการ และไม่กระทำหรือไม่แสดงออกในลักษณะที่สังคมไม่ต้องการ

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

5.1 งานวิจัยภายในประเทศ

พรรณนถน เพชรวิวรรธ (2545: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการปลูกฝังคุณธรรมให้แก่นักเรียนประถมศึกษาในกรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างคือ ผู้บริหาร ครู และนักเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ แบบประเมินประกอบการสัมภาษณ์ แบบสังเกต และแบบศึกษาเอกสาร ผลการวิจัยพบว่า 1) ด้านการบริหาร ผู้บริหารส่วนใหญ่ให้การส่งเสริมและสนับสนุนการปฏิบัติงานโดยการให้คำปรึกษา แนะนำ และยกย่อง ชมเชย 2) ด้านการจัดกิจกรรม ครูส่วนใหญ่จัดการเรียนการสอนโดยเน้นให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติ 3) ด้านการประพฤติตัวเป็นแบบอย่างที่ดี ครูส่วนใหญ่มีความประพฤติเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ศิษย์ มีความเมตตากรุณา และเอาใจใส่ต่อศิษย์ แต่ยังมีครูส่วนหนึ่งที่ไม่ได้ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ศิษย์ เช่น การทำโทษเกินกว่าเหตุ และขาดเหตุผล 4) ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการปลูกฝังคุณธรรม วิธีการส่วนใหญ่ที่ครูใช้ในการปลูกฝังคุณธรรม คือ การอบรมสั่งสอนด้วยคำพูด การปลูกฝังคุณธรรมควรกระทำโดยการประพฤติตนเป็นแบบอย่าง และคุณธรรมที่นักเรียนได้รับการปลูกฝังมากที่สุด คือ ความมีระเบียบวินัย และคุณธรรมที่ได้รับการปลูกฝังน้อยที่สุด คือ ความเป็นผู้มีวินัยธรรมและปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณี

ประเสริฐ บุญสันต์ (2546 อ้างถึงใน นิรุช เหลือลมัย. 2552: 105) ได้ศึกษาพฤติกรรมทางจริยธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร : ศึกษาเฉพาะกรณีโรงเรียนในเขตสะพานสูง มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับพฤติกรรมเชิงจริยธรรมเกี่ยวกับความรับผิดชอบ ความมีระเบียบวินัย ความซื่อสัตย์ ความประหยัด ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และความกตัญญูต่อเวที ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนทั้งชายและหญิงมีระดับพฤติกรรมเชิงจริยธรรมในระดับปานกลาง ด้านความกตัญญูต่อเวทีอยู่ในระดับสูงกว่าด้านอื่น ๆ เมื่อเปรียบเทียบระหว่างเพศชายกับเพศหญิง พบว่า โดยรวมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ เฉพาะด้าน พบว่า ด้านความรับผิดชอบ และด้านความประหยัดของนักเรียนชายแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อจำแนกตามระดับการศึกษาของบิดาและมารดาที่แตกต่างกันพบว่า ระดับพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของนักเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จิราพร วัฒนศรีสิน (2547: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ เพื่อเสริมสร้างจริยธรรมของนักศึกษาพยาบาล สังกัดกระทรวงสาธารณสุข โดยประเมินพฤติกรรมเชิงจริยธรรมและเจตคติเชิงจริยธรรม ผลการศึกษาพบว่า ด้านความรับผิดชอบ ความเมตตากรุณาและความซื่อสัตย์ นักศึกษาพยาบาลที่เข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้เชิงประสบการณ์มีพฤติกรรมจริยธรรมด้านความรับผิดชอบ ความเมตตากรุณา และความซื่อสัตย์สูงกว่าก่อนทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สุภัทรา ภูษิตรัตนาวลี (2547: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาปัจจัยและกระบวนการที่เอื้อต่อการพัฒนาจิตสำนึกต่อสังคมของนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เพื่อศึกษาระดับจิตสำนึกต่อสังคมของนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และวิเคราะห์ปัจจัยและกระบวนการที่เอื้อต่อการพัฒนาจิตสำนึกต่อสังคมของนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งพบว่า โดยเฉลี่ยแล้วนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยมีจิตสำนึกต่อสังคมในระดับสูง ปัจจัยและกระบวนการที่เอื้อต่อการพัฒนาจิตสำนึกต่อสังคมของนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยมี 9 ตัว เรียงตามลำดับ คือ กระบวนการพัฒนาจิตสำนึกต่อสังคมจากเพื่อน ความสม่ำเสมอในการทำกิจกรรม กระบวนการพัฒนาจิตสำนึกต่อสังคมจากครอบครัว กระบวนการพัฒนาจิตสำนึกต่อสังคมจากสื่อมวลชน ความสนใจในการทำกิจกรรม แบบอย่างจากบุคคลสำคัญ แบบอย่างจากบิดา สถานภาพของครอบครัวที่พ่อแม่อยู่ด้วยกันและภูมิสำเนา

อรพินทร์ สันติชัยอนันต์ (2549: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการศึกษาคุณธรรมและจริยธรรมของนิสิตนักศึกษา สถาบันอุดมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลกับนิสิตนักศึกษาที่กำลังศึกษาระดับปริญญาตรีในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐและเอกชนในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2548 จำนวนทั้งสิ้น 1,492 คน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบคุณธรรมและจริยธรรมของนิสิตนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐและเอกชนในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล โดยรวมและเป็นรายด้าน 6 ด้าน ได้แก่ ด้านความใฝ่รู้ ความมีวินัยและรับผิดชอบต่อความซื่อสัตย์สุจริต ความอดทนอดกลั้น ความประหยัด และความกตัญญูกตเวที จำแนกตามเพศ ภูมิสำเนา ประเภทของสถาบันอุดมศึกษากลุ่มสาขาวิชาที่ศึกษา ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ระดับการศึกษาของบิดามารดาหรือผู้ปกครอง และฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว ผลการศึกษาพบว่า นิสิตนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลมีคุณธรรมและจริยธรรมโดยรวมอยู่ในระดับสูง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า นิสิตนักศึกษามีคุณธรรมและจริยธรรมด้านความมีวินัย และรับผิดชอบต่อความซื่อสัตย์สุจริต ความอดทนอดกลั้น ความประหยัด และความกตัญญูกตเวที อยู่ในระดับสูง และมีคุณธรรมและจริยธรรมด้านความใฝ่รู้ อยู่ในระดับปานกลาง นิสิตนักศึกษาชายและนิสิตนักศึกษาหญิง มีคุณธรรมและจริยธรรมโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า นิสิตนักศึกษามีคุณธรรมและจริยธรรมด้านความมีวินัยและรับผิดชอบต่อความซื่อสัตย์สุจริต และด้านความกตัญญูกตเวที แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นิสิตนักศึกษาที่มีภูมิสำเนาต่างกันมีคุณธรรมและจริยธรรมโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า นิสิตนักศึกษามีคุณธรรมและจริยธรรมด้านความใฝ่รู้ ด้านความอดทนอดกลั้น ด้านความประหยัด และด้าน

ความกตัญญูทเวที แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นิสิตนักศึกษาที่ศึกษาอยู่ในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐและสถาบันอุดมศึกษาของเอกชนมีคุณธรรม และจริยธรรมโดยรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า นิสิตนักศึกษามีคุณธรรมและจริยธรรมด้านความประหยัด แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นิสิตนักศึกษาที่ศึกษาในกลุ่มสาขาวิชาที่ต่างกันมีคุณธรรมและจริยธรรมโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า นิสิตนักศึกษามีคุณธรรมและจริยธรรมด้านความใฝ่รู้ ด้านความมีวินัยและรับผิดชอบ ด้านความซื่อสัตย์สุจริต ด้านความอดทนอดกลั้น ด้านความประหยัด และด้านความกตัญญูทเวที แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นิสิตนักศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกัน มีคุณธรรมและจริยธรรมโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า นิสิตนักศึกษามีคุณธรรมและจริยธรรมด้านความใฝ่รู้ ด้านความมีวินัยและรับผิดชอบ ด้านความซื่อสัตย์สุจริต ด้านความอดทนอดกลั้น ด้านความประหยัด และด้านความกตัญญูทเวที แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นิสิตนักศึกษาที่ระดับการศึกษาของบิตามารดาหรือผู้ปกครองต่างกันมีคุณธรรมและจริยธรรมโดยรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า นิสิตนักศึกษามีคุณธรรมและจริยธรรมด้านความกตัญญูทเวที แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นิสิตนักศึกษาที่มีฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวต่างกัน มีคุณธรรมและจริยธรรมโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า นิสิตนักศึกษามีคุณธรรมและจริยธรรมด้านความมีวินัยและรับผิดชอบ ด้านความประหยัด และด้านความกตัญญูทเวที แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

เกียรติศักดิ์ แสงอรุณ (2551: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาจิตสำนึกสาธารณะสำหรับเยาวชนไทย : กรณีศึกษากลุ่มและเครือข่ายเยาวชนที่ทำงานด้านจิตสำนึกสาธารณะ เพื่อวิเคราะห์กระบวนการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาจิตสำนึกสาธารณะสำหรับเยาวชนของกลุ่มและเครือข่ายเยาวชน เพื่อศึกษาจิตสำนึกสาธารณะของเยาวชนที่เข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่มและเครือข่ายเยาวชน และเพื่อนำเสนอแนวทางในการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาจิตสำนึกสาธารณะสำหรับเยาวชนไทย โดยมีกลุ่มนวัตกรรมเยาวชนเพื่อสังคม กลุ่มเยาวชนแบล็กบ็อกซ์ และเครือข่ายเยาวชน 14 กลุ่มที่ดำเนินโครงการเยาวชนไทยไม่ทอดทิ้งสังคมเป็นกรณีศึกษา ผลการศึกษาพบว่ากรณีศึกษามีกระบวนการจัดกิจกรรมที่เป็นไปในแนวทางเดียวกัน คือ เป็นกิจกรรมเพื่อสังคม การอาสา การช่วยเหลือด้านการเงินเพื่อการดำเนินงาน การให้คำปรึกษาและการจัดการความรู้ ซึ่งในระบบกระบวนการในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เหล่านี้ต่างเป็นส่วนหนึ่งที่สอดคล้องและเป็นไปตามกระบวนการบริหารคุณภาพวงจรเดมिंग ซึ่งจะเป็นส่วนสำคัญในการทำให้เกิดผลตอบแทนที่มีคุณค่า นั่นคือทำให้เยาวชนเกิดการพัฒนาจิตสำนึกสาธารณะอย่างยั่งยืน และเยาวชนกลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมกิจกรรมของกรณีศึกษาทุกคนมีคุณลักษณะของการเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมอันเนื่องมาจากการไม่เห็นแก่ตัว และการเสียสละเพื่อสังคม ซึ่งปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาจิตสำนึกสาธารณะ ได้แก่ ครอบครัว ครู อาจารย์ เพื่อน สื่อสารมวลชน สภาพแวดล้อมที่อยู่รอบตัว สภาพปัญหา ภาวะ

วิกฤติ และตนเอง เป็นต้น แนวทางในการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาจิตสำนึกสาธารณะนั้นสามารถกระทำได้ ทั้งกิจกรรมที่เยาวชนเป็นผู้นำกิจกรรม และผู้เข้าร่วมกิจกรรม

นรินทร์ เหลือลมัย (2552 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการวิจัยและพัฒนา รูปแบบการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างและพัฒนา รูปแบบการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักเรียน และศึกษาผลของการใช้รูปแบบ การจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษาที่พัฒนาขึ้น ซึ่งกลุ่ม ตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ นักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริม การศึกษาเอกชน ปีการศึกษา 2552 จำนวน 30 คน ผลการศึกษาพบว่า รูปแบบการจัดกิจกรรมเพื่อ เสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา มี 6 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นประสบการณ์ 2) ขั้นแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 3) ขั้นศึกษาและวิเคราะห์ 4) ขั้นสรุป 5) ขั้นปฏิบัติและนำไปประยุกต์ใช้ และ 6) ขั้น ประเมินผล แผนการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา มี ประสิทธิภาพเท่ากับ 81.60/91.50 โดยมีค่าดัชนีประสิทธิผลเท่ากับ 77.77 และมีค่าขนาดอิทธิพลของ แผนการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมที่มีต่อระดับคุณธรรมจริยธรรมทั้ง 3 ด้าน อยู่ระหว่าง 0.51 – 0.83 ซึ่งหมายความว่า มีค่าอิทธิพลอยู่ในระดับปานกลางถึงระดับสูง และนักเรียนมีค่าเฉลี่ยของ คะแนนความรู้ทางคุณธรรมจริยธรรม เจตคติต่อคุณธรรมจริยธรรม เหตุผลเชิงจริยธรรม และพฤติกรรม เชิงจริยธรรม ทั้งด้านความซื่อสัตย์สุจริต ด้านความเมตตากรุณา และด้านความมีวินัยในตนเอง หลังร่วม กิจกรรมสูงกว่าค่าเฉลี่ยของคะแนนก่อนร่วมกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ชลดา ทองเชียง (2552 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการเสริมสร้างคุณธรรมผ่านบทเรียนวิชา คณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 4 : การวิจัยเชิงทดลองแบบอนุกรมเวลา กับนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 54 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 27 คน และกลุ่มควบคุม 27 คน โดยมี วัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์แบบเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 แล้วสร้าง บทเรียนวิชาคณิตศาสตร์ที่มีเนื้อหาสอดแทรกคุณธรรม และเพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชา คณิตศาสตร์และพฤติกรรมด้านคุณธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ระหว่างกลุ่มที่ใช้บทเรียนวิชา คณิตศาสตร์ที่มีเนื้อหาสอดแทรกคุณธรรมและกลุ่มที่ใช้บทเรียนวิชาคณิตศาสตร์แบบปกติ ผลการศึกษา พบว่า โจทย์ปัญหาที่พบในแบบเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีลักษณะคือ ใช้ ภาษาที่ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจได้ง่าย ใช้สถานการณ์ที่ใกล้เคียงกับชีวิตประจำวัน สอดแทรกคุณธรรมลงใน โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ โดยคุณธรรมที่มีการสอดแทรกมากที่สุด คือ ด้านความขยัน ประมาณ 7% ของ โจทย์ปัญหา รองลงมา คือ ด้านความประหยัด ประมาณ 2% โจทย์ปัญหา คุณธรรมด้านอื่น ๆ นอกเหนือจากคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการ ที่พบคือ ความกตัญญู ความรับผิดชอบ สำหรับบทเรียนวิชา คณิตศาสตร์ที่มีเนื้อหาสอดแทรกคุณธรรมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นได้สอดแทรกคุณธรรมด้านความขยัน ประหยัด ซื่อสัตย์ มีวินัย สะอาด สามัคคี และมีน้ำใจ โดยคิดเป็นร้อยละของโจทย์ปัญหาทั้งหมดประมาณ 17 , 31 , 10 , 4 , 7 , 7 และ 24 ตามลำดับ เมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชา

คณิตศาสตร์ของนักเรียนกลุ่มที่เรียนโดยใช้บทเรียนวิชาคณิตศาสตร์ที่มีเนื้อหาสอดคล้องกับคุณธรรมทั้งสาม ครั้งสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนพฤติกรรมด้านคุณธรรมของนักเรียนกลุ่มที่เรียนโดยใช้บทเรียนวิชาคณิตศาสตร์ที่มีเนื้อหาสอดคล้องกับคุณธรรมทั้งสามครั้งสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5.2 งานวิจัยต่างประเทศ

ราเชล อมันดา เฟรยดัส (Rachel Amanda Freidus. 2004) ได้ทำการวิจัยความสัมพันธ์ระหว่างจิตสำนึกสาธารณะและความพยายามของปัจเจกบุคคลที่จะชดเชยบุคลิกที่ไม่เป็นที่ดึงดูดใจในการทะเลาะเบาะแว้ง การวิจัยนี้ได้ทำการทดสอบสมมุติฐานที่ว่า ปัจเจกบุคคลที่มีบุคลิกที่ไม่เป็นที่ดึงดูดใจซึ่งมีจิตสำนึกสาธารณะสูง จะมีความพยายามหรือความมุ่งมั่นที่จะใช้แทนสิ่งนี้ทดแทนบุคลิกภาพที่ไม่เป็นที่ดึงดูดใจนั้น เพื่อให้สังคมหันมาให้ความสนใจแก่ตัวเขา การศึกษานำร่อง (กลุ่มทดลอง) ถูกใช้เพื่อพัฒนาปรับปรุงการศึกษา โดยใช้วัสดุ 1 และ 2 ในการศึกษา อย่างแรกความแตกต่างของผู้เข้าร่วมซึ่งเป็นชายหนึ่งคนและหญิงหนึ่งคน เพื่อเติมเต็มการวัดจิตสำนึกสาธารณะและระดับของจิตสำนึกสาธารณะของแต่ละคนจากลักษณะความดึงดูดทางร่างกาย และความสามารถต่าง ๆ ทั้งก่อนและหลังการมีปฏิสัมพันธ์กัน ตามการคาดหมาย (สมมุติฐาน) ปัจเจกบุคคลที่มีความดึงดูดใจน้อยซึ่งมีจิตสำนึกสาธารณะสูงจะกลายเป็นคนที่มีการแสดงออกซึ่งความสามารถ ความเฉลียวฉลาดอยู่ตลอดเวลา การศึกษาในอย่างที่สองนั้นแสดงให้เห็นว่าผลลัพธ์นี้จะเกิดขึ้นอย่างรุนแรงต่อผู้เข้าร่วมผู้ซึ่งถูกสอนอย่างโจ่งแจ้งถึงการแสดงออกซึ่งความสามารถ ผลจากการศึกษาได้สนับสนุนความคิดที่ว่า ผู้เข้าร่วมที่มีจิตสำนึกสาธารณะระดับต่ำไม่จำเป็นต้องเป็นคนที่มีความสามารถในการสร้างความประทับใจด้านบวกต่อบุคคลอื่น ๆ

โนบิระ ชินจิ (Nobira Shinji. 2005) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การก่อตัวของจิตสำนึกสาธารณะเกี่ยวกับศีลธรรมการศึกษาในโรงเรียน โดยใช้ทฤษฎีการพัฒนาศีลธรรมของ เจ ฮาเบอร์มาส และแอล โคเบอร์กและคณะ โดยในงานวิจัยชิ้นนี้ลักษณะเฉพาะของจิตสำนึกสาธารณะซึ่งเกิดจากการพิจารณาถึงศีลธรรมการศึกษาในโรงเรียนและวิธีการปฏิบัติของศีลธรรมดังกล่าว ซึ่งอ้างอิงจากทฤษฎีการพัฒนาของ เจ ฮาเบอร์มาส และ แอล โคเบอร์ก ซึ่งสรุปได้ว่าการก่อรูปของจิตสำนึกสาธารณะของประชาชนทั่วไปจะมีลักษณะเป็นความหลากหลาย และความร่วมมือในสังคม มีเป้าหมายเฉพาะและมีแนวทางการศึกษาบนทฤษฎีของ เจ ฮาเบอร์มาส เป็นแนวการศึกษาส่วนใหญ่ในการที่จะบรรลุเป้าหมาย

แม็คคาวน์ (McKown. n.d.; อ้างถึงใน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2547: ออนไลน์; อ้างถึงใน อรพินทร์ สันติชัยอนันต์. 2549: 43) ได้ศึกษาวิธีการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมในเด็กและเยาวชน ผลการศึกษาพบว่า วิธีพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมมีทั้งทางตรงและทางอ้อม การพัฒนาโดยตรง หมายถึง การพิจารณา กำหนดอุดมการณ์ คุณงามความดี หรือบุคลิกภาพที่พึงประสงค์ไว้อย่างแน่ชัดแล้วจึงพัฒนาบุคคลเพื่อให้เกิดสิ่งเหล่านั้น โดยการใช้สื่อต่าง ๆ เช่น ถ้อยคำ สุภาษิต คำคม การท่องเที่ยว การปฏิบัติตามบทบัญญัติ เป็นต้น ส่วนการพัฒนาทางอ้อม คือ การจัดสิ่งแวดล้อมและประสบการณ์พิเศษให้สัมพันธ์กับการสอนโดยตรง ซึ่งทั้งสองวิธีนี้ควรกระทำควบคู่กันไป

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยตามขั้นตอน ดังนี้

1. การกำหนดกลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
4. ลักษณะเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
5. การเก็บรวบรวมข้อมูล
6. การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล
7. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การกำหนดกลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนิสิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒที่ฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูที่โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวัน ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2555 จำนวน 34 คน

ตาราง 2 จำนวนกลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยจำแนกตามสาขาวิชาที่สอน

สาขาวิชาที่สอน	จำนวน
ภาษาไทย	2
คณิตศาสตร์	5
วิทยาศาสตร์	8
สังคมศึกษา	4
สุขศึกษาและพลศึกษา	6
ดนตรีไทย	3
การงานอาชีพและเทคโนโลยี	2
แนะแนว	4
รวม	34

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย

1. แบบวัดคุณธรรมและจริยธรรมสำหรับนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูชนิดมาตรฐานประมาณค่า ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นเองตามนิยามที่กำหนด จำนวน 34 ข้อ แยกเป็นแต่ละด้าน ดังนี้

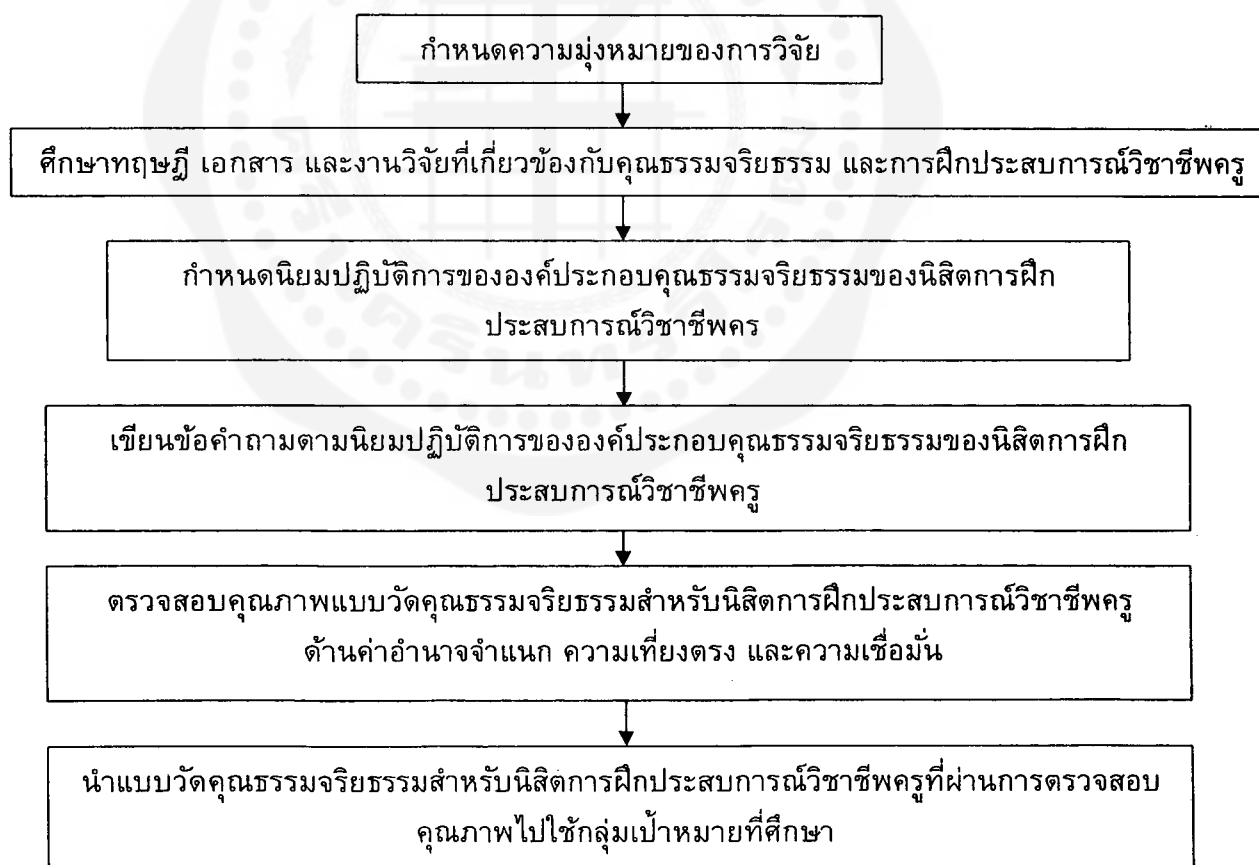
- ด้านความพยายามและความอดทน จำนวน 7 ข้อ คือ ข้อ 1 – 7
- ด้านความซื่อสัตย์ จำนวน 7 ข้อ คือ ข้อ 8 – 14
- ด้านความมีวินัย จำนวน 10 ข้อ คือ ข้อ 15 – 24
- ด้านจิตสำนึกสาธารณะ จำนวน 10 ข้อ คือ ข้อ 25 – 34

2. แผนการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมแก่นิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ประกอบด้วย 6 กิจกรรม คือ วันแรกพบ ปฐมนิเทศ การประชุมอบรมให้ความรู้ ครั้งที่ 1 การประชุมอบรมให้ความรู้ ครั้งที่ 2 การประชุมอบรมให้ความรู้ ครั้งที่ 3 และปัจฉิมนิเทศ

วิธีดำเนินการสร้างเครื่องมือ

1. การสร้างแบบวัดคุณธรรมและจริยธรรมสำหรับนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

ในการดำเนินการสร้างแบบวัดคุณธรรมและจริยธรรมสำหรับนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างตามขั้นตอนการสร้างดังที่แสดงไว้ในภาพประกอบ 2

ภาพประกอบ 2 ลำดับขั้นตอนการสร้างแบบวัดคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนิสิตการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

จากภาพประกอบ 2 เป็นการแสดงลำดับขั้นตอนการสร้างแบบวัดคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนิสิตการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ซึ่งผู้วิจัยมีขั้นตอนการสร้างแบบวัดดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. โรงเรียนแต่งตั้งคณะกรรมการวิจัย ที่ปรึกษา และผู้ทรงคุณวุฒิ
2. กำหนดความมุ่งหมายการวิจัย ขอบเขตงานวิจัยและเนื้อหาที่จะนำไปสร้างเครื่องมือสำหรับการวิจัย
3. ศึกษาทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนิสิตการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู เพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบวัด
4. กำหนดนิยามปฏิบัติการจากแนวคิดเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรม การจัดการศึกษาของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวัน และการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ที่ได้จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พร้อมทั้งจัดทำผังออกข้อคำถาม
5. เขียนข้อคำถามแบบวัดคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนิสิตการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูตามคำนิยามที่กำหนด โดยให้ครอบคลุมตามองค์ประกอบของนิยามปฏิบัติการและเป็นไปตามสัดส่วนของผังออกข้อคำถาม โดยมีรายละเอียดดังนี้

5.1 ลักษณะของแบบวัดคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนิสิตการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า

5.2 สร้างแบบวัดคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนิสิตการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูให้ครอบคลุมนิยามเชิงปฏิบัติการขององค์ประกอบของคุณธรรมจริยธรรมของนิสิตการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านความพยายามและความอดทน จำนวน 8 ข้อ ด้านความซื่อสัตย์ 9 ข้อ ด้านความมีวินัย จำนวน 11 ข้อ ด้านจิตสำนึกสาธารณะ จำนวน 10 ข้อ รวมทั้งหมด 38 ข้อ

6. นำแบบวัดที่สร้างไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาความเที่ยงตรงด้านเนื้อหา โดยพิจารณาและตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสมและความครอบคลุมเนื้อหา ตลอดจนการใช้ภาษาในการเขียนข้อคำถาม พร้อมทั้งนำข้อแนะนำจากผู้ทรงคุณวุฒิมาปรับปรุง แก้ไขข้อความของแบบวัดคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนิสิตการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูให้มีความเหมาะสม ความถูกต้องของภาษา และความสะดวกในการใช้เครื่องมือมากยิ่งขึ้น

7. นำแบบวัดที่ได้ไปทดลองใช้เพื่อหาคุณภาพของเครื่องมือ ดังนี้

7.1 หาอำนาจจำแนกเป็นรายข้อโดยใช้ t -test แล้วคัดเลือกข้อคำถามที่มีอำนาจจำแนก t ที่มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทำให้ได้แบบวัดคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนิสิตการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูที่ผ่านเกณฑ์จำนวน 34 ข้อ แบ่งเป็น 4 ด้าน คือ ด้านความพยายามและความอดทน จำนวน 7 ข้อ ด้านความซื่อสัตย์ 7 ข้อ ด้านความมีวินัย จำนวน 10 ข้อ ด้านจิตสำนึกสาธารณะ จำนวน 10 ข้อ โดยแต่ละข้อมีอำนาจจำแนกระหว่าง 2.100 ถึง 5.682

7.2 หาค่าความเชื่อมั่นแต่ละด้านและทั้งฉบับซึ่งพบว่า แบบวัดคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนิสิตการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ในแต่ละด้านมีค่าความเชื่อมั่นตั้งแต่ 0.617 ถึง 0.819 และมีความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.908

8. จัดทำแบบวัดคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนิสิตการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูฉบับสมบูรณ์ นำไปใช้กับกลุ่มเป้าหมายที่ศึกษาเพื่อศึกษาวิจัยต่อไป

2. แผนการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมแก่นิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

ในการดำเนินการสร้างแผนการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมสำหรับนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างตามขั้นตอนการสร้างดังนี้

1. กำหนดวัตถุประสงค์ของจัดกิจกรรม ขอบเขตกิจกรรม และเนื้อหาที่จะนำไปสร้างกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

2. ศึกษาทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรมจริยธรรม และการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม เพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างกิจกรรม

3. กำหนดนิยามปฏิบัติการจากแนวคิดเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรม และการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม การจัดการศึกษาของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวัน และการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ที่ได้จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

4. กำหนดกิจกรรมและเขียนแผนการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู โดยให้ครอบคลุมตามองค์ประกอบของนิยามปฏิบัติการของคุณธรรมจริยธรรมที่ผู้วิจัยกำหนดขึ้น 4 ด้าน คือ ด้านความพยายามและความอดทน ด้านความซื่อสัตย์ ด้านความมีวินัย และด้านจิตสำนึกสาธารณะ ประกอบด้วย 6 กิจกรรม คือ กิจกรรมแรกพบ กิจกรรมปฐมนิเทศ กิจกรรมประชุมอบรมให้ความรู้ ครั้งที่ 1 กิจกรรมประชุมอบรมให้ความรู้ ครั้งที่ 2 กิจกรรมประชุมอบรมให้ความรู้ ครั้งที่ 4 และกิจกรรมปัจฉิมนิเทศ

5. นำกิจกรรมและแผนการจัดกิจกรรมที่สร้างขึ้นให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาความเที่ยงตรงด้านเนื้อหา โดยพิจารณาและตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสมและความครอบคลุมเนื้อหาตลอดจนการใช้ภาษา พร้อมทั้งนำข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิมาปรับปรุง แก้ไขรูปแบบกิจกรรมให้มีความเหมาะสม ความถูกต้องของภาษา และความสะดวกต่อการนำไปปฏิบัติมากยิ่งขึ้น

6. จัดทำแผนการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนิสิตการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูฉบับสมบูรณ์ นำไปใช้กับกลุ่มเป้าหมายที่ศึกษาเพื่อศึกษาวิจัยต่อไป

ลักษณะเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้

1. แบบวัดคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ชนิดมาตราส่วนประมาณค่า

ตัวอย่างแบบวัดคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

คำชี้แจง ขอให้ผู้ตอบแบบสอบถามทำเครื่องหมาย X หรือ ✓ ภายในกรอบ □ ที่ตรงตามระดับคุณภาพ / ความสำเร็จ / การปฏิบัติของท่าน และระดับผลที่ได้รับ

รายการประเมิน	ระดับคุณภาพ / ความสำเร็จ / การปฏิบัติ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
<u>ด้านความพยายาม และความอดทน</u>					
0. นิสิตส่งแผนการจัดการเรียนรู้รายคาบก่อนสอนจริงอย่างน้อย 2 สัปดาห์					
00. นิสิตตรวจงานนักเรียนอย่างละเอียด					
<u>ด้านความซื่อสัตย์</u>					
0. นิสิตใช้ความสามารถในการสอนด้วยตนเองก่อนจะขอความช่วยเหลือจากผู้อื่น					
00. นิสิตปฏิบัติตนเป็นคนพูดจริงทำจริง					
<u>ด้านความมีวินัย</u>					
0. นิสิตแต่งกายเป็นระเบียบตามกฎและข้อบังคับของโรงเรียน					
00. นิสิตปฏิบัติตามกฎระเบียบและข้อบังคับของโรงเรียนอย่างเคร่งครัด					
<u>ด้านจิตสำนึกสาธารณะ</u>					
0. เมื่อเศษกระดาษหรือขยะตกที่พื้น นิสิตจะเก็บทิ้งลงถังขยะทันที					
00. นิสิตรับประทานอาหารเรียบร้อยแล้วจะนำภาชนะไปเก็บให้เรียบร้อย					

การให้คะแนนแบบสอบถาม

ผู้วิจัยได้กำหนดคะแนนของข้อความแต่ละข้อเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ดังนี้

ระดับ 5 หมายถึง คุณภาพ / ความสำเร็จ / การปฏิบัติในระดับมากที่สุด

ระดับ 4 หมายถึง คุณภาพ / ความสำเร็จ / การปฏิบัติในระดับมาก

ระดับ 3 หมายถึง คุณภาพ / ความสำเร็จ / การปฏิบัติในระดับปานกลาง

ระดับ 2 หมายถึง คุณภาพ / ความสำเร็จ / การปฏิบัติในระดับน้อย

ระดับ 1 หมายถึง คุณภาพ / ความสำเร็จ / การปฏิบัติในระดับน้อยที่สุด

การแปลความหมายของคะแนน ผู้วิจัยใช้เกณฑ์การประเมิน ดังนี้ (พิสนุ พงศ์รี.

2551: 185)

ค่าเฉลี่ยที่ค่าตั้งแต่ 4.20 ถึง 5.00 หมายถึง คุณภาพ / ความสำเร็จ / การปฏิบัติในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ยที่ค่าตั้งแต่ 3.40 ถึง 4.19 หมายถึง คุณภาพ / ความสำเร็จ / การปฏิบัติในระดับมาก

ค่าเฉลี่ยที่ค่าตั้งแต่ 2.60 ถึง 3.39 หมายถึง คุณภาพ / ความสำเร็จ / การปฏิบัติในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ยที่ค่าตั้งแต่ 1.80 ถึง 2.59 หมายถึง คุณภาพ / ความสำเร็จ / การปฏิบัติในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ยที่ค่าตั้งแต่ 1.00 ถึง 1.79 หมายถึง คุณภาพ / ความสำเร็จ / การปฏิบัติในระดับน้อยที่สุด

2. แผนการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมแก่นิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ประกอบด้วยวัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรม ช่วงเวลาการจัดกิจกรรม และกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรม และจริยธรรมสำหรับนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมี 6 กิจกรรม ดังนี้

กิจกรรมที่ 1 วันแรกพบ

กิจกรรมที่ 2 ปฐมนิเทศ

กิจกรรมที่ 3 การประชุมอบรมให้ความรู้ ครั้งที่ 1

กิจกรรมที่ 4 การประชุมอบรมให้ความรู้ ครั้งที่ 2

กิจกรรมที่ 5 การประชุมอบรมให้ความรู้ ครั้งที่ 3

กิจกรรมที่ 6 ปัจฉินิเทศ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. ประสานงานกับคณะผู้วิจัย และอาจารย์นิเทศประจำโรงเรียนเพื่อดำเนินการเก็บข้อมูลงานวิจัย

2. ชี้แจงวัตถุประสงค์ของการเก็บข้อมูลสำหรับงานวิจัยให้นิสิตทุกคนทราบ เพื่อตอบข้อมูลตามสภาพจริง แจกแบบวัดคุณธรรมจริยธรรมของนิสิตการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูให้นิสิตตอบตามช่วงวันหรือเวลาที่กำหนด ระยะเวลาดำเนินการตลอดเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2555

3. นำผลการสอบมาวิเคราะห์

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล โดยมีลำดับขั้นตอนดังนี้

1. ทำการลงรหัสและจัดระบบข้อมูลเพื่อวิเคราะห์ข้อมูล
2. ตรวจสอบให้คะแนนแบบวัดตามเกณฑ์การตรวจให้คะแนนที่ตั้งไว้
3. วิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
4. เปรียบเทียบคุณธรรมจริยธรรมของนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูก่อนและหลังได้รับการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมที่โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวัน ด้วยสถิติทดสอบ t (t – test Dependent)

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)
2. การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ได้แก่
 - 2.1 วิเคราะห์แบบสอบถามเป็นรายข้อ เพื่อหาอำนาจจำแนกโดยใช้ t – test แบบเทคนิค 25 เปอร์เซนต์ของกลุ่มสูงและกลุ่มต่ำ (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2539: 185)

$$t = \frac{\bar{X}_H - \bar{X}_L}{\sqrt{\frac{S_H^2}{n_H} + \frac{S_L^2}{n_L}}}$$

เมื่อ	t	แทน	อำนาจจำแนกแต่ละข้อ
	$\bar{X}_H$	แทน	คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มสูงทำข้อนั้น
	$\bar{X}_L$	แทน	คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มต่ำทำข้อนั้น
	S_H^2	แทน	ความแปรปรวนของคะแนนกลุ่มสูง
	S_L^2	แทน	ความแปรปรวนของคะแนนกลุ่มต่ำ
	n_H	แทน	จำนวนคนสอบในกลุ่มได้คะแนนสูง
	n_L	แทน	จำนวนคนสอบในกลุ่มได้คะแนนต่ำ

- 2.2 หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยใช้วิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - coefficient) ของครอนบัค (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2539: 218)

$$\alpha = \frac{n}{n-1} \left\{ 1 - \frac{\sum s_i^2}{s^2} \right\}$$

เมื่อ	α	แทน	สัมประสิทธิ์ของความเชื่อมั่น
	n	แทน	จำนวนข้อของเครื่องมือวัด
	S_i^2	แทน	คะแนนความแปรปรวนเป็นรายข้อ
	S_i^2	แทน	คะแนนความแปรปรวนของเครื่องมือนี้ทั้งฉบับ

3. ทดสอบสมมติฐานในการเปรียบเทียบคุณธรรมจริยธรรมของนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ก่อนและหลังได้รับการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมที่โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวัน โดยใช้สถิติทดสอบ t (t-test dependent samples) ซึ่งมีสูตรดังนี้ (ชูศรี วงศ์รัตนะ. 2550:179)

$$t = \frac{\sum D}{\sqrt{\frac{n \sum D^2 - (\sum D)^2}{n-1}}} ; df = n-1$$

เมื่อ	t	แทน	ค่าที่ใช้พิจารณาใน t - distribution
	D	แทน	ความแตกต่างระหว่างคะแนนแต่ละคู่
	n	แทน	จำนวนคู่

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์และอักษรย่อที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เพื่อให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับความหมายในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ที่ตรงกัน ผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์ และอักษรย่อในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังต่อไปนี้

f	แทน	ความถี่
%	แทน	ร้อยละ
$\bar{X}$	แทน	ค่าเฉลี่ย
S.D.	แทน	ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน
t	แทน	ค่าสถิติการแจกแจงแบบที (t- distribution)
p-value	แทน	ระดับนัยสำคัญทางสถิติ

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบวัดคุณธรรมและจริยธรรมสำหรับนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู แบ่งการวิเคราะห์ข้อมูลเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูด้วยค่าความถี่ และร้อยละ

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์คุณธรรมจริยธรรมของนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรมส่งเสริมหรือพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ด้วยค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ตอนที่ 3 การวิเคราะห์เปรียบเทียบคุณธรรมจริยธรรมของนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรมส่งเสริมหรือพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ด้วยค่าสถิติทดสอบ t (t – test Dependent)

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำเสนอเป็นลำดับ ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูด้วยค่าความถี่ และร้อยละ ปรากฏผลการวิเคราะห์ ดังตาราง 2

ตาราง 3 ค่าความถี่ และร้อยละของนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู จำแนกตามสาขาวิชาที่สอน

สถาบัน	จำนวน และค่าร้อยละ	
	f	%
ภาษาไทย	2	5.88
คณิตศาสตร์	5	14.72
วิทยาศาสตร์	8	23.53
สังคมศึกษา	4	11.76
สุขศึกษาและพลศึกษา	6	17.65
ดนตรีไทย	3	8.82
การงานอาชีพและเทคโนโลยี	2	5.88
แนะแนว	4	11.76
รวม	34	100.00

จากตาราง 3 นิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู จำแนกตามสาขาวิชาที่สอน พบว่า ส่วนใหญ่เป็นนิสิตสาขาวิชาวิทยาศาสตร์ คิดเป็นร้อยละ 23.53 รองลงมาเป็นนิสิตสาขาวิชาสุขศึกษาและพลศึกษา คิดเป็นร้อยละ 17.65 ลำดับต่อมาเป็นนิสิตสาขาวิชาคณิตศาสตร์ คิดเป็นร้อยละ 14.72 ลำดับถัดมาเป็นนิสิตสาขาวิชาสังคมศึกษา และสาขาวิชาแนะแนว คิดเป็นร้อยละ 11.76 ลำดับรองสุดท้ายเป็นนิสิตสาขาวิชาดนตรีไทย คิดเป็นร้อยละ 8.82 และลำดับสุดท้ายเป็นนิสิตสาขาวิชาภาษาไทย การงานอาชีพและเทคโนโลยี คิดเป็นร้อยละ 5.88

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์คุณธรรมจริยธรรมของนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรมส่งเสริมหรือพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ด้วยค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ปรากฏผลการวิเคราะห์ ดังตาราง 4 – 5

ตาราง 4 ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของคุณธรรมจริยธรรมของนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูก่อนเข้าร่วมกิจกรรมส่งเสริมหรือพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม จำแนกเป็นรายข้อ

รายการประเมิน	ระดับคุณธรรมจริยธรรมก่อนเข้าร่วมกิจกรรม (%)					x̄	S.D.	ผลการประเมิน
	กิจกรรม (%)							
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
ด้านความพยายาม และความอดทน								
1. นิสิตส่งแผนการจัดการเรียนรู้รายคาบก่อนสอนจริงอย่างน้อย 2 สัปดาห์	11.76	50.00	29.41	8.82	-	3.65	0.81	มาก
2. นิสิตตรวจงานนักเรียนอย่างละเอียด	41.18	47.06	11.76	-	-	4.29	0.68	มากที่สุด
3. เมื่อมีการบ้านข้อที่นักเรียนส่วนมากทำผิด นิสิตจะรับนำมาอธิบายเพื่อให้ นักเรียนเข้าใจทันที	38.24	38.24	23.53	-	-	4.15	0.78	มาก
4. ถ้านักเรียนในห้องเรียนไม่ตั้งใจเรียน นิสิตจะรับหาวิธีการอื่น ๆ มาเพื่อแก้ สถานการณ์เสมอ	35.29	47.06	17.65	-	-	4.18	0.72	มาก
5. นิสิตพยายามสร้างสื่อการสอน เพื่อให้ นักเรียนเข้าใจนักเรียนได้ง่ายขึ้น	35.29	55.88	8.82	-	-	4.26	0.62	มากที่สุด
6. นิสิตพยายามฝึกเขียนกระดานก่อนฝึกสอน	14.71	55.88	23.53	2.94	2.94	3.76	0.85	มาก
7. เมื่อนักเรียนพูดจาไม่สุภาพ นิสิตหาวิธีต่าง ๆ เพื่อแก้พฤติกรรมนักเรียน	23.53	58.82	17.65	-	-	4.06	0.65	มาก
ความพยายาม และความอดทน						4.05	0.47	มาก

จากตาราง 4 พบว่า ก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูส่วนใหญ่มีความพยายามและความอดทนในระดับมาก ($\bar{X} = 3.65 - 4.29$, S.D. = 0.62 – 0.65) โดยมีบางหัวข้อประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด คือ นิสิตตรวจงานนักเรียนอย่างละเอียด และมีแผนการดำเนินงานที่ชัดเจน นิสิตพยายามสร้างสื่อการสอน เพื่อให้นักเรียนเข้าใจนักเรียนได้ง่ายขึ้น ($\bar{X} = 4.29$, S.D. = 0.68 และ $\bar{X} = 4.26$, S.D. = 0.62 ตามลำดับ) มีความซื่อสัตย์ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.24 - 4.59$, S.D. = 0.56 – 0.70) นิสิตส่วนใหญ่มีวินัยในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.24 - 4.65$, S.D. = 0.60 – 0.77) โดยมีบางหัวข้อประเมินอยู่ในระดับมาก คือ นิสิตไม่นำอาหารขึ้นไปรับประทานบนห้องพัก และนิสิตขออนุญาตอาจารย์พี่เลี้ยงทุกครั้งเมื่อจะออกนอกบริเวณโรงเรียน ($\bar{X} = 3.21$, S.D. = 1.04 และ $\bar{X} = 4.18$, S.D. = 1.09 ตามลำดับ) และนิสิตส่วนใหญ่มีจิตสำนึกสาธารณะในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.21 - 4.50$, S.D. = 0.56 – 0.77) โดยมีบางหัวข้อประเมินอยู่ในระดับมาก คือ เมื่อเศษกระดาษหรือขยะตกที่พื้น นิสิตจะเก็บทิ้งลงถังขยะทันที และนิสิตจะเข้าร่วมกิจกรรมของโรงเรียนด้วยความสนใจ ($\bar{X} = 3.09$, S.D. = 0.76 และ $\bar{X} = 4.12$, S.D. = 0.73 ตามลำดับ) ซึ่งเมื่อพิจารณาโดยรวมพบว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรมนิสิตมีคุณธรรมจริยธรรมในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.24$, S.D. = 0.40) แสดงว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรมนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูที่โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวัน มีคุณธรรมจริยธรรมอยู่ในระดับมากที่สุด

ตาราง 5 ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของคุณธรรมจริยธรรมของนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูหลังเข้าร่วมกิจกรรม จำแนกเป็นรายข้อ

รายการประเมิน	ระดับคุณธรรมจริยธรรมก่อนเข้าร่วม					— x	S.D.	ผลการ ประเมิน
	กิจกรรม (%)							
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
ด้านความพยายาม และความอดทน								
1. นิสิตส่งแผนการจัดการเรียนรู้รายคาบ ก่อนสอนจริงอย่างน้อย 2 สัปดาห์	17.65	47.06	29.41	2.94	2.94	3.74	0.90	มาก
2. นิสิตตรวจงานนักเรียนอย่างละเอียด	29.41	55.88	14.71	-	-	4.15	0.66	มาก
3. เมื่อมีการบ้านข้อที่นักเรียนส่วนมากทำ ผิด นิสิตจะรีบนำมาอธิบายเพื่อให้ นักเรียนเข้าใจทันที	14.71	64.71	20.59	-	-	3.94	0.60	มาก
4. ถ้านักเรียนในห้องเรียนไม่ตั้งใจเรียน นิสิตจะรีบหาวิธีการอื่น ๆ มาเพื่อแก้ สถานการณ์เสมอ	29.41	44.12	23.53	2.94	-	4.00	0.82	มาก

ตอนที่ 5 (ต่อ)

รายการประเมิน	ระดับคุณธรรมจริยธรรมก่อนเข้าร่วม					$\bar{x}$	S.D.	ผลการประเมิน
	กิจกรรม (%)							
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
5. นิสิตพยายามสร้างสื่อการสอน เพื่อให้ นักเรียนเข้าใจนักเรียนได้ง่ายขึ้น	47.06	41.18	11.76	-	-	4.35	0.69	มากที่สุด
6. นิสิตพยายามฝึกเขียนกระดานก่อน ฝึกสอน	14.71	41.18	38.24	2.94	2.94	3.62	0.89	มาก
7. เมื่อนักเรียนพูดจาไม่สุภาพ นิสิตหาวิธี ต่าง ๆ เพื่อแก้พฤติกรรมนักเรียน	23.53	55.88	20.59	-	-	4.03	0.67	มาก
ความพยายามและความอดทน						3.97	0.44	มาก
ด้านความซื่อสัตย์								
8. นิสิตใช้ความสามารถในการสอนด้วย ตนเองก่อนจะขอความช่วยเหลือจาก ผู้อื่น	41.18	55.88	2.94	-	-	4.38	0.55	มากที่สุด
9. นิสิตปฏิบัติตนเป็นคนพูดจริงทำจริง	41.18	52.94	5.88	-	-	4.35	0.60	มากที่สุด
10. เมื่อนิสิตออกข้อสอบแล้วจะไม่นำไป บอกนักเรียน	73.53	20.59	2.94	-	2.94	4.62	0.82	มากที่สุด
11. เมื่อนิสิตมาถึงโรงเรียนจะรีบลงมือ ปฏิบัติงานทันที	67.65	26.47	2.94	-	2.94	4.56	0.82	มากที่สุด
12. นิสิตปฏิบัติต่อนักเรียนทุกคนอย่าง เท่าเทียมกัน	70.59	26.47	0.00	2.94	-	4.65	0.65	มากที่สุด
13. นิสิตไม่ให้ความสนิทสนมกับนักเรียน คนใดคนหนึ่งเป็นพิเศษ	52.94	35.29	11.76	-	-	4.41	0.70	มากที่สุด
14. เมื่อมีปัญหาในการทำงาน นิสิตจะ พยายามแก้ปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ด้วยตนเองก่อนเสมอ	50.00	47.06	2.94	-	-	4.47	0.56	มากที่สุด
ความซื่อสัตย์						4.49	0.35	มากที่สุด
ด้านความมีวินัย								
15. นิสิตแต่งกายเป็นระเบียบตามกฎหมายและ ข้อบังคับของโรงเรียน	79.41	17.65	2.94	-	-	4.76	0.50	มากที่สุด
16. นิสิตปฏิบัติตามกฎระเบียบและ ข้อบังคับของโรงเรียนอย่างเคร่งครัด	64.71	29.41	5.88	-	-	4.59	0.61	มากที่สุด
17. นิสิตไม่นำอาหารขึ้นไปรับประทาน บนห้องพัก	11.76	29.41	41.18	11.76	5.88	3.29	1.03	มาก

ตอนที่ 5 (ต่อ)

รายการประเมิน	ระดับคุณธรรมจริยธรรมก่อนเข้าร่วม					$\bar{x}$	S.D.	ผลการประเมิน	
	กิจกรรม (%)								
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด				
ด้านความมีวินัย (ต่อ)									
18. นิสิตปฏิบัติงานตามหน้าที่และยอมรับผลการกระทำของตนเอง	50.00	47.06	2.94	-	-	4.47	0.56	มากที่สุด	
19. นิสิตขออนุญาตอาจารย์ที่เลี้ยงทุกครั้งเมื่อจะออกนอกบริเวณโรงเรียน	41.18	41.18	11.76	2.94	2.94	4.15	0.96	มาก	
20. นิสิตช่วยรักษาทรัพย์สินของโรงเรียน	61.76	38.24	-	-	-	4.62	0.49	มากที่สุด	
21. นิสิตรักษาภิรยา เคารพสถานที่ โดยใช้เวลาสุขภาพ ไม่เดินรับประทานอาหารในโรงเรียน	38.24	52.94	8.82	-	-	4.29	0.63	มากที่สุด	
22. นิสิตไม่แสดงกิริยาไม่สุภาพและไม่ส่งเสียงรบกวนผู้อื่น	44.12	50.00	5.88	-	-	4.38	0.60	มากที่สุด	
23. นิสิตมีนิสัยให้เกียรติและให้ความเคารพคณาจารย์ และเจ้าหน้าที่ทุกคนในโรงเรียน	73.53	26.47	-	-	-	4.74	0.45	มากที่สุด	
24. นิสิตทำกิจวัตรของตนเองตามกำหนดเวลา	55.88	35.29	5.88	2.94	-	4.44	0.75	มากที่สุด	
ความมีวินัย						4.37	0.39	มากที่สุด	
ด้านจิตสำนึกสาธารณะ									
25. เมื่อเศษกระดาษหรือขยะตกที่พื้น นิสิตจะเก็บทิ้งลงถังขยะทันที	14.71	52.94	26.47	5.88	-	3.76	0.78	มาก	
26. นิสิตรับประทานอาหารเรียบร้อยแล้วจะนำภาชนะไปเก็บให้เรียบร้อย	82.35	17.65	-	-	-	4.82	0.39	มากที่สุด	
27. นิสิตช่วยรักษาความสะอาดในห้องที่ประจำชั้นหรือห้องที่เข้าสอน	41.18	44.12	14.71	-	-	4.26	0.71	มากที่สุด	
28. นิสิตจะใช้เวลาอย่างเต็มที่ในการอธิบายเนื้อหาหรือบทเรียนที่นักเรียนไม่เข้าใจ	50.00	47.06	2.94	-	-	4.47	0.56	มากที่สุด	
29. นิสิตจะเข้าร่วมกิจกรรมของโรงเรียนด้วยความสมัครใจ	35.29	52.94	11.76	-	-	4.24	0.65	มากที่สุด	
30. หลังจากการสอน นิสิตจะจัดเก็บอุปกรณ์ในห้องเรียนให้เรียบร้อย	52.94	44.12	2.94	-	-	4.50	0.56	มากที่สุด	

ตอนที่ 5 (ต่อ)

รายการประเมิน	ระดับคุณธรรมจริยธรรมก่อนเข้าร่วม					— x	S.D.	ผลการประเมิน
	กิจกรรม (%)							
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
ด้านจิตสำนึกสาธารณะ (ต่อ)								
31. นิสิตอาสาช่วยงานต่าง ๆ ของอาจารย์พี่เลี้ยงเสมอ	38.24	52.94	8.82	-	-	4.29	0.63	มากที่สุด
32. นิสิตช่วยกันทำงานที่ได้รับมอบหมายให้เสร็จทันเวลา	38.24	50.00	8.82	2.94	-	4.24	0.74	มากที่สุด
33. นิสิตช่วยนำเสนอความคิดเห็นต่องานที่ได้มอบหมาย	38.24	47.06	14.71	-	-	4.24	0.70	มากที่สุด
34. นิสิตปฏิบัติเวรอาหารกลางวันด้วยความเต็มใจ	64.71	35.29	-	-	-	4.65	0.49	มากที่สุด
จิตสำนึกสาธารณะ						4.35	0.38	มากที่สุด
คุณธรรมจริยธรรมโดยรวม						4.31	0.33	มากที่สุด

จากตาราง 5 พบว่า หลังการเข้าร่วมกิจกรรมนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูส่วนใหญ่มีความพยายามและความอดทนในระดับมาก ($\bar{X} = 3.74 - 4.15$, S.D. = 0.60 – 0.90) โดยมีบางหัวข้อประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด คือ นิสิตพยายามสร้างสื่อการสอน เพื่อให้นักเรียนเข้าใจนักเรียนได้ง่ายขึ้น ($\bar{X} = 4.35$, S.D. = 0.69) มีความซื่อสัตย์ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.35 - 4.62$, S.D. = 0.55 – 0.82) นิสิตส่วนใหญ่มีวินัยในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.29 - 4.76$, S.D. = 0.49 – 0.75) โดยมีบางหัวข้อประเมินอยู่ในระดับมาก คือ นิสิตไม่นำอาหารขึ้นไปรับประทานบนห้องพัก และนิสิตขออนุญาตอาจารย์พี่เลี้ยงทุกครั้งเมื่อจะออกนอกบริเวณโรงเรียน ($\bar{X} = 3.29$, S.D. = 1.03 และ $\bar{X} = 4.15$, S.D. = 0.96 ตามลำดับ) และนิสิตส่วนใหญ่มีจิตสำนึกสาธารณะในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.24 - 4.82$, S.D. = 0.39 – 0.74) โดยมีบางหัวข้อประเมินอยู่ในระดับมาก คือ เมื่อเศษกระดาษหรือขยะตกที่พื้น นิสิตจะเก็บทิ้งลงถังขยะทันที ($\bar{X} = 3.76$, S.D. = 0.78) ซึ่งเมื่อพิจารณาโดยรวมพบว่าหลังเข้าร่วมกิจกรรมนิสิตมีคุณธรรมจริยธรรมในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.31$, S.D. = 0.33) แสดงว่าหลังเข้าร่วมกิจกรรมนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูที่โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวัน มีคุณธรรมจริยธรรมอยู่ในระดับมากที่สุด

ตอนที่ 4 (ต่อ)

รายการประเมิน	ระดับคุณธรรมจริยธรรมก่อนเข้าร่วม					x	S.D.	ผลการประเมิน
	กิจกรรม (%)							
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
ด้านความซื่อสัตย์								
8. นิสิตใช้ความสามารถในการสอนด้วยตนเองก่อนจะขอความช่วยเหลือจากผู้อื่น	55.88	38.24	5.88	-	-	4.50	0.62	มากที่สุด
9. นิสิตปฏิบัติตนเป็นคนพูดจริงทำจริง	32.35	58.82	8.82	-	-	4.24	0.61	มากที่สุด
10. เมื่อนิสิตออกข้อสอบแล้วจะไม่นำไปบอกนักเรียน	67.65	23.53	8.82	-	-	4.59	0.66	มากที่สุด
11. เมื่อนิสิตมาถึงโรงเรียนจะรีบลงมือปฏิบัติงานทันที	38.24	50.00	11.76	-	-	4.26	0.67	มากที่สุด
12. นิสิตปฏิบัติต่อนักเรียนทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน	44.12	44.12	11.76	-	-	4.32	0.68	มากที่สุด
13. นิสิตไม่ให้ความสนิทสนมกับนักเรียนคนใดคนหนึ่งเป็นพิเศษ	38.24	47.06	14.71	-	-	4.24	0.70	มากที่สุด
14. เมื่อมีปัญหาในการทำงาน นิสิตจะพยายามแก้ปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ด้วยตนเองก่อนเสมอ	50.00	47.06	2.94	-	-	4.47	0.56	มากที่สุด
ความซื่อสัตย์						4.37	0.42	มากที่สุด
ด้านความมีวินัย								
15. นิสิตแต่งกายเป็นระเบียบตามกฎและข้อบังคับของโรงเรียน	67.65	26.47	5.88	-	-	4.62	0.60	มากที่สุด
16. นิสิตปฏิบัติตามกฎระเบียบและข้อบังคับของโรงเรียนอย่างเคร่งครัด	52.94	38.24	8.82	-	-	4.44	0.66	มากที่สุด
17. นิสิตไม่นำอาหารขึ้นไปรับประทานบนห้องพัก	11.76	26.47	35.29	23.53	2.94	3.21	1.04	มาก
18. นิสิตปฏิบัติงานตามหน้าที่และยอมรับผลการกระทำของตนเอง	38.24	47.06	14.71	-	-	4.24	0.70	มากที่สุด
19. นิสิตขออนุญาตอาจารย์พี่เลี้ยงทุกครั้งเมื่อจะออกนอกบริเวณโรงเรียน	52.94	23.53	14.71	5.88	2.94	4.18	1.09	มาก
20. นิสิตช่วยรักษาทรัพย์สินของโรงเรียน	50.00	35.29	14.71	-	-	4.35	0.73	มากที่สุด
21. นิสิตรักษาภิรยา เคารพสถานที่ โดยใช้เวลาจากสภาพ ไม่เดินรับประทานอาหารในโรงเรียน	38.24	50.00	11.76	-	-	4.26	0.67	มากที่สุด

ตอนที่ 4 (ต่อ)

รายการประเมิน	ระดับคุณธรรมจริยธรรมก่อนเข้าร่วม					$\bar{X}$	S.D.	ผลการประเมิน
	กิจกรรม (%)							
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
ด้านความมีวินัย (ต่อ)								
22. นิสิตไม่แสดงกิริยาไม่สุภาพและไม่ส่งเสียงรบกวนผู้อื่น	41.18	41.18	17.65	-	-	4.24	0.74	มากที่สุด
23. นิสิตมีนิสัยให้เกียรติและให้ความเคารพคณาจารย์ และเจ้าหน้าที่ทุกคนในโรงเรียน	64.71	35.29	-	-	-	4.65	0.49	มากที่สุด
24. นิสิตทำกิจวัตรของตนเองตามกำหนดเวลา	50.00	32.35	17.65	-	-	4.32	0.77	มากที่สุด
ความมีวินัย						4.25	0.48	มากที่สุด
ด้านจิตสำนึกสาธารณะ								
25. เมื่อเศษกระดาษหรือขยะตกที่พื้น นิสิตจะเก็บทิ้งลงถังขยะทันที	23.53	52.94	20.59	2.94	-	3.97	0.76	มาก
26. นิสิตรับประทานอาหารเรียบร้อยแล้วจะนำภาชนะไปเก็บให้เรียบร้อย	52.94	44.12	2.94	-	-	4.50	0.56	มากที่สุด
27. นิสิตช่วยรักษาความสะอาดในห้องที่ประจำชั้นหรือห้องที่เข้าสอน	35.29	50.00	14.71	-	-	4.21	0.69	มากที่สุด
28. นิสิตจะใช้เวลาอย่างเต็มที่ในการอธิบายเนื้อหาหรือบทเรียนที่นักเรียนไม่เข้าใจ	50.00	47.06	2.94	-	-	4.47	0.56	มากที่สุด
29. นิสิตจะเข้าร่วมกิจกรรมของโรงเรียนด้วยความสมัครใจ	29.41	55.88	11.76	2.94	-	4.12	0.73	มาก
30. หลังจากการสอน นิสิตจะจัดเก็บอุปกรณ์ในห้องเรียนให้เรียบร้อย	32.35	55.88	11.76	-	-	4.21	0.64	มากที่สุด
31. นิสิตอาสาช่วยงานต่าง ๆ ของอาจารย์พี่เลี้ยงเสมอ	38.24	52.94	8.82	-	-	4.29	0.63	มากที่สุด
32. นิสิตช่วยกันทำงานที่ได้รับมอบหมายให้เสร็จทันเวลา	61.76	26.47	11.76	-	-	4.50	0.71	มากที่สุด
33. นิสิตช่วยนำเสนอความคิดเห็นต่องานที่ได้มอบหมาย	38.24	52.94	5.88	2.94	-	4.26	0.71	มากที่สุด
34. นิสิตปฏิบัติเวรอาหารกลางวันด้วยความเต็มใจ	47.06	41.18	8.82	2.94	-	4.32	0.77	มากที่สุด
จิตสำนึกสาธารณะ						4.29	0.44	มากที่สุด
คุณธรรมจริยธรรมโดยรวม						4.24	0.40	มากที่สุด

ตอนที่ 3 การวิเคราะห์เปรียบเทียบคุณธรรมจริยธรรมของนิสิตก่อนฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรมส่งเสริมหรือพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ด้วยค่าสถิติทดสอบ t (t – test Dependent)

ตาราง 6 เปรียบเทียบคุณธรรมจริยธรรมของนิสิตประสบการณ์วิชาชีพครู ก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรมส่งเสริมหรือพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม

รายการประเมิน	ระดับคุณธรรมจริยธรรม ของนิสิตก่อนเข้าร่วม กิจกรรม		ระดับคุณธรรมจริยธรรม ของนิสิตหลังเข้าร่วม กิจกรรม		t	df	p-value
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.			
1. ด้านความพยายามและความอดทน	4.05	0.47	3.97	0.44	0.671	33	0.507
2. ด้านความซื่อสัตย์	4.37	0.42	4.49	0.35	1.421	33	0.165
3. ด้านความมีวินัย	4.25	0.48	4.37	0.39	1.204	33	0.237
4. ด้านจิตสำนึกสาธารณะ	4.29	0.44	4.35	0.38	0.654	33	0.517
โดยรวม	4.24	0.40	4.31	0.33	0.726	33	0.473

p – value < .05 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 p – value < .01 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 6 พบว่า โดยภาพรวมหลังเข้าร่วมกิจกรรมนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูมีคุณธรรมจริยธรรมสูงกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรมอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ($t = 0.726$, $p - \text{value} = 0.473$) โดยคะแนนเฉลี่ยของคุณธรรมจริยธรรมของนิสิตก่อนเข้าร่วมกิจกรรม เท่ากับ 4.24 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.40 ซึ่งอยู่ในระดับมากที่สุด สำหรับคะแนนเฉลี่ยของคุณธรรมจริยธรรมของนิสิตหลังเข้าร่วมกิจกรรม เท่ากับ 4.31 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.33 ซึ่งอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าส่วนใหญ่มีคะแนนเฉลี่ยของคุณธรรมจริยธรรมหลังเข้าร่วมกิจกรรมสูงกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรมอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ($t = 1.421$, $p - \text{value} = 0.165$, $t = 1.204$, $p - \text{value} = 0.237$ และ $t = 0.654$, $p - \text{value} = 0.517$ ตามลำดับ) ยกเว้นด้านความพยายามและความอดทน ที่มีคะแนนเฉลี่ยของคุณธรรมจริยธรรมก่อนเข้าร่วมกิจกรรมสูงกว่าหลังเข้าร่วมกิจกรรมอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ($t = 0.671$, $p - \text{value} = 0.507$) โดยคุณธรรมจริยธรรมของนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในด้านความซื่อสัตย์ ด้านความมีวินัย และด้านจิตสำนึกสาธารณะ ก่อนเข้าร่วมกิจกรรมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.37$ S.D. = 0.42, $\bar{X} = 4.25$ S.D. = 0.48 และ $\bar{X} = 4.29$ S.D. = 0.44 ตามลำดับ) ส่วนด้านความพยายามและความอดทน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.05$ S.D. = 0.47) สำหรับคุณธรรมจริยธรรมของนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในด้านความซื่อสัตย์ ด้านความมีวินัย และด้านจิตสำนึกสาธารณะ หลังเข้าร่วมกิจกรรมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.49$ S.D. = 0.35, $\bar{X} = 4.37$ S.D. = 0.39 และ $\bar{X} = 4.35$ S.D. = 0.38 ตามลำดับ) ส่วนด้านความพยายามและความอดทน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.97$ S.D. = 0.44)

บทที่ 5

สรุปผล อภิปราย และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อนำผลงานการวิจัยมาใช้เป็นแนวทางสำหรับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่นิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการผลิตบัณฑิตครูที่ดีและมีคุณภาพต่อไป ซึ่งสรุปการวิจัยได้ ดังนี้

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาด้านคุณธรรมจริยธรรมของนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู
2. เพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู
3. เพื่อเป็นข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูต่อไป

สมมติฐานในการวิจัย

คุณธรรมจริยธรรมของนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูที่โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวัน หลังเข้าร่วมกิจกรรมสูงกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรม

วิธีดำเนินการวิจัย

1. การกำหนดกลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูที่โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวัน ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2555 จำนวน 34 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

2.1 แบบวัดคุณธรรมและจริยธรรมสำหรับนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูชนิดมาตรฐานประมาณค่า 5 ระดับ คือ คุณธรรมจริยธรรมในระดับมากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นตามนิยามที่กำหนด จำนวน 34 ข้อ ด้านความพยายามและความอดทนจำนวน 7 ข้อ ด้านความซื่อสัตย์ จำนวน 7 ข้อ ด้านความมีวินัย จำนวน 10 ข้อ และด้านจิตสำนึกสาธารณะ จำนวน 10 ข้อ โดยแต่ละข้อมีอำนาจจำแนกระหว่าง 2.100 ถึง 5.682 และในแต่ละด้านมีค่าความเชื่อมั่นตั้งแต่ 0.617 ถึง 0.819 และมีความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.908

2.2 แผนการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมแก่นิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ประกอบด้วย 6 กิจกรรม คือ วันแรกพบ ปฐมนิเทศ การประชุมอบรมให้ความรู้ ครั้งที่ 1 การประชุมอบรมให้ความรู้ ครั้งที่ 2 การประชุมอบรมให้ความรู้ ครั้งที่ 3 และปัจฉิมนิเทศ

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบวัดคุณธรรมและจริยธรรมสำหรับนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู แบ่งการวิเคราะห์ข้อมูลเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูด้วยค่าความถี่ และร้อยละ

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์คุณธรรมจริยธรรมของนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรมส่งเสริมหรือพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ด้วยค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ตอนที่ 3 การวิเคราะห์เปรียบเทียบคุณธรรมจริยธรรมของนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรมส่งเสริมหรือพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ด้วยค่าสถิติทดสอบ t (t – test Dependent)

สรุปผลการวิจัย

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลสรุปผลได้ ดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูด้วยค่าความถี่ และร้อยละ โดยการจำแนกตามสาขาวิชาที่สอนของนิสิต พบว่า ส่วนใหญ่เป็นนิสิตสาขาวิชาวิทยาศาสตร์ คิดเป็นร้อยละ 23.53 รองลงมาเป็นนิสิตสาขาวิชาสุศึกษาและพลศึกษา คิดเป็นร้อยละ 17.65 ลำดับต่อมาเป็นนิสิตสาขาวิชาคณิตศาสตร์ คิดเป็นร้อยละ 14.72 ลำดับถัดมาเป็นนิสิตสาขาวิชาสังคมศึกษา และสาขาวิชาแนะแนว คิดเป็นร้อยละ 11.76 ลำดับรองสุดท้ายเป็นนิสิตสาขาวิชาดนตรีไทย คิดเป็นร้อยละ 8.82 และลำดับสุดท้ายเป็นนิสิตสาขาวิชาภาษาไทย การงานอาชีพและเทคโนโลยี คิดเป็นร้อยละ 5.88

2. การวิเคราะห์คุณธรรมจริยธรรมของนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรมส่งเสริมหรือพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ด้วยค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ปรากฏผลการวิเคราะห์ ดังนี้

2.1 ก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูส่วนใหญ่มีความพยายามและความอดทนในระดับมาก ($\bar{X} = 3.65 - 4.29$, S.D. = 0.62 – 0.65) โดยมีบางหัวข้อประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด คือ นิสิตตรวจงานนักเรียนอย่างละเอียด และมีแผนการดำเนินงานที่ชัดเจน นิสิตพยายามสร้างสื่อการสอน เพื่อให้นักเรียนเข้าใจนักเรียนได้ง่ายขึ้น ($\bar{X} = 4.29$, S.D. = 0.68 และ $\bar{X} = 4.26$, S.D. = 0.62 ตามลำดับ) มีความซื่อสัตย์ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.24 - 4.59$, S.D. = 0.56 – 0.70) นิสิตส่วนใหญ่มีวินัยในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.24 - 4.65$, S.D. = 0.60 – 0.77) โดยมีบางหัวข้อประเมินอยู่ในระดับมาก คือ นิสิตไม่นำอาหารขึ้นไปรับประทานบนห้องพัก และนิสิตขออนุญาตอาจารย์ พี่เลี้ยงทุกครั้งเมื่อจะออกนอกบริเวณโรงเรียน ($\bar{X} = 3.21$, S.D. = 1.04 และ $\bar{X} = 4.18$, S.D. = 1.09

ตามลำดับ) และนิสิตส่วนใหญ่มีจิตสำนึกสาธารณะในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.21 - 4.50$, S.D. = 0.56 - 0.77) โดยมีบางหัวข้อประเมินอยู่ในระดับมาก คือ เมื่อเศษกระดาษหรือขยะตกที่พื้น นิสิตจะเก็บทิ้งลงถังขยะทันที และนิสิตจะเข้าร่วมกิจกรรมของโรงเรียนด้วยความสมัครใจ ($\bar{X} = 3.09$, S.D. = 0.76 และ $\bar{X} = 4.12$, S.D. = 0.73 ตามลำดับ) ซึ่งเมื่อพิจารณาโดยรวมพบว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรมนิสิตมีคุณธรรมจริยธรรมในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.24$, S.D. = 0.40) แสดงว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรมนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูที่โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวัน มีคุณธรรมจริยธรรมอยู่ในระดับมากที่สุด

2.2 หลังการเข้าร่วมกิจกรรมนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูส่วนใหญ่มีความพยายามและความอดทนในระดับมาก ($\bar{X} = 3.74 - 4.15$, S.D. = 0.60 - 0.90) โดยมีบางหัวข้อประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด คือ นิสิตพยายามสร้างสื่อการสอน เพื่อให้นักเรียนเข้าใจนักเรียนได้ง่ายขึ้น ($\bar{X} = 4.35$, S.D. = 0.69) มีความซื่อสัตย์ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.35 - 4.62$, S.D. = 0.55 - 0.82) นิสิตส่วนใหญ่มีวินัยในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.29 - 4.76$, S.D. = 0.49 - 0.75) โดยมีบางหัวข้อประเมินอยู่ในระดับมาก คือ นิสิตไม่นำอาหารขึ้นไปรับประทานบนห้องพัก และนิสิตขออนุญาตอาจารย์ที่เลี้ยงทุกครั้งเมื่อจะออกนอกบริเวณโรงเรียน ($\bar{X} = 3.29$, S.D. = 1.03 และ $\bar{X} = 4.15$, S.D. = 0.96 ตามลำดับ) และนิสิตส่วนใหญ่มีจิตสำนึกสาธารณะในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.24 - 4.82$, S.D. = 0.39 - 0.74) โดยมีบางหัวข้อประเมินอยู่ในระดับมาก คือ เมื่อเศษกระดาษหรือขยะตกที่พื้น นิสิตจะเก็บทิ้งลงถังขยะทันที ($\bar{X} = 3.76$, S.D. = 0.78) ซึ่งเมื่อพิจารณาโดยรวมพบว่าหลังเข้าร่วมกิจกรรมนิสิตมีคุณธรรมจริยธรรมในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.31$, S.D. = 0.33) แสดงว่าหลังเข้าร่วมกิจกรรมนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูที่โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวัน มีคุณธรรมจริยธรรมอยู่ในระดับมากที่สุด

3. การวิเคราะห์เปรียบเทียบคุณธรรมจริยธรรมของนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรมส่งเสริมหรือพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ด้วยค่าสถิติทดสอบ t (t - test Dependent) ดังนี้

โดยภาพรวมหลังเข้าร่วมกิจกรรมนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูมีคุณธรรมจริยธรรมสูงกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรมอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ($t = 0.726$, p - value = 0.473) โดยคะแนนเฉลี่ยของคุณธรรมจริยธรรมของนิสิตก่อนเข้าร่วมกิจกรรม เท่ากับ 4.24 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.40 ซึ่งอยู่ในระดับมากที่สุด สำหรับคะแนนเฉลี่ยของคุณธรรมจริยธรรมของนิสิตหลังเข้าร่วมกิจกรรม เท่ากับ 4.31 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.33 ซึ่งอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าส่วนใหญ่มีคะแนนเฉลี่ยของคุณธรรมจริยธรรมหลังเข้าร่วมกิจกรรมสูงกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรมอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ($t = 1.421$ p - value = 0.165, $t = 1.204$, p - value = 0.237 และ $t = 0.654$, p - value = 0.517 ตามลำดับ) ยกเว้นด้านความพยายามและความอดทน ที่มีคะแนนเฉลี่ยของคุณธรรมจริยธรรมก่อนเข้าร่วมกิจกรรมสูงกว่าหลังเข้าร่วมกิจกรรมอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ($t =$

0.671 , $p - \text{value} = 0.507$) โดยคุณธรรมจริยธรรมของนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในด้านความซื่อสัตย์ ด้านความมีวินัย และด้านจิตสำนึกสาธารณะ ก่อนเข้าร่วมกิจกรรมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.37$ S.D. = 0.42 , $\bar{X} = 4.25$ S.D. = 0.48 และ $\bar{X} = 4.29$ S.D. = 0.44 ตามลำดับ) ส่วนด้านความพยายามและความอดทน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.05$ S.D. = 0.47) สำหรับคุณธรรมจริยธรรมของนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในด้านความซื่อสัตย์ ด้านความมีวินัย และด้านจิตสำนึกสาธารณะ หลังเข้าร่วมกิจกรรมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.49$ S.D. = 0.35 , $\bar{X} = 4.37$ S.D. = 0.39 และ $\bar{X} = 4.35$ S.D. = 0.38 ตามลำดับ) ส่วนด้านความพยายามและความอดทน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.39$ S.D. = 0.44)

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาคุณธรรมจริยธรรมของนิสิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ซึ่งมาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูที่โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวัน ซึ่งจากผลการวิเคราะห์และการสรุปผลการวิจัยสามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. การวิเคราะห์คุณธรรมจริยธรรมของนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรมส่งเสริมหรือพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ด้วยค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ปรากฏผลการวิเคราะห์ ดังนี้

1.1 ก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูส่วนใหญ่มีความพยายามและความอดทนในระดับมาก ($\bar{X} = 3.65 - 4.29$, S.D. = 0.62 - 0.65) โดยมีบางหัวข้อประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด คือ นิสิตตรวจงานนักเรียนอย่างละเอียด และมีแผนการดำเนินงานที่ชัดเจน นิสิตพยายามสร้างสื่อการสอน เพื่อให้นักเรียนเข้าใจนักเรียนได้ง่ายขึ้น ($\bar{X} = 4.29$, S.D. = 0.68 และ $\bar{X} = 4.26$, S.D. = 0.62 ตามลำดับ) มีความซื่อสัตย์ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.24 - 4.59$, S.D. = 0.56 - 0.70) นิสิตส่วนใหญ่มีวินัยในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.24 - 4.65$, S.D. = 0.60 - 0.77) โดยมีบางหัวข้อประเมินอยู่ในระดับมาก คือ นิสิตไม่นำอาหารขึ้นไปรับประทานบนห้องพัก และนิสิตขออนุญาตอาจารย์พี่เลี้ยงทุกครั้งเมื่อจะออกนอกบริเวณโรงเรียน ($\bar{X} = 3.21$, S.D. = 1.04 และ $\bar{X} = 4.18$, S.D. = 1.09 ตามลำดับ) และนิสิตส่วนใหญ่มีจิตสำนึกสาธารณะในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.21 - 4.50$, S.D. = 0.56 - 0.77) โดยมีบางหัวข้อประเมินอยู่ในระดับมาก คือ เมื่อเศษกระดาษหรือขยะตกที่พื้น นิสิตจะเก็บทิ้งลงถังขยะทันที และนิสิตจะเข้าร่วมกิจกรรมของโรงเรียนด้วยความสมัครใจ ($\bar{X} = 3.09$, S.D. = 0.76 และ $\bar{X} = 4.12$, S.D. = 0.73 ตามลำดับ) ซึ่งเมื่อพิจารณาโดยรวมพบว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรมนิสิตมีคุณธรรมจริยธรรมในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.24$, S.D. = 0.40) แสดงว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรมนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูที่โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวัน มีคุณธรรมจริยธรรมอยู่

ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากนิสิตเหล่านี้ได้รับการสั่งสมประสบการณ์และความรู้ต่าง ๆ มาเป็นระยะเวลานานด้วยหลักสูตรศึกษาศาสตรที่มีคามมุ่งหมายเพื่อมุ่งพัฒนาให้ผู้สำเร็จการศึกษามีมาตรฐานด้านความรู้ ประสบการณ์ปฏิบัติงานวิชาชีพ และคุณธรรมจริยธรรม ตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพทางการศึกษาของคุรุสภา ซึ่งในแต่ละชั้นปีจะมีรายวิชาทั้งความรู้ด้านศึกษาศาสตร์ ความรู้เฉพาะสาขาวิชา และความรู้ด้านคุณธรรมจริยธรรม ทำให้นิสิตเหล่านี้ได้รับการฝึกฝนคุณธรรมจริยธรรมมาพอสมควรก่อนที่จะมาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูทำให้คุณธรรมจริยธรรมด้านต่าง ๆ สั่งสมในตัวนิสิตแต่ละคน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ยนต์ ชุ่มจิต (2531 : 139) และลัดดา เสนาวงษ์ (2532 : 59) ที่กล่าวว่า คุณธรรม คือ ความดีงาม ความถูกต้องที่อยู่ภายในจิตใจของบุคคลแต่ละคน และพร้อมที่จะกระทำพฤติกรรมต่าง ๆ อันเป็นประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น และยึดถือปฏิบัติจนเป็นนิสัย นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ สุวรรณ วชิรปราการสกุล (2533 : 9 - 11) ที่กล่าวว่า คุณธรรม หมายถึง คุณงามความดีที่สั่งสมอยู่ในจิตใจมาเป็นเวลานาน โดยอาศัยประสบการณ์การเรียนรู้และความเคยชินซึ่งแสดงออกทางกาย วาจา ใจ เป็นลักษณะที่ดีและเป็นประโยชน์ต่อบุคคลที่ได้ประพฤติปฏิบัติ และคิดในทางที่ถูกต้องดีงาม

1.2 หลังการเข้าร่วมกิจกรรมนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูส่วนใหญ่มีความพยายามและความอดทนในระดับมาก ($\bar{X} = 3.74 - 4.15$, S.D. = 0.60 - 0.90) โดยมีบางหัวข้อประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด คือ นิสิตพยายามสร้างสื่อการสอน เพื่อให้นักเรียนเข้าใจนักเรียนได้ง่ายขึ้น ($\bar{X} = 4.35$, S.D. = 0.69) มีความซื่อสัตย์ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.35 - 4.62$, S.D. = 0.55 - 0.82) นิสิตส่วนใหญ่มีวินัยในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.29 - 4.76$, S.D. = 0.49 - 0.75) โดยมีบางหัวข้อประเมินอยู่ในระดับมาก คือ นิสิตไม่นำอาหารขึ้นไปรับประทานบนห้องพัก และนิสิตขออนุญาตอาจารย์ที่เลี้ยงทุกครั้งเมื่อจะออกนอกบริเวณโรงเรียน ($\bar{X} = 3.29$, S.D. = 1.03 และ $\bar{X} = 4.15$, S.D. = 0.96 ตามลำดับ) และนิสิตส่วนใหญ่มีจิตสำนึกสาธารณะในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.24 - 4.82$, S.D. = 0.39 - 0.74) โดยมีบางหัวข้อประเมินอยู่ในระดับมาก คือ เมื่อเศษกระดาษหรือขยะตกที่พื้น นิสิตจะเก็บทิ้งลงถังขยะทันที ($\bar{X} = 3.76$, S.D. = 0.78) ซึ่งเมื่อพิจารณาโดยรวมพบว่าหลังเข้าร่วมกิจกรรมนิสิตมีคุณธรรมจริยธรรมในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.31$, S.D. = 0.33) แสดงว่าหลังเข้าร่วมกิจกรรมนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูที่โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวัน มีคุณธรรมจริยธรรมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากนิสิตเหล่านี้มีคุณธรรมจริยธรรมระดับมากที่สุดอยู่แล้วก่อนการมาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูตามผลการทดสอบก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู และคุณธรรมจริยธรรมนั้นคือคุณงามความดีที่อยู่ภายในจิตใจของแต่ละคน และยึดถือปฏิบัติจนเป็นนิสัยซึ่งกับแนวคิดของ ลัดดา เสนาวงษ์ (2532 : 59) และนอกจากนี้นิสิตเหล่านี้ยังได้รับการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมเพิ่มเติมทำให้นิสิตเหล่านี้ยังมีคุณธรรมจริยธรรมอยู่ในระดับมากที่สุดเหมือนเดิมซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดและทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของเพียเจต์ (Piaget) และทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบอร์ก (Kohlberg) (กรมวิชาการ. 2541: 38 - 39 ; อ้างอิงจาก Piaget. 1965 และ Kohlberg. 1979: unpagged) ที่แบ่งพัฒนาการทางจริยธรรมของมนุษย์เป็นระดับขั้นตามความเหมาะสมแต่ละวัย เมื่อจัด

กิจกรรม ดังนั้นเมื่อจัดกิจกรรมพัฒนาการและส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมด้านต่าง ๆ แก่นิสิตได้อย่างถูกต้องเหมาะสมตามวัยจึงทำให้นิสิตเหล่านี้มีคุณธรรมจริยธรรมอยู่ในระดับมากที่สุด

2. การวิเคราะห์เปรียบเทียบคุณธรรมจริยธรรมของนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรมส่งเสริมหรือพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ด้วยค่าสถิติทดสอบ t (t – test Dependent) พบว่า โดยภาพรวมหลังเข้าร่วมกิจกรรมนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูมีคุณธรรมจริยธรรมสูงกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรมอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ โดยคะแนนเฉลี่ยของคุณธรรมจริยธรรมของนิสิตก่อนเข้าร่วมกิจกรรม เท่ากับ 4.24 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.40 ซึ่งอยู่ในระดับมากที่สุด สำหรับคะแนนเฉลี่ยของคุณธรรมจริยธรรมของนิสิตหลังเข้าร่วมกิจกรรม เท่ากับ 4.31 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.33 ซึ่งอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าส่วนใหญ่มีคะแนนเฉลี่ยของคุณธรรมจริยธรรมหลังเข้าร่วมกิจกรรมสูงกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรมอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ยกเว้นด้านความพยายามและความอดทน ที่มีคะแนนเฉลี่ยของคุณธรรมจริยธรรมก่อนเข้าร่วมกิจกรรมสูงกว่าหลังเข้าร่วมกิจกรรมอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ โดยคุณธรรมจริยธรรมของนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในด้านความซื่อสัตย์ ด้านความมีวินัย และด้านจิตสำนึกสาธารณะ ก่อนเข้าร่วมกิจกรรมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.37$ S.D. = 0.42 , $\bar{X} = 4.25$ S.D. = 0.48 และ $\bar{X} = 4.29$ S.D. = 0.44 ตามลำดับ) ส่วนด้านความพยายามและความอดทน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.05$ S.D. = 0.47) สำหรับคุณธรรมจริยธรรมของนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในด้านความซื่อสัตย์ ด้านความมีวินัย และด้านจิตสำนึกสาธารณะ หลังเข้าร่วมกิจกรรมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.49$ S.D. = 0.35 , $\bar{X} = 4.37$ S.D. = 0.39 และ $\bar{X} = 4.35$ S.D. = 0.38 ตามลำดับ) ส่วนด้านความพยายามและความอดทน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.39$ S.D. = 0.44) ทั้งนี้เนื่องจากการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมที่เหมาะสมกับวัยจึงทำให้นิสิตมีคุณธรรมจริยธรรมที่ดีขึ้นซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดและทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของเพียเจต์ (Piaget) และทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบอร์ก (Kohlberg) (กรมวิชาการ. 2541: 38 – 39 ; อ้างอิงจาก Piaget. 1965 และ Kohlberg. 1979: unpagged) ที่แบ่งพัฒนาการทางจริยธรรมของมนุษย์เป็นระดับขั้นตามความเหมาะสมแต่ละวัย ซึ่ง เพียเจต์ กล่าวว่า เด็กในช่วงอายุ 8 ปี ขึ้นไปจะมีพัฒนาการทางสติปัญญาในขั้นคิดด้วยรูปธรรม (Concrete-operational thinking) และขั้นคิดตามแบบแผนของตรรกวิทยา (Formal operation1 thinking) เด็กสามารถใช้ความคิดอย่างมีเหตุผลประกอบการตัดสินใจ และตั้งเกณฑ์ที่เป็นตัวของตัวเองได้ ส่วน โคลเบอร์ก กล่าวว่า เด็กในช่วงอายุ 11 – 25 ปีจะมีพัฒนาการทางจริยธรรมหลายขั้นตอน และการใช้เหตุผลเพื่อการตัดสินใจที่จะเลือกกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งในสถานการณ์ต่าง ๆ ย่อมแสดงให้เห็นถึงความเจริญทางจิตใจของบุคคลได้อย่างมีแบบแผน ดังนั้นการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมที่เป็นรูปธรรมแก่นิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูซึ่งอยู่ในวัยที่สอดคล้องกับแนวคิดข้างต้นจึงทำให้นิสิตเหล่านี้มีคุณธรรมจริยธรรมที่ดีขึ้น แต่ด้วยระยะเวลาที่ใช้ในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมและด้วยเหตุที่นิสิตเหล่านี้มีคุณธรรมจริยธรรมอยู่ในระดับมากที่สุดอยู่แล้วทำให้คุณธรรมจริยธรรมทุกด้านหลังเข้าร่วมกิจกรรมสูงกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรมอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ กล่าวคือ สูงกว่าเดิมเล็กน้อย ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ สุภัทรา ภูษิตรัตนาวลี (2547: บทคัดย่อ) ที่ศึกษาปัจจัยและกระบวนการที่เอื้อต่อการพัฒนาจิตสำนึกต่อสังคมของนิสิตจุฬาลงกรณ์

มหาวิทยาลัย เพื่อศึกษาระดับจิตสำนึกต่อสังคมของนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และวิเคราะห์ปัจจัย และกระบวนการที่เอื้อต่อการพัฒนาจิตสำนึกต่อสังคมของนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พบว่า ปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อการส่งเสริมหรือพัฒนาจิตสำนึกต่อสังคมซึ่งเป็นหนึ่งคุณธรรมจริยธรรมในการศึกษาครั้งนี้ คือ ความสม่ำเสมอในการทำกิจกรรม และความสนใจในการทำกิจกรรม

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อนำไปใช้

จากผลการศึกษาวิจัย “ผลของกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมสำหรับนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ณ โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวัน” ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพื่อนำไปใช้ ดังนี้

เนื่องจากคุณธรรมจริยธรรมของนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู หลังเข้าร่วมกิจกรรมสูงกว่า ก่อนเข้าร่วมกิจกรรมอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติในเกือบทุก ๆ ด้าน คือ ด้านความซื่อสัตย์ ด้านความมีวินัย และด้านจิตสำนึกสาธารณะ ยกเว้นด้านความพยายามและอดทน ที่มีคะแนนเฉลี่ยก่อนเข้าร่วมกิจกรรมสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยหลังเข้าร่วมกิจกรรมอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ เนื่องจากนิสิตที่มาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูที่โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวัน ต่างมีคุณธรรมจริยธรรมในแต่ละด้านในระดับดีมากอยู่แล้ว แสดงว่าการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในครั้งนี้ได้ผลพอสมควร สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่นิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูได้ แต่อาจต้องพิจารณาเลือกกลุ่มเป้าหมาย กำหนดช่วงเวลาการจัดกิจกรรม และรูปแบบกิจกรรมให้เหมาะสมมากกว่านี้ เช่น เมื่อมีการวัดคุณธรรมจริยธรรมของนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูก่อนเข้าร่วมกิจกรรม ควรพิจารณาเลือกเฉพาะนิสิตที่มีคุณธรรมจริยธรรมในระดับต่ำเข้าร่วมกิจกรรม หรือมีระยะเวลาในการจัดกิจกรรมมากขึ้นกว่าเดิมและมีการติดตามประเมินผลเป็นระยะ เป็นต้น นอกจากนี้อาจมีศึกษาถึงสาเหตุหรือปัจจัยที่มีผลต่อการส่งเสริมหรือพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่นิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู หรือศึกษาจุดแข็ง และจุดอ่อนของกิจกรรมต่าง ๆ ที่ให้นิสิตเข้าร่วมเพื่อหาข้อดี ข้อเสีย พร้อมทั้งปรับปรุง / พัฒนา / แก้ไขให้ดียิ่งขึ้น และควรศึกษาระบบการนิเทศ ติดตาม และประเมินผล เป็นระยะจากอาจารย์นิเทศประจำโรงเรียน หรืออาจารย์นิเทศการศึกษา

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

เพื่อให้การส่งเสริมหรือพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่นิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เกิดประโยชน์สูงสุดแก่นิสิตมากขึ้น ผู้วิจัยขอเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

1. ควรมีการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณธรรมจริยธรรมของนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู
2. ควรมีการศึกษาคุณธรรมจริยธรรมของนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูแยกเป็นสาขาวิชา
3. ควรมีการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการส่งเสริมหรือพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่นิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูโดยจำแนกตามระดับคุณธรรมจริยธรรมของนิสิต หรือจำแนกตามสาขาวิชา

บรรณานุกรม

- กรมการศาสนา. (2521). *ศีลธรรมและวัฒนธรรมไทย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.
- กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2523). *แนวทางการพัฒนาจริยธรรมไทย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.
- _____. (2541). *กรอบความคิดเพื่อส่งเสริมและพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมที่เน้นความมีวินัยและความเป็นประชาธิปไตย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา.
- กรมพล ทอรรถธรรมาชาติ. (2539). *คุณธรรมและจริยธรรมของพลเมืองไทย*. กรุงเทพฯ : วารสารไทย.
- กาญจนา ไชยพันธุ์. (2541). *กระบวนการกลุ่มทางการศึกษา*. ขอนแก่น : ภาควิชาจิตวิทยา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- เกียรติศักดิ์ แสงอรุณ. (2551). *แนวทางการพัฒนาจิตสำนึกสาธารณะสำหรับเยาวชนไทย : กรณีศึกษากลุ่มและเครือข่ายเยาวชนที่ทำงานด้านจิตสำนึกสาธารณะ*. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา ภาควิชานโยบาย การจัดการ และความเป็นผู้นำทางการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- คณะศึกษาศาสตร์. (2545). *คู่มือการฝึกสอนของนิสิตประจำปีการศึกษา 2545*. ชลบุรี : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- คู่มือวิชา ศษ 561 การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูสำหรับนิสิตหลักสูตรบัณฑิตศึกษา ระดับปริญญาตรี (หลักสูตร 5 ปี) หมวดวิชาชีพครู ปีการศึกษา 2552. กรุงเทพฯ : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- จิราพร วัฒนศรีสิน. (2547). *การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ เพื่อเสริมสร้างจริยธรรมของนักศึกษาพยาบาล สังกัดกระทรวงสาธารณสุข*. วิทยานิพนธ์ กศม. (การมัธยมศึกษา). กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ชลดา ทองเชียง. (2552). *การเสริมสร้างคุณธรรมผ่านบทเรียนวิชาคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 4 : การวิจัยเชิงทดลองแบบอนุกรมเวลา*. วิทยุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยการศึกษา ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชูศรี วงศ์รัตน์. (2550). *เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย*. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพมหานคร : บริษัท ไทเนรมิตกิจ อินเทอร์เน็ต โปรเกรสซิฟ จำกัด.
- โชติ จินตแสง. (2542). 38 มงคล. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.

- ณัฐพร สดากรณ์. (2540). การศึกษาองค์ประกอบความมีวินัยในตนเองของนักเรียนทหารและพลเรือน. ปรินซ์นิพนธ์ กศ.ม. (การวัดผลการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจักษ์จันท์. (2530). จริยธรรมของเยาวชนไทย. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ดวงเดือน พันธุมนาวิน. (2538). การวัดระดับเหตุผลเชิงจริยธรรม. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- _____. (2544). ทฤษฎีต้นไม้อจริยธรรม การวิจัยและการพัฒนาบุคคล. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.
- ดวงเด่น นุธรรมย์. (2548). ความรู้เกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรม. สืบค้นเมื่อวันที่ 25 กันยายน 2556. จาก http://www.sl.ac.th/html_edu/cgi-bin/sl/main_php/print_informed.php?id_count_inform=9421
- ทศนา แหมมณี. (2547). ศาสตร์การสอน : องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวัน. (2554). วิทยานิเทศ. กรุงเทพมหานคร : บริษัทแปลนฟอร์ทิส จำกัด.
- นรา บุรณรัช. (2540). ปัญหา และความต้องการของผู้บริหารโรงเรียนและอาจารย์พี่เลี้ยงที่สัมพันธ์ต่อการปฏิบัติงานของนิสิตฝึกสอน มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ภาคใต้. สงขลา : มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- นฤมล โอสถานเคราะห์. (2549). แนวทางการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนิสิตนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาตามพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว. กรุงเทพฯ : วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร.
- นรินทร์ เหลือลัมย์. (2552). การวิจัยและพัฒนา รูปแบบการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิจัยการศึกษา ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พรตณณ เพชรวิวรรธ. (2545). การศึกษาการปลูกฝังคุณธรรมให้แก่นักเรียนประถมศึกษาในกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชาประถมศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (2543). *จริยธรรมสำหรับคนรุ่นใหม่*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิพุทธธรรม.
- _____. (2546). *รุ่งอรุณของการศึกษา เบิกฟ้าแห่งการพัฒนาที่ยั่งยืน*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิพุทธธรรม.
- พระมหาดิศร ถิระสีโล. (2540). *คุณธรรมสำหรับครู*. กรุงเทพฯ: โอ.เอส.พรินติ้งเฮาส์.
- พฤทธิ ศิริบรรณพิทักษ์. (2555). *จรรยาบรรณวิชาชีพครู (Code of Ethics of Teaching Profession)*. สืบค้นเมื่อวันที่ 24 พฤศจิกายน 2555 จาก <http://www.edu.chula.ac.th/knowledge/rule/rule2539.htm>.
- พิสนุ ฟองศรี. (2551). *เทคนิควิธีประเมินโครงการ*. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพมหานคร: ด้านสุทธาการพิมพ์.
- มลิวลย์ บำรุงการ. (2531). *การสร้างแบบทดสอบวัดคุณธรรม 4 ประการ ตามพระบรมราโชวาทของรัชการที่ 9 สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3*. ปรินญาณพนธ์ กศ.ม. (การวัดผลการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- มนัส นิมมณี. (2547). *การศึกษาการรับรู้ของนักเรียนเตรียมทหารในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม*. สารนิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ยนต์ ชุ่มจิต. (2531). *ความเป็นครู*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์โอเดียนสโตร์.
- ยอดชาย แพชนะ. (2538). *การเปรียบเทียบคุณภาพของแบบทดสอบวัดจริยธรรมความซื่อสัตย์ที่มีรูปแบบตัวเลือกคำตอบต่างกัน*. ปรินญาณพนธ์ กศ.ม. (การวัดผลการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). *พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2552*. สืบค้นเมื่อวันที่ 25 กันยายน 2556. จาก http://www.rtafa.ac.th/admin/thai/dictionaryrayalinstitute_202542.htm
- รุจิรา เตชางกูร. (2549). *เอกสารประกอบการบรรยาย วิชา PS 500 นโยบายสาธารณะ ครั้งที่ 46*. กรุงเทพฯ : รามคำแหง.
- ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. (2539). *เทคนิคการวัดผลการเรียนรู้*. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- _____. (2542). *การวัดด้านจิตพิสัย*. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- ลัดดา เสนาวงษ์. (2532). *ความเป็นครู*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : พิธีการพิมพ์.
- ลิขิต วีระเวทิน. (2548, 16 มิถุนายน). *ความอดทน อดกลั้น เป็นส่วนสำคัญของการต่อสู้ชีวิต*. ผู้จัดการรายวัน. หน้า 11.
- วิกิพีเดีย. (2556). *วิธีะ*. สืบค้นเมื่อวันที่ 25 กันยายน 2556. จาก <http://th.wikipedia.org/wiki/>.

- สมบัติ ชำรงธัญวงศ์. (2548). *สรุปสาระสำคัญการประชุมวิชาการ “กึ่งทศวรรษการประเมินคุณภาพภายนอก”* เนื่องในโอกาสครบรอบ 5 ปี สมศ. กรุงเทพฯ : สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน).
- สมบุรณ์ ชิตพงษ์. (2544). *การวัดและประเมินผู้เรียนด้านคุณธรรมและจริยธรรม*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมบุรณ์ ทินกร. (2535). *การศึกษาเปรียบเทียบความสามารถและความซื่อสัตย์ในการเขียนสะกดคำภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการสอนโดยใช้แบบฝึกทักษะการเขียนสะกดคำกับการใช้แบบฝึกหัดตามคู่มือครู*. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การมัธยมศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สมพร เทพสิทธิ์า. (2542). *คุณธรรมและจริยธรรม*. กรุงเทพฯ : สมาคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์.
- สมสุดา ผู้วัฒน์ และอัจฉรา ธนะมัย. (2543). *รายงานการวิจัย เรื่อง ความอดทน : แหล่งที่มาและปัจจัย*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. (2541). *แบบแผนพฤติกรรมตามจรรยาบรรณครู พ.ศ. 2539*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2550). *มาตรฐานการศึกษาของชาติ*. กรุงเทพฯ : สกศ.
- สินีนาง สุทธจินดา. (2543). *การศึกษาวินัยในตนเองของนักเรียนสาขาวิชาพาณิชยการโรงเรียนอาชีวศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ในกรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สุภัทรา ภูษิตรัตนาวลี. (2547). *ปัจจัยและกระบวนการที่เอื้อต่อการพัฒนานิสิตจิตสำนึกของนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- สมณฑา พรหมบุญ และคณะ. (2540). *ทฤษฎีและแนวคิดเรื่องการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม*. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- สุรางค์ ไคว์ตระกูล. (2544). *จิตวิทยาการศึกษา*. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ : ด่านสุทธาการพิมพ์.
- สุวรรณ วชิรปราการสกุล. (2533). *การสร้างแบบทดสอบวัดคุณธรรมด้านกัลยาณมิตรสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6*. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การวัดผลการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

- สุวิมล ว่องวานิช และนางลักษณ์ วิรัชชัย. (2543). รายงานผลการวิจัยเรื่องปัจจัยและกระบวนการที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณธรรมระดับบุคคลเพื่อมุ่งความสำเร็จของส่วนรวมของนักศึกษามหาวิทยาลัย : การศึกษาเชิงปริมาณและคุณภาพ. กรุงเทพมหานคร : ภาควิชาวิจัยศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อรพินทร์ สันติชัยอนันต์. (2549). การศึกษาคุณธรรมและจริยธรรมของนิสิตนักศึกษา สถาบันอุดมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล. ปรินญาณินพนธ์ กศม. (การอุดมศึกษา). กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- อารมณ ฉนวนจิตร. (2550). การสอนเพื่อพัฒนาค่านิยมและจริยธรรม. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- Atkinson, Conduct R.F. (1969). *An Introduction to Moral Philosophy*. London : Mainilian.
- Ausubel, David P. (1968). *Educational Psychology*. Chicago : Holt Rinehart and Winston.
- _____. (1968). *Educational Psychology : A Cognitive View*. New York : Holt Rinehart and Winston.
- Brown, R. (1968). *Social Psychology*. New York : The Free Press.
- Drever, James. ed. (1972). *A Dictionary of Psychology*. 14th ed. Middlesex : Penguin Books.
- English, H.B. and English, A.C. ed. (1958). *A Comprehensive Dictionary of Psychology and Psychoanalytical Terms*. 9th ed. New York : Davis McKay.
- George Herbert Mead. (1930). *Cooley's Contribution to American Social Thought*. *American Journal of Sociology*, Vol.XXXV (1930): 693 – 706.
- Good, Carter V. and Merle, W.R. (1973). *Dictionary of Education*. 3rd ed., New York : McGraw Hill.
- Jess H. Newlon. (1935). *The Great Educational Illusion*. Retrieved April 19, 2013, from <http://www.tcrecord.org/Content.asp?ContentId=13044>.
- Kohlberg, Lawrence. (1976). "Moral Stage and Moralization: The Cognitive Development Approach". *Moral Development and Behavior*. Ed. by Thomas Lickona, pp. 29-35. New York: Holt Rinehart and Winston.
- Longman. (1978). *Dictionary of contemporary English Harlaw and Longman*. London : Longman Group.

- Nobira Shinji. (2005). *The Formation of the Public Consciousness of Moral Education in Schools : Moral Development Theory of J. Habermas and L. Kohlberg and Their Practice*. Bulletin of the Center for Educational Research and Practice Toyama University.
- Philip Allott. (2002). *Health of Nations : Society and Law beyond the State*. London : Cambridge University Press.
- Rachel Amanda Freidus. (2004). *The Rerationship Between Public Self – Consciousness And Individual's Attempts to Compensate for an unattractive Appearance in Mixed – Sex Dyads*. Thesis submitted to the Faculty of the Graduate School of the University of Maryland, College Park, in partial fulfillment of the requirements for the degree of Masters of Arts.
- Raths, Louise E., Harmin Merll and Simon, Sidney B. (1966). *Values and Teaching*. Ohio : Charies E. Merill.
- Richard Lichtman. (2004). *Capitalism Nature Socialism*. Social insanity 15(3) : 87 – 94.
- Ti – Nan Chi. (1998). *Disappearance of Politics*. Tokyo : tangibleintangible Garden City publication.
- Vincrnt, Elizabert Lee. (1961). *Human Psychological Development*. New York : The Ronald Press.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

อำนาจจำแนกของแบบวัดคุณธรรมและจริยธรรมสำหรับนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

ตาราง 7 อำนาจจำแนกของแบบวัดคุณธรรมและจริยธรรมสำหรับนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

ข้อ	t	ผลการประเมิน	ข้อ	t	ผลการประเมิน
1	1.956	คัดออก	20	1.532	คัดออก
2	3.818**	คัดเลือกไว้	21	4.121**	คัดเลือกไว้
3	2.971**	คัดเลือกไว้	22	2.699*	คัดเลือกไว้
4	3.708**	คัดเลือกไว้	23	2.832**	คัดเลือกไว้
5	3.565**	คัดเลือกไว้	24	2.361*	คัดเลือกไว้
6	2.829**	คัดเลือกไว้	25	3.481**	คัดเลือกไว้
7	2.597*	คัดเลือกไว้	26	2.832**	คัดเลือกไว้
8	2.967**	คัดเลือกไว้	27	2.930**	คัดเลือกไว้
9	2.246*	คัดเลือกไว้	28	3.370**	คัดเลือกไว้
10	5.682**	คัดเลือกไว้	29	2.564*	คัดเลือกไว้
11	1.056	คัดออก	30	2.100*	คัดเลือกไว้
12	1.097	คัดออก	31	3.367**	คัดเลือกไว้
13	3.640**	คัดเลือกไว้	32	4.987**	คัดเลือกไว้
14	3.849**	คัดเลือกไว้	33	3.253**	คัดเลือกไว้
15	2.224*	คัดเลือกไว้	34	3.875**	คัดเลือกไว้
16	2.136*	คัดเลือกไว้	35	5.363**	คัดเลือกไว้
17	2.100*	คัดเลือกไว้	36	3.984**	คัดเลือกไว้
18	2.741*	คัดเลือกไว้	37	4.172**	คัดเลือกไว้
19	2.367*	คัดเลือกไว้	38	2.986**	คัดเลือกไว้

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ภาคผนวก ข

ค่าความเชื่อมั่นแบบวัดคุณธรรมและจริยธรรมสำหรับนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

ตาราง 8 ค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดคุณธรรมและจริยธรรมสำหรับนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

คุณธรรมและจริยธรรมสำหรับนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู	ค่าความเชื่อมั่น
1. ด้านความพยายาม และความอดทน	.672
2. ด้านความซื่อสัตย์	.617
3. ด้านความมีวินัย	.774
4. ด้านจิตสำนึกสาธารณะ	.819
รวมทั้งฉบับ	.908

ภาคผนวก ค

แบบวัดคุณธรรมและจริยธรรมสำหรับนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

แบบวัดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู
ณ โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวัน

คำชี้แจง ขอให้ผู้ตอบแบบวัดนี้ทำเครื่องหมาย X หรือ ✓ ภายในกรอบ ☐ ที่ตรงตามความเป็นจริงมากที่สุด
ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับนิสิต

1. เพศ ☐ ชาย ☐ หญิง
2. สาขาวิชาที่สอน
3. สถานภาพ ☐ ปริญญาตรี ☐ ปริญญาบัณฑิตศึกษา

ตอนที่ 2 คุณธรรมและจริยธรรมของนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

รายการประเมิน	ระดับคุณภาพ / ความสำเร็จ / การปฏิบัติ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
ด้านความพยายาม และความอดทน					
1. นิสิตส่งแผนการจัดการเรียนรู้รายคาบก่อนสอนจริง อย่างน้อย 2 สัปดาห์					
2. นิสิตตรวจงานนักเรียนอย่างละเอียด					
3. เมื่อมีการบ้านข้อที่นักเรียนส่วนมากทำผิด นิสิตจะรีบ นำมาอธิบายเพื่อให้นักเรียนเข้าใจทันที					
4. ถ้านักเรียนในห้องเรียนไม่ตั้งใจเรียน นิสิตจะริบหา วิธีการอื่น ๆ มาเพื่อแก้สถานการณ์เสมอ					
5. นิสิตพยายามสร้างสื่อการสอน เพื่อให้นักเรียนเข้าใจ นักเรียนได้ง่ายขึ้น					
6. นิสิตพยายามฝึกเขียนกระดานก่อนฝึกสอน					
7. เมื่อนักเรียนพูดจาไม่สุภาพ นิสิตหาวิธีต่าง ๆ เพื่อแก้ พฤติกรรมนักเรียน					

รายการประเมิน	ระดับคุณภาพ / ความสำเร็จ / การปฏิบัติ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
<u>ด้านความซื่อสัตย์</u>					
8. นิสิตใช้ความสามารถในการสอนด้วยตนเองก่อนจะขอความช่วยเหลือจากผู้อื่น					
9. นิสิตปฏิบัติตนเป็นคนพูดจริงทำจริง					
10. นิสิตพบของมีค่าตกในโรงเรียน นิสิตจะนำไปมอบให้ฝ่ายปกครองทันที					
11. เมื่อนิสิตมาถึงโรงเรียนจะรีบลงมือปฏิบัติงานทันที					
12. นิสิตปฏิบัติต่อนักเรียนทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน					
13. นิสิตไม่ให้ความสนิทสนมกับนักเรียนคนใดคนหนึ่งเป็นพิเศษ					
14. เมื่อมีปัญหาในการทำงาน นิสิตจะพยายามแก้ปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ด้วยตนเองก่อนเสมอ					
<u>ด้านความมีวินัย</u>					
15. นิสิตแต่งกายเป็นระเบียบตามกฎและข้อบังคับของโรงเรียน					
16. นิสิตปฏิบัติตามกฎระเบียบและข้อบังคับของโรงเรียนอย่างเคร่งครัด					
17. นิสิตไม่นำอาหารขึ้นไปรับประทานบนห้องพัก					
18. นิสิตปฏิบัติงานตามหน้าที่และยอมรับผลการกระทำของตนเอง					
19. นิสิตขออนุญาตอาจารย์พี่เลี้ยงทุกครั้งเมื่อจะออกนอกบริเวณโรงเรียน					
20. นิสิตช่วยรักษาทรัพย์สินของโรงเรียน					
21. นิสิตรักษาภิรยา เคารพสถานที่ โดยใช้วาจาสุภาพ ไม่เดินรับประทานอาหารในโรงเรียน					
22. นิสิตไม่แสดงกิริยาไม่สุภาพและไม่ส่งเสียงรบกวนผู้อื่น					
23. นิสิตมีนิสัยให้เกียรติและให้ความเคารพคณาจารย์และเจ้าหน้าที่ทุกคนในโรงเรียน					
24. นิสิตทำกิจวัตรของตนเองตามกำหนดเวลา					

รายการประเมิน	ระดับคุณภาพ / ความสำเร็จ / การปฏิบัติ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
ด้านจิตสำนึกสาธารณะ					
25. เมื่อเศษกระดาษหรือขยะตกที่พื้น นิสิตจะเก็บทิ้งลงถังขยะทันที					
26. นิสิตรับประทานอาหารเรียบร้อยแล้วจะนำภาชนะไปเก็บให้เรียบร้อย					
27. นิสิตช่วยรักษาความสะอาดในห้องที่ประจำชั้นหรือห้องที่เข้าสอน					
28. นิสิตจะใช้เวลาอย่างเต็มที่ในการอธิบายเนื้อหาหรือบทเรียนที่นักเรียนไม่เข้าใจ					
29. นิสิตจะเข้าร่วมกิจกรรมของโรงเรียนด้วยความสมัครใจ					
30. หลังจากการสอน นิสิตจะจัดเก็บอุปกรณ์ในห้องเรียนให้เรียบร้อย					
31. นิสิตอาสาช่วยงานต่าง ๆ ของอาจารย์พี่เลี้ยงเสมอ					
32. นิสิตช่วยกันทำงานที่ได้รับมอบหมายให้เสร็จทันเวลา					
33. นิสิตช่วยนำเสนอความคิดเห็นต่องานที่ได้มอบหมาย					
34. นิสิตปฏิบัติเวรอาหารกลางวันด้วยความเต็มใจ					

ภาคผนวก ง

แผนการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมสำหรับนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

แผนการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมแก่นิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

วัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรม

1. เพื่อให้นิสิตเข้าใจบทบาทหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติขณะเป็นนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู
2. เพื่อให้นิสิตวางตัวได้ถูกต้องในฐานะนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู
3. เพื่อให้นิสิตปฏิบัติงานได้ถูกต้องเหมาะสม
4. เพื่อให้นิสิตขยันหมั่นเพียร (ทำแผนการจัดการเรียนรู้ส่งล่วงหน้า)
5. เพื่อให้นิสิตไม่เรียนรู้อวดทน

กิจกรรมที่ 1 วันแรกพบ (ตุลาคม 2555) ดำเนินกิจกรรมดังนี้

1. แนะนำโรงเรียน ผู้บริหาร อาคารสถานที่
2. แนะนำเกี่ยวกับการแต่งกาย การปฏิบัติงาน (หน้าที่รับผิดชอบ , การลงนามปฏิบัติงาน , ข้อปฏิบัติขณะฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู) การปฏิบัติหน้าที่ครูประจำชั้น การอยู่เวรเช้า เวรอาหารกลางวัน และจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ (ส่งล่วงหน้า)
3. ให้ข้อมูลเกี่ยวกับกฎระเบียบปฏิบัติขณะฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู
4. แนะนำเกี่ยวกับบุคลิกภาพด้านการแต่งกาย พุดจา การตรงต่อเวลา ซื่อสัตย์ ความพยายาม และอดทน ความขยันใฝ่เรียนรู้

กิจกรรมที่ 2 ปฐมนิเทศ (พฤศจิกายน 2555) ดำเนินกิจกรรมดังนี้

1. ดุวีดีทัศน์แนะนำโรงเรียน
2. ผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ รองผู้อำนวยการฝ่ายปกครอง และหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ให้ข้อคิด / ข้อแนะนำเกี่ยวกับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู โดยเน้นเรื่องความตรงต่อเวลา การส่งแผนการจัดการเรียนรู้ ขยันหาความรู้ การวางตัว การพุดจา การแต่งกาย และการควบคุมอารมณ์ (อดทนต่อนักเรียน)

กิจกรรมที่ 3 การประชุมอบรมให้ความรู้ ครั้งที่ 1 (ธันวาคม 2555) ดำเนินกิจกรรมดังนี้

1. การติดตามการปฏิบัติงาน ปัญหาที่พบ แนวทางแก้ไข โดยให้นิสิตเขียน , อธิบาย , อภิปราย แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ตามหัวข้อดังต่อไปนี้

ปัญหาที่พบ	ปัญหา	แนวทางแก้ไข
1. การทำแผนการสอน		
2. การคุมชั้นเรียน		
3. การใช้สื่อการสอน		
4. การใช้คำถาม		
5. การประจำชั้น		
6. การอยู่เวร		

2. แนะนำการออกข้อสอบ และการตรวจข้อสอบ
3. แนะนำข้อปฏิบัติในการคุมสอบ
4. แนะนำแนวทางการทำงานวิจัย ต้องทันเวลา ชื่อสัตย์ และอดทน ซึ่งต้องมีการประสานงานกับอาจารย์ 3 ฝ่าย คือ อาจารย์นิเทศก์ประจำโรงเรียน (พี่เลี้ยง อาจารย์นิเทศก์เฉพาะ และอาจารย์นิเทศก์การศึกษา

กิจกรรมที่ 4 การประชุมอบรมให้ความรู้ ครั้งที่ 2 (ธันวาคม 2555) ดำเนินกิจกรรมดังนี้

1. แนะนำการประเมินนักเรียน ต้องมีความซื่อสัตย์ ไม่ลำเอียง มีความเที่ยงตรง อดทน และขยัน
2. แนะนำเกี่ยวกับการเข้าร่วมประชุมกับผู้ปกครอง โดยเน้นเรื่องดังต่อไปนี้
 - 2.1 แนวทางพูดคุยกับผู้ปกครอง
 - 2.2 การวางตัวกับนักเรียน และผู้ปกครอง
 - 2.3 ความเมตตาต่อนักเรียน